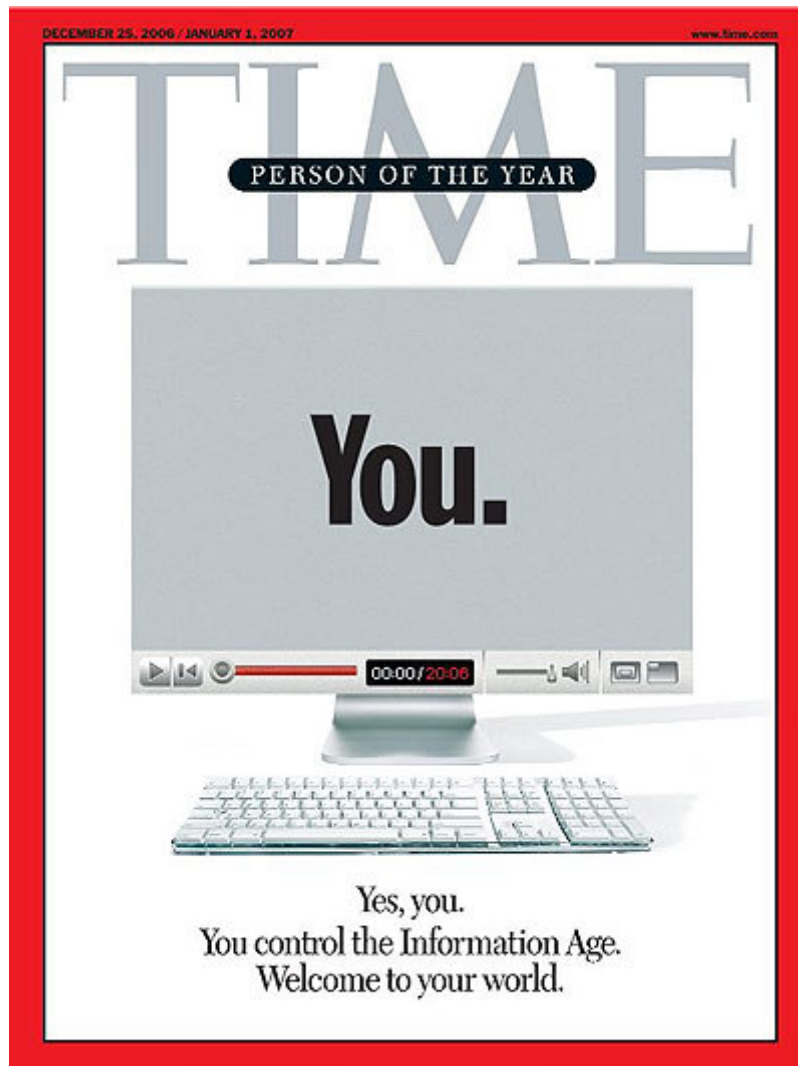

Νομικό πλαίσιο, ηθική και δεοντολογία στα blogs και τη δημοσιογραφία των πολιτών
Αστέριος Μασούρας – ΔΔΠΜΣ «Προηγμένα Συστήματα Υπολογιστών και Επικοινωνιών»

Νομικό πλαίσιο, ηθική και δεοντολογία στα blogs και τη δημοσιογραφία των πολιτών

[Αστέριος Μασούρας \(asterios@gmail.com\)](mailto:asterios@gmail.com)

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Ελισάβετ Δεληγιάννη

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2007

Περίληψη

Η εργασία αυτή έχει ως θέμα την μελέτη του φαινομένου της διαδικτυακής δημοσιογραφίας των πολιτών, που έχει προκύψει ως πολιτικοκοινωνικό κίνημα και τεχνολογική εξέλιξη με την αλματώδη ανάπτυξη του παγκόσμιου ιστού την τελευταία δεκαετία. Θα ξεκινήσουμε με μια ιστορική αναδρομή και παρουσίαση των βασικών χαρακτηριστικών των blogs, τα οποία αποτελούν τα κατ' εξοχήν μέσα έκφρασης της δημοσιογραφίας των πολιτών. Θα καταγράψουμε τις παραμέτρους του ισχύοντος νομικού πλαισίου σε Ελλάδα και Ευρώπη που βρίσκουν εφαρμογή στην άσκηση της ιδιότυπης αυτής μορφής δημοσιογραφίας, τις παραμέτρους που αφορούν την χρήση των νέων τεχνολογιών από τους πολίτες στην υπηρεσία της ενημέρωσης και της δημοκρατικής δημόσιας διαβούλευσης. Παράλληλα, θα εξετάσουμε περιληπτικά το πως εφαρμόζονται οι έννοιες της ηθικής και δεοντολογίας στο ιστορικό υπόβαθρο της ανάπτυξης του παραδοσιακού Τύπου και θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε συμπεράσματα σχετικά με τις δυνατότητες εφαρμογής των δεοντολογικών μηχανισμών του Τύπου στην ελεύθερη ηλεκτρονική έκφραση. Τέλος, θα αναφερθούμε σε σύγχρονες σχετικές διεθνείς εξελίξεις που προμηνύουν τη μορφή που θα πάρει η δημοσιογραφία των πολιτών στο εγγύς μέλλον.

Το έργο αυτό διατίθεται προς χρήση με άδεια Creative Commons¹

Αναφορά-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 3.0 Ελλάδα

¹ Βλ. Παράρτημα 8.2

Πίνακας περιεχομένων

1.	Blogs και δημοσιογραφία των πολιτών	5
1.1.	Blogs: Ορισμοί και ιστορική εξέλιξη	5
1.2.	Κοινωνικό υπόβαθρο και μηχανισμοί των blogs	9
1.3.	Δημοσιογραφία των πολιτών και κοινωνικά μέσα: ορισμοί	13
1.4.	Μοντέλα της δημοσιογραφίας των πολιτών	16
2.	Νομικά θέματα στην δημοσιογραφία των πολιτών	21
2.1.	Ελευθερία έκφρασης και ελευθεροτυπία	21
2.1.1.	Σύντομη ιστορική αναδρομή	22
2.1.2.	Θεμελίωση δικαιώματος της ελεύθερης έκφρασης	23
2.1.3.	Ερμηνεία της ελευθερίας Τύπου για τον πολίτη	24
2.1.4.	Προστασία πηγής	27
2.2.	Όρια της ελευθερίας έκφρασης	29
2.2.1.	Προστασία προσωπικότητας	29
2.2.2.	Εξύβριση - Δυσφήμιση – Συκοφαντική δυσφήμιση –Απειλή	30
2.2.3.	Ευθύνη για σχόλια τρίτων	32
2.2.4.	Συναλλακτικές υποχρεώσεις	33
3.	Ηθική και δεοντολογία στη δημοσιογραφία των πολιτών	37
3.1.	Αυτορρύθμιση και δημοσιογραφική δεοντολογία στα παραδοσιακά μέσα	37
3.2.	Αυτορρυθμιστικοί μηχανισμοί και ενδεικτικοί κώδικες δεοντολογίας στα νέα μέσα	39
4.	Άλλα νομικά θέματα στη δημοσιογραφία των πολιτών	43
4.1.	Αωνυμία – Ψευδωνυμία – Προσωπικά δεδομένα	43
4.2.	Πνευματικά δικαιώματα - Αναπαραγωγή	46
4.2.1.	Διεθνείς συνθήκες και ευρωπαϊκές Οδηγίες για τα πνευματικά δικαιώματα	46
4.2.2.	Η ελληνική νομοθεσία περί προστασίας της πνευματικής δημιουργίας	49
4.2.3.	Ελεύθερη διάθεση πνευματικής δημιουργίας με μερικούς περιορισμούς	51
4.3.	Δικαίωμα συμμετοχής στην κοινωνία της πληροφορίας και πρόσβαση στα δημόσια δεδομένα	53
5.	Πρόσθετες ευκαιρίες και κίνδυνοι για τα blogs και τα κοινωνικά μέσα	54
5.1.	Ψηφιακός ακτιβισμός στην πολιτική	54
5.2.	Κοινωνική προσφορά μέσα από τα κοινωνικά μέσα	57
5.3.	Διώξεις bloggers και καταστολή ελευθερίας του λόγου	59
6.	Επίλογος	62
7.	Βιβλιογραφία	64
7.1.	Βιβλία και δημοσιευμένες εργασίες	64
7.2.	Πηγές στο διαδίκτυο	65
7.3.	Ειδησεογραφία	69
8.	Παραρτήματα	71
8.1.	Νομοθεσία και νομολογία	71
8.1.1.	Διεθνείς συνθήκες	71
8.1.2.	Ευρωπαϊκές και διεθνείς οδηγίες, ψηφίσματα και συστάσεις	72
8.1.3.	Σύνταγμα της Ελλάδας	73
8.1.4.	Εθνική νομοθεσία	76
8.1.5.	Διεθνής και ελληνική νομολογία	85
8.2.	Τυπικές άδειες διάθεσης ψηφιακού περιεχομένου	85
8.3.	Κώδικες ηθικής και δεοντολογίας	92
8.3.1.	Αυτορρυθμιστικοί (ισχύοντες) για ΜΜΕ	92
8.3.2.	Προτεινόμενοι κώδικες δεοντολογίας για bloggers	96
8.4.	Χρονολογική εξέλιξη των νέων μέσων	99

In the 20th century, making the news was almost entirely the province of journalists; the people we covered, or "news-makers"; and the legions of public relations and marketing people who manipulated everyone. The economics of publishing and broadcasting created large, arrogant institutions—call it Big Media, though even small-town newspapers and broadcasters exhibit some of the phenomenon's worst symptoms.

Big Media, in any event, treated the news as a lecture. We told you what the news was. You bought it, or you didn't. You might write us a letter; we might print it. (If we were television and you complained, we ignored you entirely unless the complaint arrived on a libel lawyer's letterhead.) Or you cancelled your subscription or stopped watching our shows. It was a world that bred complacency and arrogance on our part. It was a gravy train while it lasted, but it was unsustainable.

Tomorrow's news reporting and production will be more of a conversation, or a seminar. The lines will blur between producers and consumers, changing the role of both in ways we're only beginning to grasp now. The communication network itself will be a medium for everyone's voice, not just the few who can afford to buy multimillion-dollar printing presses, launch satellites, or win the government's permission to squat on the public's airwaves.

This evolution—from journalism as lecture to journalism as a conversation or seminar—will force the various communities of interest to adapt. Everyone, from journalists to the people we cover to our sources and the former audience, must change their ways. The alternative is just more of the same.

We can't afford more of the same. We can't afford to treat the news solely as a commodity, largely controlled by big institutions. We can't afford, as a society, to limit our choices.

Dan Gillmor, "We the media"

*9 to 5 and 5 to 9
Ain't gonna take it
It's our time
We want the world
and we want it know
We're gonna take it anyhow*

The Ramones, "We want the airwaves"

Αφιερωμένο στη μνήμη της Αμαλίας Καλυβίνου, που πάλεψε μέσα από το [blog](#) της για να γίνει η περιπέτεια της υγείας της σύμβολο του αγώνα των πολιτών για αξιοπρεπή Δημόσια Υγεία

«Να γίνουν εξαιρέση οι αλμπάνηδες ρε παιδιά, όχι ο κανόνας...»

1. Blogs και δημοσιογραφία των πολιτών

Στις επόμενες παραγράφους θα εξετάσουμε το φαινόμενο της δημοσιογραφίας των πολιτών, εστιάζοντας στον τρόπο με τον οποίο αξιοποιεί τα νέα μέσα διαδικτυακής επικοινωνίας, και ιδιαίτερα τα blogs που αποτελούν τα κατ' εξοχήν μέσα συμμετοχής πολιτών, κοινοτήτων και ομάδων ειδικών ενδιαφερόντων στην κοινωνία της πληροφορίας.

1.1. Blogs: Ορισμοί και ιστορική εξέλιξη

Οι ρίζες του blogging μπορεί να αναζητηθούν στην ιδέα του "read-write web", του εφευρέτη του Παγκόσμιου Ιστού, Tim Berners-Lee. Ο Lee σκόπευε εξ' αρχής να δημιουργήσει ένα αμφίδρομο ιστό [Berners-Lee 2002, σ. 169], κάτι όμως που έγινε ουσιαστικά εφικτό μόνο με τις δυνατότητες που προσέφεραν οι εύχρηστες αμφίδρομες διαδικτυακές τεχνολογίες των τελευταίων χρόνων [BBC 2005β]. Στην αναδρομή που κάνει στην ιστορία των blogs, ο Dave Winer αναφέρει την πρώτη ιστοσελίδα (<http://info.cern.ch/>) που δημιούργησε ο Lee για να καταγράφει τους δικτυακούς τόπους που δημιουργούνταν, σαν το πρώτο blog [Winer 2002]. Ο ίδιος ο Winer μπορεί να θεωρηθεί ως ο πρώτος πολιτικός blogger, καθώς δημιούργησε το πρώτο του blog το 1996 με την ευκαιρία της καμπάνιας «24 ώρες για τη Δημοκρατία», μιάς πρωτοποριακής διαδικτυακής διαμαρτυρίας υπέρ της ελευθερίας του λόγου, που βρήκε στήριξη από εταιρείες και οργανώσεις προστασίας πολιτικών δικαιωμάτων [CNET 1996].

Ιστορικά, οι πρόδρομοι των blogs όπως τα γνωρίζουμε σήμερα, πάντως, είναι τα προσωπικά ημερολόγια και τα χρονογραφήματα. Ο Justin Hall αναγνωρίζεται γενικά σαν ένας από τους πρώτους προσωπικούς bloggers. Ξεκίνησε το 1994 την ιστοσελίδα του ("Justin's Links from the Underground"), και επί 11 χρόνια παρήγαγε πάνω από 4800 σελίδες της διαδικτυακής βιογραφίας του [SFGate 2005]. Τα πρώτα προσωπικά ιστολόγια δημιουργήθηκαν κατ' αυτό τον τρόπο, ως μια ανάγκη διαφόρων ατόμων να

ανταλλάσσουν μεταξύ τους συνδέσμους προς ενδιαφέροντα άρθρα που έβρισκαν στο νεότευκτο διαδίκτυο.

Τον όρο weblog τον σχημάτισε ο Jorn Barger το Δεκέμβρη του 1997, από την περιφραστική περιγραφή web log (σημειωματάριο ιστού), ενώ το 1999 ο Peter Merholz πρότεινε τον συντομότερο όρο blog και κατ'επέκταση τον όρο blogger για τα άτομα που διατηρούν blogs.

Συσσωρευτές ή συναθροιστές ροών (feed aggregators) λέγονται οι τεχνολογίες λογισμικού εκείνες που επιτρέπουν στον αναγνώστη πολλών ιστοσελίδων να παρακολουθεί τις επικεφαλίδες τους χωρίς να τις επισκέπτεται.

Οι πρώτες κοινότητες των bloggers ξεπήδησαν στις ΗΠΑ, σχεδόν αποκλειστικά ασχολούμενα με τεχνολογικά θέματα, καθώς οι χρήστες τους συχνά ήταν οι ίδιοι επαγγελματίες της πληροφορικής. Από τις πρώτες αυτές κοινότητες τεχνολόγων δημιουργήθηκαν πλατφόρμες που επέτρεψαν σε απλούς χρήστες χωρίς ειδικές γνώσεις να ξεκινήσουν τα δικά τους blogs, με διευρυμένη θεματολογία αυτή τη φορά, ενώ γέννησαν και τα επιχειρηματικά μοντέλα των κοινωνικών τεχνολογιών του νέου Ιστού.

Ενδεικτικά, από τον Πίνακα στο παράρτημα, που παρουσιάζει τη χρονολογική εξέλιξη των νέων μέσων:

- Το 1998 λανσάρονται οι εταιρείες ανάπτυξης και φιλοξενίας πρωτόλειων blogs EditThisPage.com και Open Diary (<http://www.opendiary.com/>)
- Το 1999 κάνουν την εμφάνιση τους η πρώτη δωρεάν υπηρεσία φιλοξενίας blogs από την pitas.com, το Live Journal (<http://www.livejournal.com/>), και η δημοφιλής πλατφόρμα Blogger
- Το 2003 το Google αγοράζει την πλατφόρμα Blogger (<http://www.blogger.com>)
- Το 2005 λανσάρεται το Wordpress (<http://wordpress.org/>)

Εικόνα 1 Το εξώφυλλο του περιοδικού TIME για τον Ιανουάριο του 2006

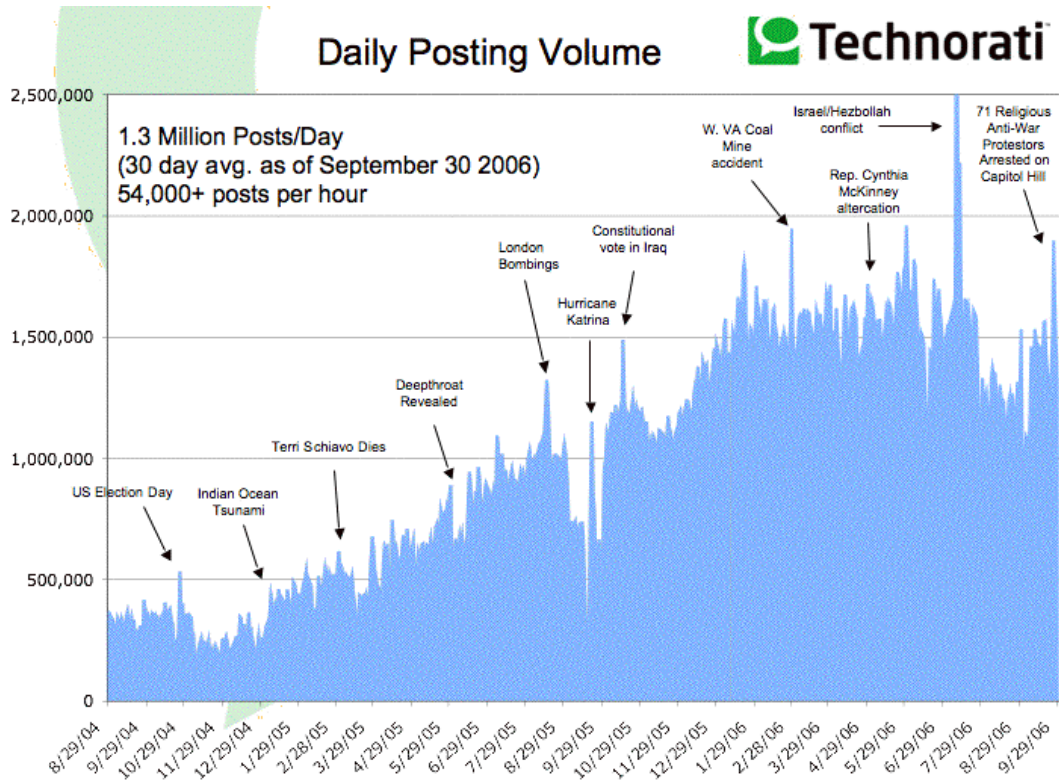
Παρ' ότι είναι δύσκολο να υπολογιστεί με ακρίβεια το σύνολο των blogs παγκοσμίως, λόγω των διαφορών στην υλοποίηση και την ποικιλία των εφαρμογών, εκτιμήσεις που έχουν γίνει κατά καιρούς φέρνουν τον συνολικό αριθμό των blogs στα 200 εκατομύρια [Blog Herald 2006]

Τον Ιούνιο του 2005, 40 bloggers κάνουν την πρώτη ανεπίσημη απογραφή της "ευρωπαϊκής μπλογκόσφαιρας" σε 24 ώρες, χρησιμοποιώντας εργαλεία διαδικτυακής συνεργασίας νέου τύπου, με αφορμή την παρουσίαση του διάσημου Γάλλου blogger Loic LeMeur στο συνέδριο Reboot7. [LeMeur 2005]

Σύμφωνα με στοιχεία του Απριλίου 2007 που δημοσιεύει ο δημιουργός του δημοφιλέστερου συσσωρευτή ροών σε εξαμηνιαία βάση [Sifry 2007],

- Το Technorati παρακολουθεί 70 εκατ. blogs, τα μισά ενεργά
- Η μπλογκόσφαιρα διπλασιάζεται κάθε 320 μέρες
- 120.000 νέα blogs δημιουργούνται κάθε μέρα
- 37% των blogs έχουν ως βασική γλώσσα τα ιαπωνικά, 36% τα αγγλικά

Η ίδια έρευνα κατέγραφε το Νοέμβριο του 2006 την ύπαρξη 1 εκατομμυρίου γαλλικών blogs, ενώ την ίδια εποχή 2000 ελληνικά blogs ήταν εγγεγραμμένα στην υπηρεσία συλλογής ροών Monitor.

Εικόνα 2 Διακύμανση του όγκου αρθρογραφίας στα blogs σε σχέση με μεγάλα γεγονότα

Η εκρηκτική εξάπλωση των blogs οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην διάδοση των ιδεών της δωροοικονομίας υψηλής τεχνολογίας [Barbrook 1998, Ghosh 1998] και της επιχειρηματικής φιλοσοφίας δωρεάν παροχής υπολογιστικών υπηρεσιών με σκοπό την ανάπτυξη πελατειακής βάσης, που έχει υπερκεράσει πολλά παραδοσιακά επιχειρηματικά μοντέλα κλειστής ή αποκλειστικής παροχής υπηρεσιών στην πληροφορική την τελευταία δεκαετία. Τα blogs ειδικά βασίστηκαν εξ' αρχής στο μοντέλο αυτό, το οποίο εφαρμόζουν οι πιο δημοφιλείς υπηρεσίες φιλοξενίας blog σήμερα (blogger.com, wordpress, MSN Spaces, MySpace).

Όσον αφορά την ελληνική μπλογκόσφαιρα, εκτιμάται ότι υπάρχουν περισσότερα από 10.000 ενεργά ελληνικά ιστολόγια [Καθημερινή 2007], που φιλοξενούνται κυρίως σε διαδικτυακές υπηρεσίες ελεύθερης παροχής φιλοξενίας (όπως τα blogspot.com, wordpress.com) και σε ενοικιασμένους

διακομιστές. Η συνήθης ελληνική απόδοση του όρου blog ως "ιστολόγιο" αποδίδεται στον Μιχάλη Παναγιωτάκη με τα ομότιπλα ιστολόγια του (<http://histologion-gr.blogspot.com/>, <http://histologion.blogspot.com/>), ενώ έχουν προταθεί κατά καιρούς και άλλες αποδόσεις, λιγότερο ή περισσότερο δόκιμες.

Από το 2004 μέχρι σήμερα, πλήθος άρθρων έχουν δημοσιευτεί στον ελληνικό Τύπο, προσπαθώντας να χαρτογραφήσουν το φαινόμενο των blogs, εστιάζοντας όμως κυρίως στις κοινωνικές παραμέτρους παρά στις δυνατότητες που προσφέρουν για την άσκηση της δημοσιογραφίας των πολιτών.

Τον Σεπτέμβριο του 2006, τα ελληνικά blogs απασχόλησαν τα ελληνικά και διεθνή ΜΜΕ, αλλά και το ελληνικό Κοινοβούλιο με αφορμή την εκστρατεία ενημέρωσης που διεξήγαγαν οι έλληνες bloggers σχετικά με την υπόθεση Τσιπρόπουλου (βλ. παρακάτω). Πολιτικοί και δημοσιογράφοι έχουν ασχοληθεί με το blogging, δημιουργώντας δικά τους ιστολόγια –συνήθως επώνυμα- αλλά και αξιοποιώντας τα, καθώς και παρεμφερή διαδικτυακά εργαλεία (podcasts, videocasts) σαν επικοινωνιακά εργαλεία. Τέλος, έχουν εκδοθεί στη χώρα μας λογοτεχνικά βιβλία με κείμενα που δημοσιεύτηκαν αρχικά σε blogs.

1.2. Κοινωνικό υπόβαθρο και μηχανισμοί των blogs

Στην απλούστερη μορφή τους, τα blogs αποτελούν ιστοσελίδες με ημερολογιακού τύπου καταχωρίσεις (posts) σε ανάστροφη χρονολογική σειρά². Οι καταχωρίσεις γίνονται μέσα από δυναμικές διαδικτυακές διεπαφές (web interfaces), πράγμα που επιτρέπει στους συντάκτες των blogs να ανεβάζουν τα άρθρα τους από οποιοδήποτε υπολογιστή με σύνδεση στο διαδίκτυο. Παρ' ότι υπάρχουν πολλές διαφορετικές εφαρμογές λογισμικού με τις οποίες μπορεί κανείς να δημιουργήσει blogs, οι περισσότερες προσφέρουν τα ίδια κοινά χαρακτηριστικά, κατά σύμβαση.

Αμφίδρομη επικοινωνία και σύνδεση: Ίσως το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό των blogs, που τα διαφοροποιεί από τις στήλες των

χρονογραφημάτων στον Τύπο είναι η άμεση αναφορικότητα σε πηγές μέσω των σύνδεσμων υπερκειμένου (hypertext links), μιά δυνατότητα που δίνει το internet για παράθεση πηγών και έλεγχο τους από τον αναγνώστη. Ειδικά όσον αφορά τα blogs που σχολιάζουν την ειδησεογραφία, η σύνδεση με τις πηγές κατά την αναφορά σε γραφόμενα τρίτων και η αναγραφή της πηγής κατά την παράθεση αποσπασμάτων αποτελεί δημοσιογραφική, νομική αλλά και ακαδημαϊκή υποχρέωση η οποία αυξάνει την εγκυρότητα των γραφομένων και της τεκμηρίωσης της έρευνας. Μετά τους υπερσυνδέσμους, το πιο σημαντικό στοιχείο που καθιστά τα blogs εργαλεία διαλόγου, κοντά στο πνεύμα του read-write web, είναι η δυνατότητα σχολιασμού από τους αναγνώστες.

Μιά ιδιαιτερότητα που παρουσιάζουν τα blogs είναι πως με τη χρήση των λεγόμενων trackbacks δίνουν τη δυνατότητα στον αναγνώστη να παρακολουθεί τις αναφορές που γίνονται σε αυτά από άλλα blogs. Δημιουργούνται έτσι μέσα στον παγκόσμιο ιστό δυναμικά πλαίσια - δίκτυα εξελισσόμενων συζητήσεων.

Ελεύθερη πρόσβαση και ιστορική συνέχεια: Παρότι τα συμβατικά ΜΜΕ υπηρετούν την ελεύθερη ενημέρωση, πρακτικά, η αμεσότητα της πρόσβασης του πολίτη σε αυτά περιορίζεται από το κόστος, την εφήμερη μορφή του έντυπου και της εκπομπής, καθώς και από την δυσκολία οργάνωσης και ανάκτησης της πληροφορίας που περιέχουν. Οι περιορισμοί αυτοί που προκύπτουν από τη φύση του έντυπου και ηλεκτρονικού επαγγελματικού Τύπου καθιστούν δύσκολη την παρακολούθηση και σύγκριση της κάλυψης ενός γεγονότος από πολλά μέσα, την παρακολούθηση της εξέλιξης μιας ιστορίας στην πάροδο του χρόνου, ακόμα και την άσκηση κριτικής.

Σε αντίθεση με τα συμβατικά ΜΜΕ, αλλά και τα διαδικτυακά μέσα που εξυπηρετούν αποκλειστικά τις ανάγκες πληροφόρησης συγκεκριμένου κοινού, όπως οι συνδρομητικές ηλεκτρονικές εκδόσεις των εφημερίδων, μιά βασική

² Τα blogs εμφανίζουν στο χρήστη ένα μικρό αριθμό από τις πιο πρόσφατες καταχωρίσεις, με τις νεότερες να εμφανίζονται ψηλότερα στην ιστοσελίδα. Οι υπόλοιπες είναι συνήθως προσβάσιμες σαν «αρχεία» του blog, όπως συμβαίνει εννοιολογικά και με τις εφημερίδες.

παράμετρος της φιλοσοφίας των blogs είναι η ελεύθερη πρόσβαση. Μιά σειρά μηχανισμών επιτρέπουν στους αναγνώστες των blogs να παρακολουθούν την πορεία εξέλιξής τους μέσα στο χρόνο. Με τη χρήση του μηχανισμού των μόνιμων συνδέσμων (permalinks), που αποτελούν μία σταθερή διαδικτυακή διεύθυνση για το κάθε άρθρο, η οποία συνήθως περιλαμβάνει μία σύντομη περιγραφή του θέματος ή την ημερομηνία, εξυπηρετείται η ανάγκη για διαχρονική προσβασιμότητα και άμεση αναφορικότητα στα γραφόμενα. Η καταγραφή της ακριβούς χρονικής στιγμής της κάθε εγγραφής, είτε του γράφοντος, είτε των σχολιαστών διευκολύνει την ιστορική παράθεση των παρεμβάσεων. Τα αρχεία ανά χρονολογική περίοδο, η δυνατότητα αναζήτησης με όρους, ακόμα και η χρήση κατηγοριών και λέξεων κλειδιών για την ταξινόμηση των κειμένων δίνει τη δυνατότητα στον ερευνητή να αποδελτιώνει αυτοστιγμεί την ιστορική εξέλιξη ενός θέματος από τη σκοπιά του blogger, αλλά και την εξέλιξη της οπτικής του. Οι ποιότητες αυτές προάγουν την πρόσβαση και τη διαφάνεια στην ενημέρωση.

Επικαιρότητα: Οι ειδησεογραφικές ροές επικεφαλίδων (feeds) που τα περισσότερα blogs παράγουν αυτόματα κατά σύμβαση επιτρέπουν στον αναγνώστη, με τη χρήση συσσωρευτή ροής, να παρακολουθεί την θεματολογία των blogs που τον ενδιαφέρουν αλλά και την εξέλιξη της συζήτησης ενός θέματος από πολλές πηγές ταυτόχρονα. Ο Winer παραθέτει μία εξαντλητική λίστα από τα τεχνικά χαρακτηριστικά που διακρίνουν τα blogs από άλλου τύπου ιστοσελίδες [Winer 2003].

Σε συνδυασμό με τα παραπάνω, κάποιες συμβάσεις που έχουν αναπτυχθεί σε βάθος χρόνου ή μεταλαμπαδεύτηκαν από άλλες μορφές ψηφιακής κοινωνικοποίησης καθορίζουν τις κοινωνικές παραμέτρους του φαινομένου.

Εθελοντική συμμετοχή: Σε αντίθεση με την ευρύτερη κοινωνία, όπου η συμμετοχή του ατόμου είναι υποχρεωτική, έστω τυπικά, καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του, η συμμετοχή στην κοινωνία των blogs είναι πολυεπίπεδα προαιρετική. Κάποιος μπορεί να επιλέξει να συμμετάσχει κατ' αρχάς, ανοίγοντας ένα blog και διατηρώντας τον αόριστο τίτλο του blogger, άσχετα

με τη συχνότητα παραγωγής κειμένων και παρεμβάσεων. Επιλογή υπάρχει και στο κατά πόσο επιτρέπει τα σχόλια στο blog του, κατά πόσο εμπλέκεται σε συζήτηση με τους σχολιαστές απαντώντας σ' αυτά, και στο κατά πόσο συμμετέχει σε συζητήσεις που γίνονται σε άλλα blogs.

Ατομική παρουσία και κοινωνικοποίηση: Σε αντίθεση με άλλου είδους ψηφιακές συναθροίσεις, όπως είναι τα forums, τα chatrooms και οι λίστες ταχυδρομείου, το κάθε ιστολόγιο αποτελεί μονάδα και αυτόνομη οντότητα. Ένας blogger μπορεί να επιλέξει διάφορα επίπεδα κοινωνικοποίησης. Σύμφωνα με την άκρως κοινωνική αντίληψη του blogging, δε νοείται blog χωρίς παραπομπές με υπερσυνδέσμους, χωρίς ελεύθερα σχόλια, αλλά και χωρίς συμμετοχή του γράφοντος στις συζητήσεις που διεξάγονται σε άλλα blogs. Έτσι, η «μπλογκόσφαιρα» ανάγεται σε μια ευρύτερη και αέναη συζήτηση. Στο αντίθετο άκρο ένας blogger μπορεί να μείνει μακριά απ' οποιοδήποτε είδους ψηφιακή κοινωνικοποίηση πέρα από το να δημοσιοποιεί τις σκέψεις του, αποφεύγοντας τις συνδέσεις και τις παραπομπές σε τρίτους, απαγορεύοντας τα σχόλια και μη σχολιάζοντας ο ίδιος σε άλλα blogs. Τέτοια blogs, όσον αφορά την κοινωνικοποίηση του γράφοντος, προσομοιάζουν περισσότερο με βιβλία, παρά με φωνές σε συζητήσεις.

Η ατομικότητα του γράφοντος εκφράζεται και με την επιλογή του τρόπου υπογραφής των γραπτών του: είτε με την επιλογή ενός σταθερού ψευδώνυμου, κάτω απ' το οποίο δημοσιεύει τα κείμενά του και σχολιάζει σε άλλα blogs, είτε σε σπανιότερες περιπτώσεις, με την επώνυμη έκφραση, ο blogger αποτελεί μια αυθύπαρκτη και σχετικά διαρκή οντότητα, λιγότερο ή περισσότερο σαφώς προσδιορισμένη. Πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι η ανωνυμία, με την απόλυτη έννοια της λέξης, δεν αποτελεί επιλογή για κάποιον που διαλέγει να δημοσιεύσει τα κείμενά του στα blogs, παρά μόνο για σχολιαστές, υπό συνθήκες, οι οποίοι δεν είναι απαραίτητο να είναι bloggers οι ίδιοι. Το κοινωνικό στίγμα της οντότητας αυτής συνίσταται στο γεγονός ότι διαθέτει έδρα (το ή τα δικά του blog) και «γειτονιά», με την έννοια των blogs που παρακολουθεί συχνότερα.

1.3. Δημοσιογραφία των πολιτών και κοινωνικά μέσα: ορισμοί

Η έλευση των blogs και των άλλων κοινωνικών τεχνολογιών και μέσων, έδωσε το δυνατότητα στους πολίτες να αξιοποιήσουν το ψηφιακό αντίστοιχο του βήματος της αρχαίας αγοράς για να εκφέρουν δημόσιο λόγο σχετικά με οποιαδήποτε θέματα τους απασχολούν.

Ως κοινωνικά μέσα (social media) χαρακτηρίζονται τα διαδραστικά διαδικτυακά εργαλεία νέας γενιάς που επιτρέπουν σε χρήστες χωρίς ιδιαίτερες τεχνικές γνώσεις να δημιουργήσουν και να δημοσιεύσουν ψηφιακό περιεχόμενο, είτε σε μορφή κειμένου είτε πολυμεσικό, να το μοιραστούν και να το συν-διαχειριστούν με άλλους χρήστες μιας κοινότητας. Ο όρος χρησιμοποιείται εναλλακτικά και συμπληρωματικά με άλλους -όπως Web 2.0, folksonomies, citizen media- που περιγράφουν είτε τα νέου τύπου διαδικτυακά εργαλεία, είτε τους τρόπους κοινωνικής συνεργασίας που εξυπηρετούν αυτά [O'Reilly 2005].

Σημαντική παράμετρο της δημόσιας έκφρασης με τα νέα αυτά μέσα αποτελεί η λεγόμενη συμμετοχική δημοσιογραφία, δημοσιογραφία των πολιτών ή λαϊκή δημοσιογραφία (participatory journalism - citizen journalism – grassroots journalism). Ένας ορισμός του φαινομένου δίνεται στο [Bowman 2003 σ. 9]:

“Η συμμετοχική δημοσιογραφία είναι ένα εξελισσόμενο φαινόμενο έκφρασης από κάτω προς τα πάνω, [...] κατά το οποίο ένας πολίτης ή μιά ομάδα πολιτών, παίζουν ενεργό ρόλο στη διαδικασία της συλλογής, αναφοράς, ανάλυσης και διάχυσης ειδήσεων και πληροφοριών. Ο σκοπός αυτής της συμμετοχής είναι η παροχή ανεξάρτητης, ακριβούς, εκτενούς και σχετικής πληροφόρησης, όπως επιτάσσει η δημοκρατία. Η συμμετοχική δημοσιογραφία δεν υπόκειται σε επιμέλεια ούτε και στις επιταγές της τυπικής δημοσιογραφικής εργασιοροής. Αντίθετα, αποτελεί το απαύγασμα πολλών ταυτόχρονων και κατανεμημένων συζητήσεων που είτε ανθίζουν είτε φθίνουν γρήγορα στο κοινωνικό δίκτυο του παγκόσμιου ιστού.”

Ο Lasica, προσπαθώντας να απαντήσει στο ερώτημα του τι σημαίνει συμμετοχική δημοσιογραφία, παραθέτει τους τρόπους με τους οποίους αυτή εκφράζεται στο διαδίκτυο:

- Συμμετοχή του κοινού σε παραδοσιακά ΜΜΕ (σχόλια σε άρθρα και απόψεις αναγνωστών, προσωπικά blogs δημοσιογράφων, υποβολή φωτογραφιών και βίντεο από κάμερες κινητών, τοπικά νέα από κατοίκους κοινοτήτων)
- Ανεξάρτητες ιστοσελίδες ειδησεογραφίας και πληροφόρησης, στον οποίων τη διαμόρφωση της ύλης το κοινό συμμετέχει στον ένα ή άλλο βαθμό
- Συμμετοχικά ειδησεογραφικά πρακτορεία, που βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στις συνεισφορές του κοινού
- Συνεργατικά portals, που συνδυάζουν τους μηχανισμούς των blogs και των forums για να οργανώσουν τις υποβολές και παρεμβάσεις του κοινού
- "thin media" (λίστες ταχυδρομείου, email newsletters)
- Προσωπικές εκπομπές, είτε ηχητικές είτε "τηλεοπτικές" [Lasica 2003]

Εκτός από τα blogs, ατομικά και ομαδικά, που αποτελούν τα κατ'εξοχήν μέσα της νέας συμμετοχικής δημοσιογραφίας, ρόλο έχουν και τα εξής εργαλεία:

- wikis, διαδικτυακά εργαλεία συλλογικής συγγραφής κειμένων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη διεξαγωγή έρευνας και τη συλλογή στοιχείων
- ηλεκτρονικά forum
- podcasts, τα διαδικτυακά αντίστοιχα των ραδιοφωνικών εκπομπών σε συνέχειες
- videocasts,
- social bookmarking, υπηρεσίες επισημείωσης και προβολής διαδικτυακών συνδέσμων [Gillmor 2006]

Ο καθηγητής δημοσιογραφίας του Πανεπιστημίου της Ν. Υόρκης, Jay Rosen, έχει ασχοληθεί εκτενώς με τη δημοσιογραφία των πολιτών, αναφέρεται στις διαφορές της δημοσιογραφίας των blogs με την κλασική δημοσιογραφία:

- 1.) Τα blog προέρχονται από την δωροοικονομία, ενώ σχεδόν όλη η σημερινή δημοσιογραφία από την οικονομία της αγοράς
- 2.) Η δημοσιογραφία είχε γίνει το πεδίο των επαγγελματιών, καλωσορίζοντας ενίοτε και ερασιτέχνες, ενώ στα blogs, είναι οι ερασιτέχνες που κυριαρχούν και οι επαγγελματίες που είναι ευπρόσδεκτοι.
- 3.) Στη δημοσιογραφία, τα φράγματα εισόδου μέχρι και τα μισά του 19ου αι. υπήρξαν ψηλά, ενώ με τα blogs είναι χαμηλά[..διότι] το μεγαλύτερο μέρος από το κεφάλαιο υποδομής έχει ήδη επενδυθεί για τη δημιουργία του Internet.
- 4.) Στον κόσμο των blogs, κάθε αναγνώστης είναι και συγγραφέας' δε γράφεις τόσο "για τον αναγνώστη" αλλά για άλλους συγγραφείς. Έτσι, κάθε αναγνώστης είναι συγγραφέας, αλλά και κάθε συγγραφέας είναι επίσης αναγνώστης άλλων blogs, ή έτσι θα έπρεπε.
- 5.) Ενώ η ειδησεογραφία στις εφημερίδες και τα μέσα εκπομπής έχει σκοπό να επεκτείνει τη δημόσια καταγραφή, οι εγγραφές στα blogs την αξιοποιούν, μέσω των υπερσυνδέσεων. Στην κλασική δημοσιογραφία, η δημόσια καταγραφή επεκτείνεται με κάθε είδηση, ενώ στη δημοσιογραφία των blogs συσφίγγεται καθώς ο ιστός της ισχυροποιείται με την επέκταση της συνδεσιμότητας..
- 6.) Ένα blog μπορεί να θεωρηθεί επιτυχημένο από δημοσιογραφική άποψη αν φτάσει σε κοινό 50 ή 100 ατόμων. Ενώ στην παραδοσιακή δημοσιογραφία, μιά τόσο μικρή απήχηση θα θεωρούνταν αποτυχία, η ένταση της μικρής απόκρισης στη δημοσιογραφία των blogs μπορεί να αποβεί επιτυχημένη [..]
- 8.) Στην δημοσιογραφία πριν τα blogs, ο επιμελητής του δημοσιογράφου αντιπροσώπευε τον αναγνώστη, ενώ στη δημοσιογραφία μετά τα blogs, οι αναγνώστες παίζουν το ρόλο του επιμελητή (μέσα από τα σχόλια).
- 9.) Στην παραδοσιακή δημοσιογραφία, η πληροφορία ρέει από τον Τύπο στο κοινό, ενώ στα blogs συμβαίνει το αντίθετο.
- 10.) Η παραδοσιακή δημοσιογραφία υποθέτει ότι αυτό που έχουμε είναι η δημοκρατία και το ζητούμενο είναι η πληροφόρηση, ενώ η δημοσιογραφία των blogs το αντίθετο (η πληροφορία είναι παντού) [Rosen 2003].

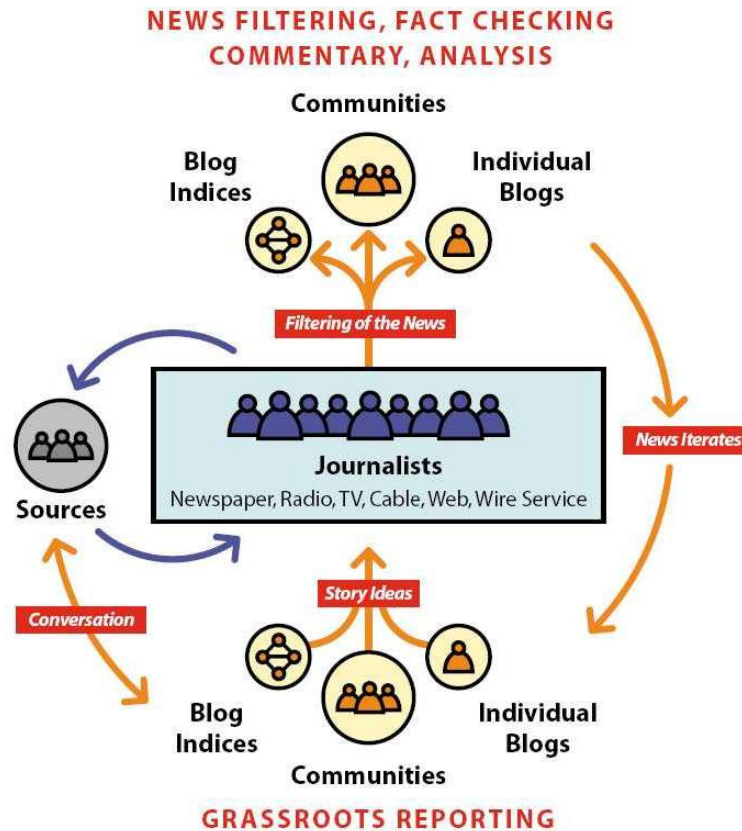
Όπως επισημαίνουν επικριτές των αντιλήψεων αυτών, ο όρος «δημοσιογραφία των πολιτών», όσον αφορά το σύνολο των blogs, είναι σε μεγάλο βαθμό ευφημισμός και ευσεβής πόθος [Blood 2003], όπως και η «κοινωνία των πολιτών». Παρ' ότι με το δεύτερο όρο εννοείται η αυξημένη συμμετοχή στα κοινά και η ανάληψη ατομικής ευθύνης από τους πολίτες για

τις τύχες της πολιτείας τους, εννοείται σιωπηλά ότι η συμμετοχή δεν κατανέμεται ομοιόμορφα ποιοτικά και ποσοτικά και δεν συμμετέχουν όλοι, καθώς ο αποκλεισμός έχει τις ρίζες του στους μηχανισμούς της ίδιας της κοινωνίας. Με τον ίδιο τρόπο, η πλειοψηφία των blogs δεν ασχολείται συστηματικά με θέματα κοινωνικοπολιτικού ενδιαφέροντος [Pew 2006] -εκτός όσον αφορά την άμεση επίπτωση κάποιου γεγονότος στον πολίτη που ιστολογεί- και συνήθως, όταν το κάνουν, δεν επιδιώκουν να τηρήσουν κάποια συγκεκριμένη δεοντολογία.

Παρ' όλα αυτά, τα σύγχρονα τεχνολογικά επιτεύγματα, τουλάχιστον στις ανεπτυγμένες χώρες, καθώς και η φιλοσοφία κοινωνικής προσφοράς που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια στο διαδίκτυο επιτρέπουν την αυξημένη συμμετοχή και στις δύο αυτές ιδανικές κοινωνίες σε όσους το επιθυμούν και διαθέτουν το εκπαιδευτικό και υλικό υπόβαθρο για να τα αξιοποιήσουν.

1.4. Μοντέλα της δημοσιογραφίας των πολιτών

Στη σύγκριση της νεότευκτης σχετικά δημοσιογραφίας των πολιτών με την κλασική δημοσιογραφία, τα νέα διαδικτυακά μέσα έκφρασης θεωρούνται ως αντίστοιχα του Τύπου, κυρίως λόγω της στενής σύνδεσης που έχει η έκφραση στο διαδίκτυο με τη γραφή. Τα τελευταία όμως χρόνια, η εκρηκτική εξέλιξη των δημόσιων πολυμεσικών τεχνολογιών, που επιτρέπουν στους χρήστες του διαδικτύου να ενσωματώσουν φωτογραφίες, ήχο και βίντεο στα κείμενά τους, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη διαθεσιμότητα των ευρυζωνικών συνδέσεων, που αποτελούν ουσιαστική προϋπόθεση για την πρόσβαση σε τέτοιο περιεχόμενο, έχουν δώσει στους bloggers και τους διαδικτυακούς δημοσιογράφους την δυνατότητα ανάπτυξης των δικών τους πολυμεσικών ειδησεογραφικών πρακτορείων.

Εικόνα 3 Το νέο οικοσύστημα της ενημέρωσης

Στο νέο αυτό τοπίο ενημέρωσης που διαφαίνεται, σημαντικό ρόλο παίζουν περισσότερο οι ρυθμιστές παρά οι παραγωγοί των διανοητικών δικαιωμάτων του ψηφιακού περιεχομένου. Εταιρίες κολοσσοί, όπως η Google, η Yahoo και η Microsoft προσφέρουν αφειδώς διαδικτυακά πακέτα υπηρεσιών κοινής υπολογιστικής ωφέλειας, αποσκοπώντας όχι στο άμεσο κέρδος αλλά στην περιχαράκωση της πελατειακής τους βάσης, απέναντι και στα παραδοσιακά media. Οι παραδοσιακοί τηλεοπτικοί οργανισμοί αντιμετωπίζουν την πρόκληση να αναπτύξουν νέα επιχειρηματικά μοντέλα και δραστηριότητες στο διαδίκτυο, καθώς η αναλογική τηλεόραση εκλείπει σταδιακά από την έλευση της ψηφιακής πλατφόρμας, που στην Ευρώπη τείνει να γίνει το καθιερωμένο στάνταρ μέσα στην επόμενη δεκαετία. Στην προσπάθειά τους αυτή, οι επιχειρηματίες των MME επιδιώκουν να ελέγξουν συνολικά τη μετάδοση του ψηφιακού περιεχομένου, καταφεύγοντας στην επιβολή τεχνικών μεθόδων προστασίας του σήματος που διαβρώνουν τα καθιερωμένα δικαιώματα χρήσης του καταναλωτή και προβάλλουν απειλή στην ελεύθερη

έκφραση [Doctorow 2005]. Ταυτόχρονα, η ελεύθερη διακίνηση του διεθνούς πολιτισμικού προϊόντος μέσω του διαδικτύου, αλλά και ως συνεπακόλουθο της εμπορικής παγκοσμιοποίησης προκαλεί ανησυχία στις τοπικές κοινωνίες όσον αφορά την επιβίωση των πολιτιστικών ιδιωμάτων, που καλούνται πλέον να επιβιώσουν σε μια παγκοσμιοποιημένη αγορά περιεχομένου.

Κατ' εξοχήν πετυχημένο πείραμα υβριδικής συμμετοχικής δημοσιογραφίας, σύμφωνα με τους επαγγελματίες δημοσιογράφους, αποτελεί το πιο δημοφιλές κορεάτικο online ειδησεογραφικό πρακτορείο, με την ονομασία OhMyNews, που ιδρύθηκε το 2000 με κεντρικό σύνθημα "κάθε πολίτης είναι δημοσιογράφος". Το OhMyNews βασίζεται στο μοντέλο της ελεύθερης υποβολής ειδήσεων από τους πολίτες, οι συνεισφορές των οποίων αποτελούν το 80% της ύλης, και της αξιοποίησης της εμπειρίας επαγγελματιών δημοσιογράφων πλήρους απασχόλησης [Gillmor 2006]. Στο ίδιο μοντέλο βασίζονται πλέον και άλλοι ειδησεογραφικοί οργανισμοί, όπως το NowPublic, που ιδρύθηκε το 2005 στον Καναδά, και αποτελεί σήμερα το μεγαλύτερο δίκτυο συμμετοχικής δημοσιογραφίας [Globe & Mail 2007].

Στην αντίπερα όχθη, όσον αφορά τον έλεγχο από επαγγελματίες της πληροφόρησης που δημιουργείται από πολίτες βρίσκεται το δίκτυο Indymedia.

Το πρώτο ανεξάρτητο κέντρο πληροφόρησης Indymedia δημιουργήθηκε για την κάλυψη των διαδηλώσεων κατά του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, το Νοέμβριο του 1999 στο Seattle των ΗΠΑ. Έκτοτε έχουν δημιουργηθεί περί τα 70 κέντρα Indymedia σ' όλο τον κόσμο. Όπως αναφέρεται στην περιγραφή του, το δίκτυο Indymedia αποτελεί «μια παγκόσμια συλλογικότητα οργανώσεων ανεξάρτητης ενημέρωσης και εκατοντάδων δημοσιογράφων που προσφέρουν συλλογική και μη-εμπορευματική ενημέρωση. Ένα δημοκρατικό ενημερωτικό μόρφωμα, για την δημιουργία ριζοσπαστικών, έγκυρων και παθιασμένων αφηγήσεων της αλήθειας.»

Η φιλοσοφία του Indymedia προτρέπει στην ενεργή συμμετοχή του πολίτη, επιτρέποντας στον καθένα να λειτουργήσει σαν ανταποκριτής ή

σχολιαστής του δικτύου. Ταυτόχρονα, αξιοποιώντας τεχνολογίες όπως το video streaming, και φιλοξενώντας φωτορεπορτάζ από διαδηλώσεις, το Indymedia φιλοδοξεί να αποτελέσει εναλλακτικό μέσο πολυμεσικής ενημέρωσης, απέναντι κυρίως στην τηλεόραση [Morris 2003]

Το Global Voices Online αποτελεί ένα διεθνές δίκτυο αναμετάδοσης blogs απ' όλο τον κόσμο που συντονίζεται από την Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου του Harvard. Οι εμπνευστές του δικτύου δίνουν έμφαση στην έννοια του «bridge blogging», δηλαδή την κάλυψη τοπικών γεγονότων με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι εύληπτα από διεθνές ακροατήριο [BBC 2005a]. Το ειδησεογραφικό πρακτορείο Reuters ανακοίνωσε το 2006 τη συνεργασία του με το δίκτυο, με σκοπό να παρέχει δημόσια σχόλια παράπλευρα με την ειδησεογραφία του πρακτορείου. Το Φεβρουάριο του 2007, το Reuters ίδρυσε την υπηρεσία Reuters Africa, που αποσκοπεί στο να παρουσιάζει την αφρικανική ειδησεογραφία ανά χώρα. Ανάμεσα στις πηγές που θα αξιοποιεί η υπηρεσία είναι και τα blogs, μέσω του Global Voices Online [Glazer 2007].

Τον ίδιο καιρό, το πρακτορείο Associated Press ανακοίνωσε κι αυτό ότι εξετάζει τη δυνατότητα αξιοποίησης του υλικού που παράγεται από πολίτες, σε συνεργασία με το δίκτυο NowPublic [OhMyNews 2007].

Το δίκτυο Ourmedia, που ιδρύθηκε το 2005, αποτελείται από ακτιβιστές, ακαδημαϊκούς και επαγγελματίες της πληροφόρησης. Πάνω από 110.000 μέλη προσφέρουν συμμετέχουν στην εθελοντική προσπάθεια που αποσκοπεί στο να αποτελέσει ένα πρακτορείο για την ελεύθερη ανταλλαγή και παροχέτευση πολυμέσων (εικόνων, κειμένων, αρχείων ήχου και video). Το Ourmedia διαφέρει από τα ειδησεογραφικά πρακτορεία πολυμέσων, αλλά και τους δικτυακούς τόπους φιλοξενίας πολυμεσικών αρχείων, όπως το YouTube, καθώς εστιάζει στην υποστήριξη σε πολυμεσικό υλικό των αναγκών της συμμετοχικής δημοσιογραφίας. Το δίκτυο βασίζεται πλήρως στη φιλοσοφία του Ανοικτού Κώδικα [DiBona κ.α. 1999] και αποσκοπεί στο να υποβοηθήσει την ανάπτυξη λαϊκών μέσων υψηλής αξίας, αλλά και να προωθήσει την φιλοσοφία του remix culture, όπως αυτή εκφράζεται από τα ιδεώδη του Creative Commons project.

Ο καθηγητής δημοσιογραφίας του Πανεπιστημίου της Ν. Υόρκης, Jay Rosen, είναι ο δημιουργός του NewAssignment.net, ενός μη κερδοσκοπικού πειράματος που φιλοδοξεί να αντιστρέψει την παραδοσιακή "εργασιοροή" του δημοσιογραφικού blogging, χρησιμοποιώντας μεθόδους της κοινότητας ΕΛ/ΛΑΚ και εξερευνώντας μοντέλα χρηματοδοτήσεων ώστε η υποβολή των θεμάτων να γίνεται από το κοινό και η διερεύνησή τους από επαγγελματίες (επί πληρωμεί, δηλαδή) δημοσιογράφους. Το New Assignment φιλοδοξεί να αναδείξει την ουσιαστική συνεργασία του ενημερωμένου πολίτη και του επαγγελματία δημοσιογράφου σε βασικό μοχλό ενημέρωσης, δίνοντας ταυτόχρονα την ευκαιρία σε πολίτες δημοσιογράφους και bloggers να μετεξελιχθούν σε επαγγελματίες δημοσιογράφους, με την προϋπόθεση της ανάληψης ευθύνης για την ενημέρωση των συμπολιτών τους.

2. Νομικά θέματα στην δημοσιογραφία των πολιτών

Στην ενότητα αυτή θα εστιάσουμε το νομικό πλαίσιο περί ελευθερίας της έκφρασης, και ειδικότερα της ελευθεροτυπίας, καθώς και στους περιορισμούς που την αφορούν και το πώς αυτό εφαρμόζεται στην δημοσιογραφία των πολιτών και γενικότερα την έκφραση μέσα από τα blogs και τα κοινωνικά μέσα.

2.1. Ελευθερία έκφρασης και ελευθεροτυπία

Η ελευθερία της έκφρασης, και κατά προέκταση του Τύπου, αποτελεί κρίσιμη συνιστώσα της ελευθερίας του ατόμου, όπως αυτή νοείται με τη σύγχρονη αντίληψη. Σύμφωνα με τους Kovach & Rosenstiel, «ο βασικός στόχος της δημοσιογραφίας είναι να προσφέρει στους πολίτες την πληροφόρηση που χρειάζονται για να είναι ελεύθεροι και αυτοδιοικούμενοι». [Kovach 2001]. Κατ' αυτή την έννοια, η προάσπιση της ελευθερίας του Τύπου από τον πολίτη, και συνεπώς η συμμετοχή του στη λειτουργία του Τύπου αποτελεί όχι μόνο δικαίωμα αλλά και υποχρέωση – αυτοσκοπό.

Προσπαθώντας να χαρτογραφήσουμε το νομικό πλαίσιο που αφορά στην δημόσια έκφραση των πολιτών μέσα από το διαδίκτυο, συναντάμε δυσκολίες καθώς εμπλέκεται σ' αυτή ένα πλήθος θεμάτων με νομικές προεκτάσεις. Τα βασικά ζητήματα που θα μας απασχολήσουν είναι:

- η εφαρμογή του ατομικού δικαιώματος στην ελευθερία της έκφρασης στο διαδίκτυο, και το κατά πόσο παρέχει από μόνο του επαρκή προστασία στον πολίτη που εκφράζεται δημόσια μέσα από τα blogs και τα νέα μέσα
- το αν η δημόσια έκφραση του πολίτη στο διαδίκτυο αποτελεί Τύπο, και συνεπώς εμπίπτει στο Άρθρο 14 του Συντάγματος (που ρυθμίζει την έκφραση μέσω του Τύπου), ή αποτελεί εκπομπή και εμπίπτει στο Άρθρο 15 (που ρυθμίζει την έκφραση μέσα από τα μέσα δημόσιας εκπομπής)

- το κατά πόσο μπορεί να θεωρηθεί ότι ο πολίτης, δεδομένου του ότι συμμετάσχει στην ελευθερία του Τύπου, απολαμβάνει της θεσμικής προστασίας του Τύπου και επωμίζεται τις συναλλακτικές υποχρεώσεις που αυτή επιβάλλει στους επαγγελματίες δημοσιογράφους,

2.1.1. Σύντομη ιστορική αναδρομή

Η διεκδίκηση της ελευθερίας της έκφρασης –και, κατά προέκταση, της ελευθερίας του Τύπου- μέσα από τους θεσμούς της αστικής κοινωνίας, είναι μια εξέλιξη των τελευταίων 2 αιώνων, με την πρώτη κατοχύρωση της ως θεμελιώδες ατομικό δικαίωμα να σημειώνεται τον 18^ο αιώνα, κατά τον Διαφωτισμό, οπότε και ωρίμασε το ιστορικό υπόβαθρο καθορισμού και διεκδίκησης εκτεταμένων ελευθεριών γύρω από την έννοια του πολίτη. Την ίδια εποχή ιδρύονται στην Ευρώπη οι πρώτες εκδοτικές επιχειρήσεις, ενώ ο τύπος καθεαυτός, ως επαγγελματική ενασχόληση με τη σημερινή του διάσταση εμφανίζεται μόλις τον 19^ο αιώνα.

Το αναθεωρημένο Αμερικανικό Σύνταγμα του 1791 και η Γαλλική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη της 26 Αυγούστου 1789 αποτέλεσαν τα πρώτα ιστορικά νομοθετικά κείμενα που ενσωμάτωσαν την ελευθερία της έκφρασης δια βοής και δια του Τύπου, ενώ η πρώτη νομοθετική κατοχύρωση της ελευθερίας του Τύπου ως ελευθερίας εκτύπωσης και διάδοσης ιδεών, που εδράζει στο δικαίωμα του πολίτη για την πρόσβαση στη δημόσια πληροφορία, εμφανίζεται στον σουηδικό νόμο διά της ελευθερίας του Τύπου του 1776. Οι διαφορετικές αντιλήψεις για το πως ορίζεται η ελευθερία αυτή που εκφράζονται στα κείμενα αυτά χαρακτηρίζουν την σχέση του Τύπου με το κράτος στις χώρες αυτές μέχρι και σήμερα.

Έτσι, στο Αμερικάνικο Σύνταγμα, η ελευθερία του Τύπου έχει ισχύ νόμου κι εξασφαλίζεται με την αποχή του κράτους από την επιβολή οποιουδήποτε νομοθετικού περιορισμού στον τύπο και την ανάληψη ηθικής ευθύνης από τους πολίτες. Στη Γαλλική Διακήρυξη, αντίθετα, η ελευθερία του Τύπου αναγνωρίζεται ως φυσικό δικαίωμα του ατόμου και τα όρια της καθορίζονται και διασφαλίζονται από το κράτος, ενώ δίνεται ιδιαίτερη έμφαση

στην ευθύνη του πολίτη για αποφυγή κατάχρηση της ελευθερίας αυτής.
[Δεληγιάννη 2001]

2.1.2. Θεμελίωση δικαιώματος της ελεύθερης έκφρασης

Η προστασία του δικαιώματος της ελεύθερης έκφρασης θεμελιώνεται σε ένα πλήθος διεθνών κι ευρωπαϊκών συνθηκών, που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής νομοθεσίας, όπως:

- άρθρο 10 της ΕΣΔΑ, που κυρώθηκε με το ν.δ. 53/1974
- άρθρο 19 του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, που ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με το Ν.2462/1997

Η παρ. 1 του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ αναγνωρίζει το δικαίωμα στην ελεύθερη έκφραση σε κάθε φυσικό πρόσωπο, διευκρινίζοντας ότι,

περιλαμβάνει την ελευθερίαν γνώμης ως και την ελευθερίαν λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων

ενώ η παρ. 2 του ίδιου άρθρου αναφέρει τους περιορισμούς στους οποίους υπόκειται το δικαίωμα αυτό. Ένα τέτοιο σημαντικό περιορισμό στην ελεύθερη έκφραση, όσον αφορά το ζήτημα που μας απασχολεί, αποτελεί η προστασία της προσωπικότητας των τρίτων.

Το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης προβλέπεται επίσης και στο άρθρο 14 του Ελληνικού Συντάγματος, ως αναφαίρετο δικαίωμα του κάθε πολίτη κι αποτελεί εξειδίκευση του θεμελιώδους δικαιώματος του αρθρ. 5 παρ. 1 περί ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας και συμμετοχής στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας.

Τα συνταγματικά δικαιώματα διακρίνονται παραδοσιακά σε ατομικά, που συνίστανται σε αξιώσεις του ατόμου για αποχή του κράτους από παρεμβάσεις σε πολιτικά, που συνίστανται στην ανοχή του κράτους απέναντι στην ενεργό συμμετοχή του πολίτη στη λειτουργία του' και στα κοινωνικά, που καθιερώνουν υποχρέωση του κράτους βάσει θετικών ενεργειών [Χρυσόγονος 1998, σ. 28]. Επιπρόσθετα, υφίστανται και τα δικαιώματα που

απορρέουν από τις λεγόμενες «θεσμικές εγγυήσεις», οι οποίες λειτουργούν με τρόπο ανάλογο προς τα ατομικά δικαιώματα, αποσκοπώντας όμως στην διασφάλιση θεσμών, παρά στην προστασία ατόμων.

Το Σύνταγμα ανάγει σε προστατευμένο δημόσιο συμφέρον την προάσπιση όχι μόνο του ατομικού δικαιώματος της ελεύθερης έκφρασης, αλλά και του θεσμού της ελευθεροτυπίας, που συνεκπορεύονται ταυτόχρονα από το άρθρο 14 παρ. 1, ενώ η θεσμική εγγύηση εξασφαλίζεται διά της παρ. 2. Με την θεσμική εγγύηση της ελευθεροτυπίας, το κράτος αναγνωρίζει τον ιδιαίτερης σημασίας λειτουργικό προορισμό της και παρέχει στους φορείς της τη δυνατότητα να αξιώνουν μέσω αγωγών την αποχή του από επεμβάσεις στη λειτουργία του Τύπου [Χρυσόγονος 1998]. Η προστασία αυτή δε παρέχεται διότι η ελεύθερη δημοσιογραφία, παρ' ότι δεν αναγνωρίζεται ως δημόσιο λειτούργημα, επιβάλλεται να λειτουργεί κοινωφελώς [Καμτσίδου 2005 σ. 39]. Σύμφωνα με την κρατούσα ερμηνεία, "έκφραση της γνώμης είναι η με οποιονδήποτε τρόπο εξωτερίκευση της. Το Σύνταγμα απαριθμεί ενδεικτικά την προφορική, τη γραπτή και τη μέσω του Τύπου έκφραση γνώμης" [Καράκωστας 2005 σ23].

Η γραπτή έκφραση γνώμης μέσω του διαδικτύου, ως υποπερίπτωση της γραπτής έκφρασης γνώμης εν γένει, εμπίπτει κατ'αρχήν, στην έννοια της παραπάνω διάταξης του Συντάγματος, και συνεπώς χαίρει της ίδιας προστασίας.

2.1.3. Ερμηνεία της ελευθερίας Τύπου για τον πολίτη

Όπως αναφέρθηκε νωρίτερα, θα επιχειρήσουμε εδώ να απαντήσουμε στο ερώτημα του κατά πόσο η δημόσια έκφραση του πολίτη στο διαδίκτυο αποτελεί Τύπο, και συνεπώς εμπίπτει στο Άρθρο 14 του Συντάγματος, ή αποτελεί εκπομπή και εμπίπτει στο Άρθρο 15³, με την επισήμανση ότι, όσον αφορά την εφαρμογή της νομοθεσίας περί Τύπου στη δημόσια έκφραση του πολίτη μέσω του διαδικτύου, μόνο ερμηνεία μπορεί να λάβει χώρα, καθώς το

³ Σύμφωνα με το άρθρο 15, ο κινηματογράφος, η φωνογραφία, η ραδιοφωνία, η τηλεόραση «και κάθε άλλο παρεμφερές μέσο μετάδοσης λόγου ή παράστασης» δεν εμπίπτουν στις προστατευτικές διατάξεις

πεδίο εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας περί Τύπου είναι η θεσμοθετημένη δημοσιογραφία.

Η ελευθερία του Τύπου στη σύγχρονη πραγματικότητα περιλαμβάνει:

- α) Την ελευθερία συλλογής, επιλογής και επεξεργασίας πληροφοριών και πάσης φύσεως στοιχείων.
- β) Την ελευθερία συντάξεως, εκτυπώσεως, κυκλοφορίας, διανομής εντύπων στο εσωτερικό και το εξωτερικό.
- γ) Την ελευθερία της με κάθε μέσο δημοσιεύσεως ειδήσεων, σχολίων, πληροφοριών, διαφημίσεων κ.τ.λ. και τις συναφείς ελευθερίες ιδρύσεως και λειτουργίας επιχειρήσεων Τύπου, επιλογής και ασκήσεως του δημοσιογραφικού επαγγέλματος και άλλων συναφών επαγγελμάτων, καθώς και την ελευθερία ιδρύσεως και λειτουργίας δημοσιογραφικών και συναφών οργανώσεων [Καράκωστας 2005 σ24].

Στα πλαίσια του ορισμού των φορέων της ελευθερίας του Τύπου ("φυσικά ή νομικά πρόσωπα που ασκούν κατ' επάγγελμα ή ευκαιριακώς οποιαδήποτε δραστηριότητα ή έργο σχετιζόμενο ή συναρτώμενο με τον τύπο"), μπορεί να παρατηρήσει κανείς τα εξής:

- οποιοσδήποτε πολίτης δύναται να θεωρηθεί ότι ασκεί ευκαιριακώς δραστηριότητα σχετιζόμενη με τον τύπο, από τη στιγμή που παρακολουθεί την επικαιρότητα και συμμετέχει αμφίδρομα στη διαδικασία της ενημέρωσης ως μέλος μιας δημοκρατικής κοινωνίας
- το βάρος της παραγράφου 1 του άρθρου 14 του Συντάγματος πέφτει στην πρώτη λέξη ("καθένας"), που αφορά το δυνητικό υποκείμενο άσκησης της ελευθερίας έκφρασης μέσω και του Τύπου

του άρθρου 14 (παρ. 1), ενώ η ραδιοφωνία και η τηλεόραση συγκεκριμένα υπάγονται στον άμεσο έλεγχο του κράτους (παρ. 2)

- για το Σύνταγμα, ο Τύπος αποτελεί αποτύπωμα έκφρασης γνώμης ή λόγου, ανεξάρτητα από το μέσο και το σκοπό διάδοσης

Από τις παραπάνω παρατηρήσεις, επιχειρώντας να οριοθετήσουμε τι σημαίνει Τύπος σύμφωνα με την σκέψη του έλληνα νομοθέτη, συμπεραίνουμε ότι η έννοια του Τύπου είναι συνδεδεμένη ουσιαστικότερα με το δικαίωμα έκφρασης του πολίτη, ανεξαρτήτως μέσου και σκοπού διαδόσεως, παρά με τη στενή συντεχνιακή έννοια που δίνεται στον όρο, και αναφέρεται στον επαγγελματικό, και ειδικότερα στον έντυπο Τύπο.

Αν, εναλλακτικά, επιχειρήσουμε να ερμηνεύσουμε ότι το πνεύμα εξαίρεσης από τις προστατευτικές για τον τύπο διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 15 αφορά και την δημόσια έκφραση του πολίτη δια του διαδικτύου, οδηγούμαστε σε σύγκρουση ερμηνείας με το άρθρο 5 παρ. 1. Η σύγχυση αναφορικά με τη σχέση των διαδικτυακών μέσων με τα παραδοσιακά broadcast media εντείνεται από την συχνή χρήση του όρου «ηλεκτρονικός τύπος» -που προϋπάρχει του Παγκόσμιου Ιστού- για την περιγραφή αποκλειστικά και μόνο της ραδιοτηλεοπτικής δημοσιογραφίας, η οποία όντως εμπίπτει στο ρυθμιστικό πνεύμα του άρθρου αυτού. Σε αντίθεση όμως με τα μέσα που αξιοποιεί ο «ηλεκτρονικός τύπος», το διαδίκτυο αποτελεί διεθνές και όχι εθνικό αγαθό και δεν είναι πεπερασμένης χωρητικότητας καθώς δεν συνίσταται σε φάσμα συχνοτήτων εκπομπής. Κατά συνέπεια, η έκφραση του πολίτη μέσα από το διαδίκτυο, παρ' ότι δίνει τη δυνατότητα μαζικής απήχησης, δε μπορεί να θεωρηθεί εκπομπή ("broadcast") κατά τη συνήθη έννοια του όρου, και κατ' επέκταση να θεωρηθεί ότι εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, όπως ορίζει το άρθρο 15 παρ. 2 για τα μέσα αυτά. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει και ο Καράκωστας [Καράκωστας 2005 σ. 490], θεωρώντας ότι η υπαγωγή του διαδικτύου στο άρθρο 14 παρ. 2 και όχι στο 15 παρ. 1 του Συντάγματος –το οποίο χαρακτηρίζει αναχρονιστικό και αντιδημοκρατικό- θα πρέπει να θεωρηθεί όχι μόνο κατά το ορθό αλλά και κατα το ισχύον δίκαιο επιβεβλημένη, σημειώνοντας όμως ότι πολλές διαδικτυακές υπηρεσίες

εμπίπτουν στο ρυθμιστικό πεδίο του άρθρου 15 παρ. 1 με δεδομένη την ισχύουσα συνταγματική ρύθμιση, και αναφέροντας ως τέτοιο παράδειγμα το διαδικτυακό ραδιόφωνο.

Βάσει των διευκρινίσεων αυτών και της ερμηνείας της πρόθεσης του νομοθέτη που κάναμε παραπάνω, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η έκφραση λόγου και γνώμης του πολίτη μέσα από το διαδίκτυο, και συγκεκριμένα μέσα από τα ιστολόγια, που αποτελούν ψηφιακά ανάλογα του Τύπου -όπως θα καταδείξουμε στη συνέχεια- αποτελεί πρωταρχικά περίπτωση έκφρασης δια του Τύπου, με ειδικές εξαιρέσεις που πηγάζουν από τη μη εφαρμοσιμότητα των συναλλακτικών υποχρεώσεων για τον πολίτη όσον αφορά την άσκηση της.

Έτσι, από τον ορισμό του ενεργού πολίτη ως παραγωγού και καταναλωτή ταυτόχρονα της ενημέρωσης [Toffler 1984, Voakes 2004], φτάνουμε στον σύγχρονο ορισμό του ιστολόγου ως πολίτη – δημοσιογράφου, τουλάχιστον όσον αφορά την θεώρησή του ως φορέα της ελευθερίας του Τύπου.

2.1.4. Προστασία πηγής

Η αποδοχή των bloggers και γενικά των πολιτών που εκφράζονται δημόσια ως μέρος του Τύπου συνεπάγεται την ανάγκη διασφάλισης κάποιων προϋποθέσεων που πρέπει να ισχύουν ώστε να επιτελούν το λειτουργήμα της ενημέρωσης του κοινού απρόσκοπτα. Βασική τέτοια συνθήκη είναι και η προστασία των δημοσιογραφικών πηγών, όπως απεφάνθη και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στην υπόθεση Goodwin v. United Kingdom του 1996 ότι:

«Η προστασία των δημοσιογραφικών πηγών είναι μία από τις βασικές συνθήκες της ελευθερίας του τύπου ... Χωρίς αυτή την προστασία [...] υπονομεύεται ο ζωτικός ρόλος του τύπου ως θεματοφύλακα του δημοσίου συμφέροντος, και επηρεάζεται δυσμενώς η ικανότητά του να παρέχει ακριβή και έγκυρη πληροφόρηση».

Το Δικαστήριο κατέληξε ότι εκτός των περιπτώσεων όπου συντρέχει ισχυρός λόγος δημοσίου συμφέροντος, τυχόν εντολή αποκάλυψης των πηγών

παραβιάζει την εγγύηση της ελεύθερης έκφρασης στο άρθρο 10[3] της Ευρωπαϊκής Συνθήκης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Βάσει της νομολογίας αυτής, η Επιτροπή Υπουργών εξέδωσε τη Σύσταση R (2000) 7 "σχετικά με το δικαίωμα των δημοσιογράφων να μην αποκαλύπτουν τις πηγές πληροφοριών τους", για να διευκολύνει την ενσωμάτωση της προστασίας πηγών στις εθνικές νομοθεσίες των κρατών – μελών της Ένωσης.

Τέλος, και ο ΟΑΣΕ κάλεσε τα κράτη – μέλη του να σεβαστούν το δημοσιογραφικό αυτό δικαίωμα, στο καταληκτικό κείμενο των εργασιών του συνεδρίου του οργανισμού, που έλαβε χώρα το 1986 στη Βιέννη.

Παρόλα αυτά, οι περισσότερες ευρωπαϊκές νομοθεσίες μέχρι και σήμερα δεν έχουν ενσωματώσει νομοθετικές προβλέψεις για την καθεαυτή προστασία των πηγών, ενώ συχνά σημειώνονται παρενοχλήσεις δημοσιογράφων και επιθέσεις κατά της ελευθερίας του Τύπου.

Στη Γαλλία, για παράδειγμα, ο σύλλογος «Δικαίωμα στην πληροφόρηση» που ιδρύθηκε ύστερα από πρωτοβουλία ομάδας δημοσιογράφων των ΜΜΕ και των έντυπων μέσων επέδωσε τον Φεβρουάριο του 2005 στο Υπουργείο Δικαιοσύνης της χώρας επίσημο διάβημα για την αποτελεσματικότερη νομική προστασία των δημοσιογραφικών πηγών. Στη Γαλλία καταγράφονται τα τελευταία χρόνια αυξημένες επεισόδια προφυλάκισης συντακτών, τηλεφωνικών υποκλοπών, αθέτησης της αρχής προστασίας των δημοσιογραφικών πηγών και διεξαγωγής αστυνομικών ερευνών στα γραφεία των εφημερίδων ή στις κατοικίες των δημοσιογράφων [Ελευθεροτυπία 2006].

Στις ΗΠΑ, η προστασία των δημοσιογραφικών πηγών όχι μόνο είναι θεσμοθετημένη, στη Δι-αμερικανική Διακήρυξη των Αρχών της Ελευθερίας Έκφρασης, αλλά πρόσφατα επεκτάθηκε συγκεκριμένα και προς τους bloggers, τουλάχιστον όσον αφορά την πολιτεία της Καλιφόρνια, το εφετείο της οποίας αποφάσισε ότι έχουν το ίδιο δικαίωμα να προστατεύουν τις πηγές τους, όπως και οι δημοσιογράφοι του έντυπου Τύπου. Η νομολογία αυτή αποτελεί έκβαση

αγωγής της εταιρείας Apple κατά αγνώστων, στην οποία η εταιρεία απαιτούσε από έναν αριθμό ειδησεογραφικών blogs να αποκαλύψουν τις πηγές εμπιστευτικών πληροφοριών που δημοσίευσαν, σχετικά με ορισμένα προϊόντα της [Σωτηρόπουλος 2006στ, EFF 2006]. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο είχε αποφασίσει υπέρ της Apple, αλλά το εφετείο ανέτρεψε την απόφαση, ορίζοντας ότι οι εναγόμενοι προστατεύονταν από τον νόμο για τους δημοσιογράφους και από το συνταγματικό δικαίωμα κατά της ανακοίνωσης εμπιστευτικών πληροφοριών.

Στο εγχειρίδιο "Protecting our sources of information" της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Δημοσιογράφων, που εκδόθηκε το 2004 επισημαίνεται όσον αφορά την Ελλάδα: «δεν υπάρχει νομική προστασία των πηγών. Σύμφωνα με έρευνα της ΕΟΔ, οι κυβερνήσεις χειραγωγούν την κοινή γνώμη με επιλεκτικές διαρροές...» [Brady 2004, Σωτηρόπουλος 2005ε].

Η ΕΣΗΕΜΘ υπογραμμίζει ότι παρά την υιοθέτηση από το Συμβούλιο της Ευρώπης της εισήγησης R (2000) 7 και το ενισχυτικό σχετικά Ψήφισμα A5-0223/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, παρατηρείται αυξανόμενη τάση των ευρωπαϊκών αρχών να παρενοχλούν δημοσιογράφους που διενεργούν έρευνες σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες [Καθημερινή 2005]. Πρακτικά, η ελληνική δικαιοσύνη δέχεται στην πράξη τους αυτορρυθμιστικούς κώδικες των δημοσιογραφικών ενώσεων της χώρας ως έχουσες νομική ισχύ, εντούτοις το νομικό κενό που υφίσταται θέτει σε κίνδυνο τις ατομικές ελευθερίες των bloggers οι οποίοι δεν προστατεύονται από τέτοια αυτορρύθμιση.

2.2. Όρια της ελευθερίας έκφρασης

Θα εξετάσουμε στην συνέχεια τους περιορισμούς στην ελευθερία της έκφρασης και του Τύπου που προκύπτουν από το νομοθετικό πλαίσιο, πριν προχωρήσουμε στην διαπραγμάτευση των ηθικών περιορισμών που επιβάλλει στον τύπο η δεοντολογία.

2.2.1. Προστασία προσωπικότητας

Το δικαίωμα της προσωπικότητας, αναγνωρίζεται στο ευρωπαϊκό δίκαιο ως δικαίωμα πλαίσιο που περιλαμβάνει «αφ' ενός εκφάνσεις που συνθέτουν την αξία του ανθρώπου, αποτελώντας αναπόσπαστα στοιχεία της ανθρώπινης ιδιότητας και αφετέρου συντελεστές καθοριστικοί της ατομικότητας του προσώπου» [Καράκωστας 2005 σ.241]. Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου θεμελιώνονται ως πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας στο Άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, όπως επίσης στο Άρθρο 5 παρ. 1 και παρ. 2, καθώς επίσης κι από το άρθρο 9 όσον αφορά το οικογενειακό άσυλο. Η προστασία της προσωπικότητας ορίζεται και στον Αστικό Κώδικα, ο οποίος ρυθμίζει τις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών και έχει αποκαταστατικό χαρακτήρα. Έτσι η προσωπικότητα, από δημόσιο έννομο αγαθό στο επίπεδο του Συντάγματος μετουσιώνεται σε ιδιωτικό αγαθό. Οι διατάξεις 57 και 59 του Αστικού Κώδικα αναγνωρίζουν το δικαίωμα προστασίας της προσωπικότητας, χωρίς όμως να το οριοθετούν, επιτρέποντας έτσι την διεύρυνση του περιεχομένου του. Όπως προκύπτει κι από την ερμηνεία της διατάξεως 57, η προσωπικότητα θεωρείται εξελισσόμενο αγαθό και αντικείμενο διαρκούς έρευνας, κάτι που συνάδει και με τη σύγχρονη αντίληψη περί της διαρκώς εξελισσόμενης ψηφιακής έκφρασης της προσωπικότητας, αλλά και με την κυμαινόμενη διάσταση της ιδιωτικής σφαίρας στη σύγχρονη εποχή.

Η αστική προστασία της προσωπικότητας, μέσω των ΑΚ 57 και 59 ενεργοποιείται όταν διαπιστώνεται σημαντική επέμβαση στο χώρο της. Προϋπόθεση της προστασίας της προσωπικότητας είναι ο παράνομος χαρακτήρας της προσβολής [Καράκωστας 2005 σ.250], ποιότητα που δεν στοιχειοθετείται συγκεκριμένα στον ελληνικό αστικό κώδικα. Η προστασία της προσωπικότητας από παράνομες προσβολές και αδικοπραξίες αποτελεί αντικείμενο του Ποινικού Κώδικα, όπως θα δούμε παρακάτω.

2.2.2. Εξύβριση - Δυσφήμιση – Συκοφαντική δυσφήμιση – Απειλή

Το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της ελευθερίας του Τύπου υπόκειται στους περιορισμούς της καλής πίστης, των χρηστών ηθών ή του

κοινωνικού ή οικονομικού σκοπού του δικαιώματος (281ΑΚ), προκειμένου να προστατευθούν τα αγαθά που συνδέονται αναπόσπαστα με το πρόσωπο [ΜονΠρΧαλκ 145/2003]. Τυπικές καταχρήσεις του δικαιώματος αυτού αποτελούν η απειλή, η εξύβριση, η δυσφήμιση και η βαρύτερη μορφή αυτής, η συκοφαντική δυσφήμιση. Οι πράξεις αυτές συνιστούν προσβολή της προσωπικότητας και διώκονται ποινικά ανεξαρτήτως του μέσου που χρησιμοποιείται για την τέλεσή τους. Τα αδικήματα προσβολής της προσωπικότητας διώκονται κατ' έγκληση του προσβαλλόμενου μέρους.

Ο ΠΚ ορίζει την απειλή ως την πράξη κατά την οποία κάποιος προκαλεί σε άλλον τρόμο ή ανησυχία απειλώντας τον με βία ή άλλη παράνομη πράξη ή παράλειψη (άρθρο 33). Τα άρθρα 361, 362 και 363 του ΠΚ ορίζουν επίσης τις πράξεις της εξύβρισης, δυσφήμισης και συκοφαντικής δυσφήμισης, που επισύρουν χρηματικές ποινές, ποινές φυλάκισης, και στην περίπτωση της συκοφαντικής δυσφήμισης, ακόμα και στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων.

Ελαφρυντικές περιστάσεις που επιτρέπουν την ομαλή λειτουργία του Τύπου προς όφελος του δημόσιου συμφέροντος της ενημέρωσης, πάντως, αναγνωρίζονται από το νόμο. Η απλή δυσφήμιση δεν τιμωρείται αν αποδειχτούν οι αιτιάσεις που αυτή αφορά (άρθρο 366 παρ. 1). Το άρθρο 367 του ΠΚ προβλέπει ότι ο άδικος χαρακτήρας των πράξεων εξύβρισης και απλής δυσφήμισης αίρεται στην περίπτωση όπου συνάδει δικαιολογημένο ενδιαφέρον εκτός από την περίπτωση όπου προκύπτει σκοπός εξύβρισης ή συκοφαντική δυσφήμιση. Επιπλέον, η νομολογία συγκεκριμένα δέχεται [ΔιοικΠρΑθ 16280/1995] ότι

οι δημοσιογράφοι μπορούν να δημοσιεύουν ή να μεταδίδουν ειδήσεις, εικόνες από την ιδιωτική ζωή και σχόλια, για την σχετική πληροφόρηση του κοινού, με δριμεία κριτική ή δυσμενείς, ακόμα και σκωπτικούς χαρακτηρισμούς για τα πρόσωπα αυτά, χωρίς αυτό να συνιστά μη έννομη προσβολή της προσωπικότητάς τους ή παραβίαση των κανόνων δεοντολογίας

Η προστασία αυτή που αναγνωρίζει ο νόμος στα παραδοσιακά ΜΜΕ είναι εύλογη και αναγκαία, ως ένα βαθμό, καθώς η επαγγελματική άσκηση της δημοσιογραφίας επιφέρει συχνά τον κίνδυνο εμπλοκής σε δικαστικές διαμάχες,

λόγω της απήχησης και της ελεγκτικής αποστολής του Τύπου απέναντι στην εκτελεστική εξουσία και τα δημόσια πρόσωπα. Βλέπουμε όμως πάλι ότι η άσκηση ελεύθερης έκφρασης εκ μέρους του πολίτη δεν απολαμβάνει, πρακτικά, της ίδιας προστασίας από το νόμο.

Η σάτιρα είναι μια ειδική περίπτωση δημόσιας έκφρασης με ιδιαίτερη καλλιτεχνική αξία που εξ' όρισμού εμπεριέχει στοιχεία προσβολής της προσωπικότητας με σκοπό την ψυχαγωγία, αλλά και την εξυπηρέτηση του δικαιολογημένου συμφέροντος της ενημέρωσης, δια του μηχανισμού της υπερβολής. Η νομολογία ορίζει την σάτιρα ως εξής [ΠΠρωτΠειρ 3117/2005]

«Ως [...] αφενός ένα λογοτεχνικό είδος [...] και αφετέρου ένα περιπαιχτικό πνεύμα ή είδος που εμφανίζεται σε πολλά λογοτεχνικά είδη αλλά μπορεί να υπεισέρχεται σχεδόν σε κάθε είδος ανθρώπινης επικοινωνίας.[...] Οπουδήποτε χρησιμοποιείται ένα έξυπνο χιούμορ για να κάνει κριτική σε κάτι παράλογο ή διεφθαρμένο εκεί υπάρχει σάτιρα[...]

Ένα από τα σημεία στα οποία βρίσκεται ομοφωνία είναι ότι η λειτουργία της σάτιρας είναι διανοητική. Η μέθοδος που ορίζει τη σάτιρα είναι η παιγνιώδης παραμόρφωση. Ψυχολογική βάση και συνάμα σκοπός της τεχνικής είναι η "μείωση" του θύματος, η οποία έγκειται στην υποβάθμιση της κατάστασής του ή της αξιοπρέπειάς του.[...]

Ο σατιριστής παραμορφώνει με πολλούς τρόπους: ελαχιστοποιεί τις καλές ιδιότητες κάποιου και μεγιστοποιεί τις κακές, Απομονώνει μοναδικές στιγμές ή συμβάντα και τα κάνει να φαίνονται κανόνας. Παραθέτει τη γνώμη μιας αυθεντίας που συμβαίνει να εξυπηρετεί την άποψή του. Αφαιρεί κάτι απο τα συμφραζόμενά του» [Σωτηρόπουλος 2006δ]

Η σατιρική έκφραση, ως τέχνη, προστατεύεται από το Σύνταγμα (Άρθρο 16), στο βαθμό που δεν ασκείται καταχρηστικά.

2.2.3. Ευθύνη για σχόλια τρίτων

Όσον αφορά τις νομικές ευθύνες που προκύπτουν για τον κάτοχο ιστολογίου σε σχέση με τα σχόλια τρίτων, δεν οριοθετείται συγκεκριμένο πλαίσιο ευθύνης για τη φιλοξενία απόψεων τρίτων στον Τύπο από την ελληνική νομοθεσία, αλλά ούτε και υπάρχει πεδίο αντίστοιχο αναφοράς στην ιδιωτική έκφραση. Παρ' όλα αυτά, η ελληνική νομολογία, σε μία τουλάχιστον περίπτωση, έχει αναγνωρίσει ευθύνη του ιδιοκτήτη εφημερίδας για την φιλοξενία απόψεων αναγνώστη [ΠΠρωτΡοδ 136/ΤΠ-6/20-1-2006].

Σύμφωνα με τον νομικό, συγγραφέα και blogger Β. Σωτηρόπουλο:

το δικαίωμα να έχει κάποιος ένα blog δεν θεμελιώνεται αποκλειστικά και μόνο στην συνταγματική προστασία της ιδιοκτησίας, αλλά διέπεται πλέον και από το νέο (αναθεώρηση 2001) δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Το νέο αυτό δικαίωμα καταργεί την απόλυτη "ιδιοκτησιακή" προστασία των πληροφοριών που διακινούνται ηλεκτρονικά, αφού καθένας πια έχει ρητό συνταγματικό δικαίωμα παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσης δεδομένων. Το νέο δικαίωμα, σύμφωνα με την διατύπωση του άρθρου 5Α του Συντάγματος, ιδρύει υποχρέωση του κράτους να διευκολύνει την πρόσβαση στην Κοινωνία της Πληροφορίας. [Σωτηρόπουλος 2005γ]

Κατά την άποψη αυτή, το δικαίωμα στον σχολιασμό τρίτων σε ιστολόγια στοιχειοθετείται σαν έκφανση του δικαιώματος συμμετοχής στην κοινωνία της πληροφορίας, και δεν περιορίζεται –πέραν των περιπτώσεων όπου συντρέχουν ζητήματα προσβολής προσωπικότητας- από την ιδιοκτησιακή σχέση του μέσου, ειδικά αν θεωρηθεί ότι ο blogger κάνει χρήση του δικαιώματός του στην ελευθερία του Τύπου, και συνεπώς τελεί υπό την υποχρέωση πληροφόρησης του κοινού.

Στις ΗΠΑ, η αμερικανική νομολογία προβλέπει προστασία των ιδιοκτητών ιστοσελίδων από νομική ευθύνη για δυσφήμιση. Ο νόμος Communications Decency Act του 1996 προβλέπει ότι: "Κανείς πάροχος χρήστης ή χρήστης διαδραστικής ηλεκτρονικής υπηρεσίας δε θα θεωρείται σαν εκδότης ή εκφέρων πληροφορίας που παρέχεται από τρίτο". Η προστασία των blogger από τη νομική ευθύνη για τα σχόλια τρίτων, μάλιστα, θεσμοθετήθηκε πλήρως και συγκεκριμένα από το Ανώτατο Δικαστήριο της Καλιφόρνια, για την πολιτεία αυτή [USA Today 2006]. Το βούλευμα του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Καλιφόρνια αναγνωρίζει την ίδια προστασία από την νομική ευθύνη της αναμετάδοσης που απολαμβάνουν οι πάροχοι στους χρήστες ηλεκτρονικών υπηρεσιών, χαρακτηρίστηκε από οργανώσεις προστασίας ψηφιακών δικαιωμάτων και δημοσιογράφους ως ασπίδα των bloggers.

2.2.4. Συναλλακτικές υποχρεώσεις

Οι συναλλακτικές υποχρεώσεις ασφαλείας αποτελούν ρυθμιστική δικλείδα της λειτουργίας λειτουργημάτων, θεσμών κι επαγγελματιών «σε

περιπτώσεις όπου συγκεκριμένες κοινωνικοηθικές επιταγές, όπως αυτές που εκφράζονται στην ισχύουσα έννομη τάξη ή συνάγονται από τις διατάξεις του ισχύοντος δικαίου, επιβάλλουν τη λήψη ειδικών μέτρων επιμέλειας χάριν των τρίτων»

Η επιβολή συναλλακτικών υποχρεώσεων ασφαλείας για τον Τύπο βασίζεται στην αναγνώριση της κυριαρχίας του επί του πεδίου δράσεως της δημοσιότητας, και τους κινδύνους που ενδεχομένως αυτή εγκυμονεί για την προσωπικότητα [Καράκωστας 2005 σ. 43]. Οι περιορισμοί που αναγνωρίζουν στην ελευθερία της έκφρασης το άρθρο 10.2 της ΕΣΔΑ, το άρθρο 19.3 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και τον ν. 2462/97 που το ενσωμάτωσε στο ελληνικό δίκαιο.

Στη νομολογία, η ΕφΑθ 1740/2001 αναφέρεται ρητά στις συναλλακτικές υποχρεώσεις του Τύπου, ως εξής:

από τις διατάξεις του Συντάγματος και των κοινών νόμων, συνάγεται ότι από τον ενυπάρχοντα στη δημοσιογραφική δραστηριότητα αυξημένο κίνδυνο προσβολής της προσωπικότητας λόγω της δημοσιότητας που αποτελεί το πεδίο δράσης του τύπου, απορρέουν οι λεγόμενες συναλλακτικές υποχρεώσεις του τύπου, [...] αφ' ενός η υποχρέωση σεβασμού της προσωπικότητας και αφ' ετέρου το καθήκον αλήθειας που επιβάλλει να προηγηθεί του δημοσιεύματος, ο έλεγχος της αλήθειας των πληροφοριών και των ειδήσεων, ώστε το περιεχόμενό του να συμπίπτει με την πραγματικότητα

Εξάλλου, η ΠΠρωτΑθ 2364/2002 αναγνωρίζει ότι η ελευθεροτυπία και η ελεύθερη δημοσιογραφία ενδέχεται να ασκούνται καταχρηστικά σε ακραίες περιπτώσεις (Άρθρο 25.3 του Συντάγματος, ΑΚ281).

Ο ν. 1178/1991 καθιστά αντικειμενικά ως κυρίως υπεύθυνο για την τήρηση των συναλλακτικών υποχρεώσεων του Τύπου έναντι του νόμου τον ιδιοκτήτη του μέσου, ενώ στον συντάκτη του δημοσιεύματος, καθώς και τον εκδότη και τον διευθυντή του μέσου αναλογούν πταισματικές μόνο ευθύνες. Πρακτικά, στην περίπτωση των διαδικτυακών δημοσιεύσεων, και συγκεκριμένα των blog ιδιοκτήτη εντύπου για τον νόμο αποτελεί ο «ιδιοκτήτης» του blog –ο γράφων, δηλαδή, κι όχι ο ιδιοκτήτης της τεχνικής

υποδομής, οπότε αυτόν βαραίνει σε κάθε περίπτωση η ευθύνη της δημοσίευσης.

Όπως σημειώθηκε παραπάνω, η έκφραση του πολίτη μέσα από τα blogs και τα άλλα μέσα της συλλογικής δημοσιογραφίας εμπίπτει στα πλαίσια της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητάς του και της συμμετοχής στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας.

Καθώς όμως στην ελληνική νομοθεσία δεν υφίσταται η έννοια των συναλλακτικών υποχρεώσεων για ιδιώτες, από δραστηριότητες που δεν εμπίπτουν στην άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας ή λειτουργήματος, υπάρχει ένα νομικό κενό εις βάρος των πολιτών δημοσιογράφων. σε σχέση με τους επαγγελματίες, που απολαμβάνουν της διπλής προστασίας του ατομικού δικαιώματος της ελεύθερης έκφρασης και της θεσμικής εγγύησης της ελευθεροτυπίας, Οι πολίτες όμως, από την μία πλευρά, είναι υπόλογοι για τις πιθανές αστικές ή ποινικές ευθύνες των δημοσιευμάτων τους, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, ενώ, από την άλλη, δεν χαίρουν της θεσμικής προστασίας κατά την δημόσια έκφραση γνώμης τους στο διαδίκτυο, μια και δεν εφαρμόζονται σ'αυτούς οι «προστατευτικές περί Τύπου διατάξεις» και δεν απολαμβάνουν την προστασία του δικαιολογημένου ενδιαφέροντος, μια και δεν έχουν υποχρέωση πληροφόρησης του κοινού όπως θεωρούνται ότι έχουν οι επαγγελματίες δημοσιογράφοι. Στις ΗΠΑ, επιχειρήθηκε πρόσφατα να καλυφθεί το νομικό κενό αυτό, με το να παρασχεθεί στους bloggers που δημοσιογραφούν νομική προστασία ανάλογη μ' εκείνη που απολαμβάνουν οι επαγγελματίες δημοσιογράφοι, ορίζοντας ως αντικείμενο της προστασίας την πράξη της δημοσιογραφίας γενικότερα [Ars Technica 2007].

Οι βασικοί περιορισμοί που διέπουν το πνεύμα των συναλλακτικών ελευθεριών του Τύπου –ο σεβασμός, δηλαδή, της προσωπικότητας των άλλων και των χρηστών ηθών- ισχύουν και για την ελεύθερη έκφραση. Απ' αυτή την παρατήρηση, και βάσει της κεντρικής θεώρησης της εργασίας –ότι η έκφραση λόγου και γνώμης του πολίτη μέσα από το διαδίκτυο αποτελεί ψηφιακό ανάλογο του Τύπου- οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι ο πυρήνας δεοντολογίας της λαϊκής δημοσιογραφίας θα πρέπει τουλάχιστον να εμπεριέχει

τις αρχές αυτές που αποσκοπεί να διαφυλάξει η θέσπιση συναλλακτικών υποχρεώσεων, και που προβλέπονται από το Σύνταγμα και τις διεθνείς συνθήκες. Ψήγματα δημοσιογραφικής δεοντολογίας, δηλαδή, όπως η διασταύρωση, η αμεροληψία και η παράθεση πηγών πρέπει να τηρούνται, ειδικά σε περίπτωση δημόσιου συμφέροντος.

3. Ηθική και δεοντολογία στη δημοσιογραφία των πολιτών

Στην ενότητα αυτή θα αναφερθούμε στην έννοια της αυτορρύθμισης του δημοσιογραφικού επαγγέλματος μέσω της δημοσιογραφικής δεοντολογίας και θα εξετάσουμε την εφαρμοσιμότητά των εννοιών αυτών στη δημοσιογραφία των πολιτών.

3.1. Αυτορρύθμιση και δημοσιογραφική δεοντολογία στα παραδοσιακά μέσα

Η παραδοσιακή δημοσιογραφία στηρίζει την περιχαράκωση της αποστολής της στην αυτορρύθμιση, μέσω κυρίως της τήρησης κωδίκων δεοντολογίας' κατάκτηση που έχει κερδίσει μέσα από τους ιστορικούς αγώνες για την ελευθερία του Τύπου. Οι «Χάρτες» των συνδικαλιστικών ενώσεων των επαγγελματιών της δημόσιας μαζικής επικοινωνίας, στην Γαλλία και την Αγγλία, στις αρχές του 20ου αιώνα αποτελούν τους πρώτους κωδικοποιημένους αυτορρυθμιστικούς κανόνες του δημοσιογραφικού επαγγέλματος [Καμτσιδου 2005 σ.35].

Ενώ η αυτορρύθμιση στα έντυπα μέσα παρέμενε अपαράλλαχτη σε βάθος χρόνου, τα «ηλεκτρονικά μέσα» που προέκυψαν ως βασικά κανάλια ενημέρωσης και ψυχαγωγίας μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο υπέπεσαν σ' ένα ειδικό καθεστώς κρατικής ρύθμισης που, συνέχισε να ισχύει και μετά την αποκρατικοποίησή τους, παρ' ότι οι λόγοι εθνικής ασφάλειας και η σπανιότητα των συχνοτήτων που επέβαλλαν την εφαρμογή του έπαψαν να αποτελούν κυρίαρχες παραμέτρους λειτουργίας των μέσων αυτών.

Κατά ένα σύγχρονο ορισμό, η δημοσιογραφική δεοντολογία περιλαμβάνει το σύνολο των κωδικοποιημένων και άγραφων κανόνων συμπεριφοράς που ισχύουν στα πλαίσια του δημοσιογραφικού επαγγέλματος και που πηγάζουν από την ηθική [Δεληγιάννη σ. 75]. Ο ορισμός αυτός παραπέμπει γενικά στην ηθική ως θεμέλιο της δεοντολογίας, με την κανονιστική ηθική και την εμπειριοκρατική ηθική να αποτελούν τις

συμπληρωματικές προσεγγίσεις της έννοιας της ηθικής που αφορούν την άσκηση της δημοσιογραφίας, συγκεκριμένα. Η πρώτη συνίσταται σε προκαθορισμό αντιλήψεων περί της ιδανικής δημοσιογραφικής πρακτικής, ενώ η δεύτερη στην προσωπική προσέγγιση της ηθικής μέσα από την πρακτική εφαρμογή αρχών και κανόνων.

Πιο αναλυτικά, η Δεληγιάννη καταγράφει το σύμπλεγμα αξιών και κανόνων που οριοθετούν τη δημοσιογραφική δεοντολογία:

1. Οι ηθικές αξίες του δημοσιογραφικού επαγγέλματος, οι οποίες εμπνέονται από τις οικουμενικές αρχές περί ηθικής (οικουμενική ηθική).
2. Η προσωπική ηθική, που συνίσταται στην εξειδίκευση των παραπάνω αρχών, στην επιλογή και την εφαρμογή τους σε προσωπικό επίπεδο από τον δημοσιογράφο, κατά την άσκηση του επαγγέλματος του.
3. Οι κανόνες επαγγελματικής συμπεριφοράς, που περιέχονται σε κώδικες δεοντολογίας α) αυτορρυθμισής, με δεσμευτική ισχύ (οπότε και εντάσσονται στους κανόνες δικαίου) ή β) χωρίς δεσμευτική ισχύ (οπότε και εντάσσονται στην κατηγορία των συναλλακτικών ηθών).
4. Και, τέλος, το κρατικό δίκαιο, ξεκινώντας όσον αφορά την ελληνική έννομη τάξη : α) από τις συνταγματικές διατάξεις, καθώς και τις διεθνείς συμβάσεις -που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της εσωτερικής έννομης τάξης- με υπέρ νομοθετική ισχύ, οι οποίες κατοχυρώνουν την ελευθερία της έκφρασης και του Τύπου, καθώς και τους περιορισμούς στην ελευθερία αυτή χάριν δικαιωμάτων τρίτων (της αξίας του ανθρώπου, της προσωπικότητας) ή άλλων εννόμων αγαθών, γενικού ενδιαφέροντος (της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της πρόληψης του εγκλήματος...), β) από το ποινικό δίκαιο, και ιδιαίτερα από τις διατάξεις περί αδικημάτων που εφαρμόζονται σε συγκεκριμένη περίπτωση στον Τύπο (361-367, 369, 370, 370Α, 146 ΠΚ), γ) από το ιδιωτικό δίκαιο, και ιδιαίτερα από τις διατάξεις για την προστασία της προσωπικότητας, 57 επ, αλλά και τις 914, 919, 920, 932, 281,288 ΑΚ, δ) από την ειδική νομοθεσία για τα ΜΜΕ (ιδίως τον Ν. 2328/95). [Δεληγιάννη σ. 119]

Η δημοσιογραφική δεοντολογία εκφράζεται συνήθως σαν ηθικά επιβεβλημένη συμπεριφορά για τους ασκούντες το επάγγελμα, οι αρχές της οποίας κωδικοποιούνται στους κανονισμούς των δημοσιογραφικών ενώσεων (βλ. Κώδικα Δεοντολογίας ΠΟΕΣΥ) αλλά συχνά και των ίδιων των ΜΜΕ [New York Times 2003].

Στους κώδικες δεοντολογίας αυτούς των επαγγελματικών δημοσιογραφικών κοινοτήτων, κεντρικό ρόλο διατελεί η έννοια της πειθαρχικής ποινής που επιβάλλεται στον παραβάτη των κανόνων της δεοντολογίας από ένα αντιπροσωπευτικό σύνολο ομότιμών του. Πέραν των περιπτώσεων όπου ο δημοσιογράφος υποπίπτει σε ποινικά κολάσιμο αδίκημα, των παραβάσεων της δεοντολογίας επιλαμβάνονται τα πειθαρχικά συμβούλια των επαγγελματικών ενώσεων.

3.2. Αυτορρυθμιστικοί μηχανισμοί και ενδεικτικοί κώδικες δεοντολογίας στα νέα μέσα

Από μία άποψη, η αυτορρύθμιση στο διαδίκτυο αποτελεί κατ' εξοχήν μοντέλο λειτουργίας, καθώς το ίδιο το διαδίκτυο και ο παγκόσμιος ιστός αναπτύχθηκαν και λειτουργούν από ομάδες και οργανισμούς προτυποποίησης (W3C, IETF, OASIS) που βασίστηκαν ιστορικά στην εθελοντική συμμετοχή και την αυτοδιακυβέρνηση [Καμτσιδου 2005 σ.76]. Το μοντέλο του πολίτη του διαδικτύου (netizen), που βασίστηκε στους πρώτους χρήστες του οι οποίοι προήλθαν από την επιστημονική κοινότητα, αποτελεί μία εξιδανίκευση της έννοιας του πολίτη, με τον κλασσικό ορισμό, που όμως έχει μεγαλύτερη πρακτική εφαρμογή από τα μοντέλα που προτείνονται για τη ενεργή συμμετοχή των πολιτών στα κοινά και την ανάληψη συν-ευθύνης για τη λειτουργία της ευρύτερης δημόσιας σφαιρας. Ένας βασικός λόγος είναι ότι η επιτυχία της αυτορρύθμισης συνάδει με την τεχνική ικανότητα των συμμετεχόντων στη διαδικασία που αυτή αφορά, πράγμα που σημαίνει ότι οι τεχνολογικά αδαείς χρήστες αδυνατούν συγκριτικά να συμμετάσχουν σ' αυτή.

Σύμφωνα με μια άλλη θεώρηση, η αυτορρύθμιση στο διαδίκτυο αποκτά πρακτικά το χαρακτήρα της λογοκρισίας [Καμτσιδου 2005 σ.90]. Στην «ιδανική πολιτεία» της δημοσιογραφίας των πολιτών δεν είναι δυνατό να υπάρξει αυτορρύθμιση που να βασίζεται στην επιβολή πειθαρχικών ποινών από ομοτίμους, δεδομένου ότι δυνητικά, ο κάθε πολίτης είναι και πολίτης δημοσιογράφος. Η αυτορρύθμιση της πολιτείας αυτής, θα συνεπάγονταν

αυτορρύθμιση της όλης κοινωνίας, βάσει ενός συνόλου κανόνων ηθικής συμπεριφοράς, όπου ως ομότιμοι νοούνται όλοι οι πολίτες.

Πρακτικά, εκ της φύσης της ψηφιακής συμμετοχικής κοινωνίας, κάτι τέτοιο επιτυγχάνεται σε μεγάλο βαθμό χωρίς να χρειαστεί η επιβολή εξωτερικών μέτρων. Οι ψηφιακές κοινότητες, δηλαδή, αυτορρυθμίζονται βάσει του συνδυασμού κοινωνικών και τεχνολογικών μηχανισμών που χαρακτηρίζουν την καθημέρα. Οι μηχανισμοί αυτοί μάλιστα, ακριβώς επειδή δεν υπάγονται σε εξωγενείς περιορισμούς –για παράδειγμα, την ανάγκη συστηματικής καταγραφής και δικαιολόγησής τους σε τρίτες οντότητες- εξελίσσονται και βελτιώνονται σε αποτελεσματικότητα στην πάροδο του χρόνου.

Παραδείγματα τέτοιων «φυσικών» μηχανισμών αυτορρύθμισης στην μπλογκόσφαιρα και τις άλλες ψηφιακές κοινότητες, που μπορούν να συμπληρώσουν ή να υποκαταστήσουν τις παραδοσιακές μορφές αυτορρύθμισης, όπως αυτές εφαρμόζονται στην επαγγελματική δημοσιογραφία, αποτελούν οι κοινωνικές συμπεριφορές δημοτικότητας και εμπιστοσύνης,

Η εμπιστοσύνη που αναπτύσσεται ανάμεσα στους συμμετόχους σε ανοικτά και ημι-ανοικτά δυναμικά συστήματα, όπως οι διαδικτυακές κοινότητες διαφέρει από την παραδοσιακή έννοια της εμπιστοσύνης σε κλειστά δίκτυα και συνίσταται στην διαχείριση της υπόληψης, μέσα από την ανάπτυξη «ασθενών δεσμών» που ξεπερνούν τα στενά κοινωνικά και γεωγραφικά όρια [Ito 2004].

Η δημοτικότητα στο διαδίκτυο, και ειδικά στα blogs μετριέται πρωτίστως με βάση τον αριθμό των εισερχόμενων συνδέσεων προς κάθε blog ή άρθρο σ' αυτό. Στη φιλοσοφία αυτή στηρίζεται, για παράδειγμα, ο αλγόριθμος Google PageRank, που χρησιμοποιείται εκτενώς για την εξαγωγή δημογραφικών συμπερασμάτων. Πρωτότυπα εργαλεία συλλογής και επισημείωσης ροών (feed aggregators) που αναπτύχθηκαν από προγραμματιστές, αλλά και υπάρχοντα εργαλεία –συνήθως Ελεύθερου

Λογισμικού- χρησιμοποιούνται για την στοχευμένη παρακολούθηση της αρθρογραφίας στην μπλογκόσφαιρα, ενώ ειδικευμένες υπηρεσίες όπως το Technorati καταγράφουν την ανάπτυξη «συζητήσεων» ανάμεσα στα blogs και την ενασχόληση με δημοφιλή θέματα με τη χρήση περιγραφικών ετικετών (tags).

Σύμφωνα με μια θεώρηση, σε συστήματα πολλών υποκειμένων με πολλές ελεύθερες επιλογές, όπως συμβαίνει με τους αναγνώστες των blogs, ο συνδυασμός ελευθερίας επιλογών και η ποικιλότητα δημιουργούν ανισότητες, που είναι τόσο ευρύτερες όσο περισσότερη ποικιλία επιλογών υπάρχει [Shirky 2003]. Για παράδειγμα, όσον αφορά τα blogs, η επισκεψιμότητά τους φαίνεται ν' ακολουθεί εκθετική κατανομή, με τα λίγα σε αριθμό πιο δημοφιλή να μοιράζονται την πλειονότητα των επισκέψεων, ενώ ο μεγαλύτερος αριθμός των blogs ανήκει στην «μακριά ουρά» [Wired 2004] των σχετικά άσημων. Καθώς η δημοτικότητα των κορυφαίων bloggers αυξάνεται, τα blogs τους θα μετατρέπονται σε ΜΜΕ, λόγω της αδυναμίας των ίδιων να παρακολουθήσουν τις συζητήσεις που διεξάγονται γύρω από τα κείμενά τους, ενώ ταυτόχρονα τα περισσότερα blogs θα λειτουργούν σαν τοπικές συζητήσεις.

Παρ' ότι έχουν κατά καιρούς προταθεί τυποποιημένοι κώδικες δεοντολογίας από διάφορες πλευρές [Blood 2002, Cyberjournalist 2003, O'Reilly 2007, Ronyter 2006], η εφαρμοσιμότητά τους στα blogs και τη δημοσιογραφία των πολιτών αποτελεί ακόμα θέμα προς διερεύνηση. Ένα βασικό πρόβλημα στην αποδοχή τους από τους bloggers αποτελεί το γεγονός ότι οι κώδικες αυτοί συχνά συντάσσονται από δημοσιογράφους, που αποσκοπούν στο να μεταφέρουν αυτούσιες τις αρχές δεοντολογίας του δημοσιογραφικού επαγγέλματος στην δημοσιογραφία των πολιτών, χωρίς να λαμβάνουν υπ' όψη τις ιδιαιτερότητες των νέων μορφών δημόσιας έκφρασης κι επικοινωνίας.

Επιπλέον, αν και οι ψηφιακές κοινότητες λειτουργούν βάσει τουλάχιστον άγραφων κανόνων, οι προσπάθειες έξωθεν επιβολής συγκεκριμένων αυτορρυθμιστικών μηχανισμών προσκρούουν στην κυβερνοαναρχική αντίληψη της αυτορρύθμισης ως μη ρύθμισης, που ιστορικά

έχει ισχυρές ρίζες στην φιλοσοφία της διαδικτυακής κοινωνίας [Καμτσίδου 2005 σ. 105].

Αναγνωρίζοντας τις δυσκολίες αυτές, ο Lasica προσπαθεί να απομονώσει κάποιες γενικές αρχές που πιστεύει ότι διέπουν τη συμπεριφορά των bloggers:

Αποκάλυψε' η διαφάνεια -δράσεων, κινήτρων και οικονομικών – είναι ο χρυσός κανόνας της μπλογκόσφαιρας

Ακολούθα το πάθος σου. Γράψε για θέματα για τα οποία νοιάζεσαι βαθιά

Να είσαι τίμιος. Γράψε αυτό που πιστεύεις

Εμπιστέψου ότι οι αναγνώστες σου είναι ικανοί να σχηματίσουν τις δικές τους κρίσεις και να βγάλουν τα συμπεράσματά τους

Η φήμη είναι το κατ' εξοχήν νόμισμα του κυβερνοχώρου. Διατήρησε την ανεξαρτησία και ακεραιότητά σου. Η χαμένη εμπιστοσύνη δύσκολα ξανακερδίζεται [Lasica 2005]

Και, σημειώνοντας ότι ο σκοπός όλων των κωδίκων ηθικής είναι να εμπνεύσουν εμπιστοσύνη, ο Gillmor αποστάζει την ηθική, σ' ότι αφορά τη δημοσιογραφία στην έννοια της τιμής, και χαρακτηρίζει την αντικειμενικότητα ως αξιόλογη αλλά ανέφικτη ποιότητα. Καταλήγει δε επισημαίνοντας πέντε βασικούς πυλώνες της καλής (ηθικής) δημοσιογραφίας, είτε της επαγγελματικής είτε των πολιτών: διεξοδικότητα, ακρίβεια, αμεροληψία, διαφάνεια και ανεξάρτησία [Gillmor 2005].

4. Άλλα νομικά θέματα στη δημοσιογραφία των πολιτών

Επιπρόσθετα με τις παραμέτρους του νομοθετικού πλαισίου που αφορούν καθαρά δημοσιογραφικά θέματα, η συμμετοχή του πολίτη στην ελευθερία του Τύπου καθώς και η έκφραση μέσα από τα blogs και άλλα διαδικτυακά μέσα διέπονται και από πρόσθετα ζητήματα νομικού χαρακτήρα, τα οποία εξετάζουμε παρακάτω.

4.1. Ανωνυμία – Ψευδωνυμία – Προσωπικά δεδομένα

Η Σύσταση R (99) 5 του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στο πλαίσιο του διαδικτύου ανάγει την ανώνυμη πρόσβαση, χρήση υπηρεσιών και διενέργεια οικονομικών συναλλαγών σε βέλτιστη μέθοδο προστασίας της ιδιωτικής ζωής. Η ελληνική νομοθεσία αναγνωρίζει και προστατεύει συνταγματικά το δικαίωμα του πολίτη στον πληροφοριακό αυτοκαθορισμό (άρθρο 9Α), δηλαδή στη δυνατότητα να καθορίζει ο ίδιος την ποσότητα και το είδος των προσωπικών δεδομένων που θα παράσχει σε τρίτους. Το ΠΔ 47/2005 περιγράφει τη φύση του απορρήτου της επικοινωνίας και ρυθμίζει τη διαδικασία άρσης του. Το έννομο αυτό αγαθό προστατεύεται και από το Ν. 2472/1997 που εναρμόνισε την κοινοτική Οδηγία 95/46/ΕΚ, στο πνεύμα της σύγχρονης προστατευτικής προς την ιδιωτικότητα του ατόμου αντίληψης ότι οποιαδήποτε συλλογή κι επεξεργασία προσωπικών δεδομένων είναι παράνομη πλην εξαιρέσεων που προβλέπονται δια νόμου [Λαζαράκος 2005α], σύμφωνα και με τις τροποποιήσεις που προβλέπει ο πιο πρόσφατα κυρωθείς Ν. 3471/2006 προς ενσωμάτωση της Οδηγίας 2002/58/ΕΚ. Συγκεκριμένα, το άρθρο 4 του 3471/2006, ως κύρωση της διάταξης του άρθρου 5 παρ. 1 της Οδηγίας, επιτρέπει συνεπώς την ανάπτυξη τεχνολογιών, που δίνουν τη δυνατότητα στο χρήστη να κινείται ανώνυμα στο διαδίκτυο, προκειμένου να προστατεύσει την ιδιωτικότητά του και να αποτρέψει την οποιαδήποτε παρακολούθηση και καταγραφή της επικοινωνίας του (περιεχόμενα και δεδομένα κίνησης) από τρίτους. Οι περιορισμοί του δικαιώματος στην ανώνυμη έκφραση αφορούν, όπως είναι φυσικό, τη

διαφύλαξη της εθνικής και δημόσιας ασφάλειας και στην πρόληψη, διερεύνηση, διαπίστωση και δίωξη ποινικών αδικημάτων, και στην μη παρακώλυση της ομαλής λειτουργίας των διαδικτυακών υπηρεσιών, αν και αυτό αφορά περισσότερο την υποδομή παρά τον χρήστη.

Το νομικό πλαίσιο σχετικά με το ψηφιακό απόρρητο συμπληρώνεται από την Οδηγία 2006/24, η οποία καθιστά υποχρεωτική τη διατήρηση, από τους παρόχους τηλεπικοινωνιακών δεδομένων για κάθε επικοινωνία μέσω σταθερής / κινητής τηλεφωνίας και διαδικτύου. Η οδηγία, που θα έπρεπε να ενσωματωθεί στις εθνικές νομοθεσίες έως τον Σεπτέμβριο του 2007, προωθήθηκε προς ψήφιση μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις στο Λονδίνο χωρίς να συναντήσει σθεναρές αντιδράσεις από τα κράτη μέλη της Ένωσης. Η εφαρμογή της προσκρούει κυρίως σε διαδικαστικά θέματα, όπως η ένσταση της ιρλανδικής κυβέρνησης που κατατέθηκε τον Ιούλιο του ίδιου έτους, στο σκεπτικό της οποίας αναφέρεται ότι η Οδηγία δεν θα έπρεπε να αποτελεί κοινοτικό δίκαιο, αλλά απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ. Η Ελλάδα είναι ανάμεσα στις 16 που έκαναν χρήση του δικαιώματός τους να αναβάλουν την εφαρμογή της Οδηγίας για 18 μήνες, έως τον Μάρτιο του 2009. Η ενσωμάτωση της στο εθνικό δίκαιο αναμένεται να είναι προβληματική, καθώς προσκρούει στο άρθρο 9Α του Συντάγματος, αλλά και στα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στο άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Η ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων τονίζει ότι η οδηγία στερείται επαρκών και ειδικών διασφαλίσεων όσον αφορά την επεξεργασία των δεδομένων επικοινωνίας και αφήνει περιθώριο για διαφορετική ερμηνεία και εφαρμογή της από τα κράτη μέλη και προτείνει, κατά την εφαρμογή της σε όλα τα κράτη μέλη, να συνοδεύεται από μέτρα που θα περιορίζουν τις επιπτώσεις της στην ιδιωτική ζωή.

Όσον αφορά συγκεκριμένα τους bloggers, η δικαστική απόφαση του ανώτατου δικαστηρίου του Delaware στην υπόθεση Doe v. Cahill, αποτελεί την πρώτη νομολογία που προστάτευσε το δικαίωμα ενός blogger στην ανώνυμη έκφραση. Το δικαστήριο αρνήθηκε να επιτρέψει την ανακοίνωση της

ταυτότητας του blogger βάσει ασήμαντου ισχυρισμού, και έθεσε ως προϋπόθεση να καταβάλει ο ενάγων σοβαρή προσπάθεια για να αναγνωρίσει τον εναγόμενο και να θεμελιώσει με γεγονότα την σοβαρότητα της υπόθεσης [Σωτηρόπουλος 2005a].

Όσον αφορά την χώρα μας, τον Νοέμβριο του 2006 απασχόλησε την διεθνή επικαιρότητα μια υπόθεση σχετική με την άρση ανωνυμίας σε blog. Συγκεκριμένα, ο ιδιοκτήτης μιάς διαδικτυακής υπηρεσίας αυτόματης αποδελτίωσης από blogs υπέστη μήνυση από δημόσιο πρόσωπο για την αναδημοσίευση αποσπάσματος κειμένου που το σατίριζε, σε ψευδώνυμο blog. Ακολούθησε η προσαγωγή του ιδιοκτήτη της υπηρεσίας με την διαδικασία του αυτόφωρου και η κατάσχεση των υπολογιστών του [Καθημερινή 2006]. Προς υπεράσπισή του, ο ιδιοκτήτης και διαχειριστής της υπηρεσίας επικαλούνταν το άρθρο 11 του ΠΔ 131/1993, που προστατεύει τον αναμεταδότη πληροφορίας τρίτων από νομική ευθύνη, εφόσον αυτός δεν επιλέγει τους αποδέκτες της πληροφορίας και δεν την τροποποιεί.

Πρακτικά, η πραγματική ανωνυμία στο διαδίκτυο είναι εφικτή μόνο κατά περιπτώσεις, όπου οι τεχνολογικές γνώσεις του χρήστη και η πρόσβασή του σε σχετικές υποδομές ξεπερνάνε τις δυνατότητες του επιβουλέα –ή του έννομου συμφέροντος- για την άρση της. Συγκεκριμένα, η καταγραφή ως ένα βαθμό των δεδομένων επικοινωνίας αλλά και δρομολόγησης είναι επιβεβλημένη από τους παρόχους υπηρεσιών δωρεάν φιλοξενίας ιστολογίων, αν και προκύπτουν ζητήματα δικαιοδοσίας, όσον αφορά την πρόσβαση οικείων αρχών σ' αυτά, στη συνήθη περίπτωση όπου οι πάροχοι εδρεύουν επί ξένου εδάφους. Επίσης, όσον αφορά τα ιστολόγια που εδρεύουν σε ιδιωτικούς ή νοικιασμένους διακομιστές, η καταχώρηση διαδικτυακού ονόματος (domain name) επιβάλλει κι αυτή υποχρεωτικά την καταχώρηση προσωπικών δεδομένων, τα οποία είναι δημοσίως προσβάσιμα στη συνήθη περίπτωση. Συνεπώς, η μόνη πραγματική δυνατότητα απόκρυψης της ταυτότητάς τους που δίνεται στους κατόχους ιστολογίων είναι εκείνη της ψευδώνυμης έκφρασης, με περιορισμούς. Πραγματική ανωνυμία μπορεί να επιτευχθεί μόνο όσον αφορά το σχολιασμό από τρίτους, με αξιοποίηση τεχνολογιών

απόκρυψης, όπως αυτές που συνοψίζει ο Λαζαράκος και οι οποίες χρησιμοποιούνται για την επίτευξη ανώνυμης πρόσβασης σε ιστοσελίδες [Λαζαράκος 2005a].

4.2. Πνευματικά δικαιώματα - Αναπαραγωγή

Η νομική περιχάρκωση και προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων όσον αφορά την δημόσια ψηφιακή έκφραση αποτελεί περίπλοκο και ακανθώδες ζήτημα, καθώς ρυθμίζεται από ένα σύμπλεγμα διατάξεων διεθνούς, ευρωπαϊκού κι εθνικού δικαίου, ενώ πρέπει να ληφθούν υπόψη και μη κανονιστικές παράμετροι, όπως η συμβολή της δημόσιας έκφρασης στον εμπλουτισμό της συμμετοχικότητας της δημοκρατίας και η ανάγκη του κοινού για ενημέρωση. Η βασική κατεύθυνση που θα πρέπει να πάρουν τα πνευματικά δικαιώματα στην Ευρώπη συνεχίζει να αποτελεί θέμα συζήτησης, καθώς παρατηρείται μια εκτενής προσπάθεια εναρμόνισης της διεθνούς νομοθεσίας. Η επιλογή έγκειται μεταξύ του συστήματος copyright του αγγλόφωνου κόσμου, κυρίως, και της ευρωπαϊκής προσέγγισης για την προστασία του δημιουργού.

Από τη σκοπιά της χώρας μας, το σχετικό νομικό πλαίσιο εκφράζεται μέσα από μια σειρά διεθνών συνθηκών και ευρωπαϊκών Οδηγιών που καθιερώνουν τις βασικές αρχές προστασίας των δικαιωμάτων αυτών, καθώς και τις συνεπακόλουθες προσπάθειες ενσωμάτωσής τους στην ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία.

4.2.1. Διεθνείς συνθήκες και ευρωπαϊκές Οδηγίες για τα πνευματικά δικαιώματα

Οι σπουδαιότερες απ' αυτές τις διεθνείς συνθήκες και ευρωπαϊκές Οδηγίες απαριθμούνται στο εγχειρίδιο για τα πνευματικά δικαιώματα της ΠΟΕΣΥ:

- η συμφωνία TRIPS σχετικά με τις εμπορικές πτυχές της πνευματικής ιδιοκτησίας

- Οδηγία 2001/29/EK για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών των πνευματικών δικαιωμάτων και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας
- Οδηγία 93/98/EK για την εναρμόνιση της διάρκειας προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενών δικαιωμάτων
- η Οδηγία 96/9/EK σχετικά με τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων
- Οδηγία 93/83/EK περί συντονισμού ορισμένων κανόνων όσον αφορά το δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα που εφαρμόζονται στις δορυφορικές ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις και την καλωδιακή αναμετάδοση
- Οδηγία 92/100/EK σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας
- Οδηγία 91/250/EK για τη νομική προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών

Η Οδηγία 2001/29/EK, που αποτελεί ενσωμάτωση στο ευρωπαϊκό δίκαιο των διεθνών συνθηκών WIPO Copyright Treaty (WCT) και WIPO Performances and Phonograms Treaty (WPPT) του Παγκόσμιου Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας, συνιστά την πιο σημαντική παράμετρο του ευρωπαϊκού κανονιστικού πλαισίου για τα πνευματικά δικαιώματα σε σχέση με το αντικείμενο της παρούσης εργασίας. Στόχος της Οδηγίας είναι η εναρμόνιση του υφιστάμενου νομικού πλαισίου για την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων στην Ευρώπη.

Αναφορικά με τη δημοσιογραφική πληροφορία, η Οδηγία αποσκοπεί στο να διασφαλίσει:

- την ελεύθερη διακίνηση των δημοσιογραφικών πληροφοριών που δημοσιεύονται ψηφιακά, επιβάλλοντας την εξίσωση της αξίας τους με

εκείνες που δημοσιεύονται ή μεταδίδονται στα έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα, και

- την δημοσιογραφική ανεξαρτησία, επιτρέποντας στους δημοσιογράφους που αξιοποιούν τα ψηφιακά μέσα να εκχωρούν δικαιώματα για τα έργα τους έναντι λογικής αποζημιώσεως

Σημαντικές είναι οι προβλέψεις που κάνει η Οδηγία για το τεχνικό υπόβαθρο της χρήσης και προστασίας προϊόντων πνευματικής δημιουργίας, σε μια εποχή όπου οι νομοθεσίες που δεν το λαμβάνουν υπ' όψη καθίστανται γρήγορα παρωχημένες. Συγκεκριμένα, η Οδηγία απαιτεί από τα κράτη μέλη να λαμβάνουν υπ' όψη το state of the art στα ψηφιακά μέσα, καθώς και την οικονομική σπουδαιότητα, προκειμένου να αξιολογήσουν τις εξαιρέσεις και τους περιορισμούς που αφορούν τα αποκλειστικά δικαιώματα χρήσεως, και επιβάλλει λελογισμένη χρήση των τεχνικών προστατευτικών μέτρων σε σχέση με τις εξαιρέσεις ή περιορισμούς αυτούς.

Παρά την δηλωμένη πρόθεση των συντακτών της Οδηγίας, πάντως, και τις αντικειμενικές συνθήκες συστηματικής παραβίασης των δικαιωμάτων των δημιουργών στο διαδίκτυο, οι τάσεις επέκτασης της υποχρεωτικής προστασίας της άυλης δημιουργίας στο διηνεκές [New York Times 2007], νομικής περιχαράκωσης κάθε είδους παράγωγης δημιουργίας, ανεξέλεγκτης εξάπλωσης των τεχνικών περιοριστικών μέτρων και ποινικοποίησης της, όπως σημειώνει ο Lessig, δημιουργούν ειδικά ζητήματα αποκλεισμού καθώς, ελευθερίες χρήσης που θεωρούνταν δεδομένες στην προ Internet εποχή πλέον καταπατούνται συστηματικά με αποτέλεσμα να παρακωλύεται η ανθρώπινη δημιουργικότητα και καινοτομία [Lessig 2005].

Ανάμεσα στα ζητήματα που δεν ρυθμίζει η Οδηγία είναι αυτό του εφαρμοστέου δικαίου και της διεθνούς δικαιοδοσίας, αποδεχόμενη της αρχή της εδαφικότητας [Καράκωστας 2005 σ. 506], καθώς και τα θέματα συλλογικής διαχείρισης των δικαιωμάτων πνευματικής δημιουργίας. Η Οδηγία επίσης δεν προβλέπει συγκεκριμένες κυρώσεις και έννομα μέτρα προστασίας, καθώς τα σχετικά με την επιβολή των πνευματικών δικαιωμάτων ζητήματα

ρυθμίζονται από την μεταγενέστερή της Οδηγία 2004/48 (γνωστή και ως Οδηγία IPRED).

4.2.2. Η ελληνική νομοθεσία περί προστασίας της πνευματικής δημιουργίας

Η ελληνική νομοθεσία προβλέπει τυπικά και λεπτομερειακά το δικαίωμα του δημιουργού να επιλέγει τον τρόπο με τον οποίο θα διαθέσει τα έργα του για δημόσια χρήση και αξιοποίηση. Ο νόμος 2121/1993 περί πνευματικής ιδιοκτησίας, συγγενικών δικαιωμάτων και πολιτιστικών θεμάτων -και συγκεκριμένα οι τροποποιήσεις του νόμου 3057/2002 που εναρμονίζει τον 2121 με την Οδηγία 2001/29/EK - ορίζει τον τρόπο με το οποίο ο δημιουργός ελέγχει τη διάθεση και εκμετάλλευσή του έργου του. Συγκεκριμένα, το ηθικό δικαίωμα, όπως ορίζεται από το άρθρο 4 του 2121/93, του αναγνωρίζει τις εξουσίες:

- α) της απόφασης για το χρόνο, τον τόπο και τον τρόπο δημοσίευσης,
- β) της αναγνώρισης της πατρότητάς του πάνω στο έργο και την εξουσία να απαιτεί τη μνεία του ονόματός του σε κάθε δημόσια χρήση του έργου ή, αντίθετα, να κρατάει την ανωνυμία του ή να χρησιμοποιεί ψευδώνυμο,
- γ) της απαγόρευσης κάθε τροποποίησης του έργου του, καθώς και κάθε προσβολής του δημιουργού οφειλόμενης στις συνθήκες παρουσίασης του έργου στο κοινό,
- δ) της προσπέλασης στο έργο του, έστω και αν το περιουσιακό δικαίωμα στο έργο ή η κυριότητα στον υλικό φορέα του έργου ανήκει σε άλλον,
- ε) της υπαναχώρησης από συμβάσεις εκμετάλλευσης του έργου του για την προστασία της προσωπικότητάς του εξαιτίας μεταβολής στις πεποιθήσεις του ή στις περιστάσεις,

Επιπλέον, το περιουσιακό δικαίωμα δίνει στους δημιουργούς το δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την εγγραφή, αναπαραγωγή,

μετάδοση, αναμετάδοση, μετάφραση, τροποποίηση, διανομή στο κοινό, εκμίσθωση, δημόσιο δανεισμό, δημόσια εκτέλεση των έργων τους.

Τα σχετικά με τα blogs ζητήματα προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής δημιουργίας μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο κατηγορίες:

- σεβασμός και προστασία δικαιωμάτων της πνευματικής δημιουργίας τρίτων
- θέματα αναγνώρισης των blogs ως έργων πνευματικής δημιουργίας και προστασία των κειμένων και πολυμεσικών εγγραφών σε blogs, podcasts κλπ.

Ερμηνεύοντας την ισχύουσα νομοθεσία, σε σχέση με τα ζητήματα αυτά, μπορούμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

Το άρθρο 2 του 2121/93 ορίζει το αντικείμενο του δικαιώματος ως κάθε πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα λόγου, τέχνης ή επιστήμης, που εκφράζεται με οποιαδήποτε μορφή. Η πρωτοτυπία, ως κριτήριο αναγνώρισης της αυτονομίας ενός έργου, αποτελεί το βασικό κριτήριο για την προστασία του σύμφωνα με το νόμο. Σύμφωνα με το άρθρο 2.4, πάντως, η προστασία αυτή είναι ανεξάρτητη από την αξία και τον προορισμό του έργου (και, συνάγεται, από την έκτασή του, σ' ότι αφορά δημιουργίες κειμένων).

Στην περίπτωση δημόσιας διάθεσης προϊόντων προσωπικής έκφρασης με τη χρήση διαδικτυακών μέσων εξ' ορισμού ανοικτής πρόσβασης, όπως είναι τα blogs και οι υπηρεσίες φιλοξενίας ροών πολυμεσικών αρχείων (audio – video streaming), και μάλιστα όταν η οικονομική εκμετάλλευσή τους δεν αποτελεί πρωταρχικό σκοπό του δημιουργού, η δημόσια εκτέλεση κι αναμετάδοση τους αποτελεί τετριμμένη πράξη. Πρακτικά, η πρόσβαση από τρίτους στην πνευματική δημιουργία κατ' αυτόν τον τρόπο προϋποθέτει την σιωπηλή αποδοχή των όρων με τους οποίους ο δημιουργός αδειοδοτεί τη χρήση της δημιουργίας του, συνήθως με την ανάρτηση ενός κειμένου άδειας χρήσης σε εμφανές σημείο εντός ή πλησίον του έργου. Αυτό συνάδει και με το πνεύμα του ελληνικού νόμου όσον αφορά την κατοχύρωση του πνευματικού δικαιώματος με την δημιουργία ενός έργου, χωρίς να απαιτείται

καμία απολύτως τυπική διατύπωση. Πρακτικά, όσον αφορά τα blogs, η πράξη της συγγραφής και ανάρτησης ενός κειμένου στο διαδίκτυο το καθιστά αυτομάτως προστατευμένη πνευματική δημιουργία.

Σύμφωνα και με τα παραπάνω, όσον αφορά τα blogs, μπορεί να θεωρηθεί ότι μονάδα δημιουργίας που επιδέχεται προστασίας είναι όχι μόνο το ίδιο το blog, αλλά και κάθε ξεχωριστό άρθρο. Όσον αφορά τέλος τα πνευματικά δικαιώματα επί ανώνυμων ή ψευδώνυμων εκφράσεων / έργων, αυτά προστατεύονται από το νόμο (ν. 2121/93 άρθρα 4.1, 10.1, 11.1). Επίσης, τα σχόλια του δημιουργού, και κυρίως τα σχόλια τρίτων, αποτελούν κι αυτά πνευματικές δημιουργίες και προστατεύονται από τον ίδιο νόμο, άσχετα με το που «εδρεύουν», και με το αν ο σχολιαστής εκφράζεται επώνυμα, ψευδώνυμα ή ανώνυμα.

4.2.3. Ελεύθερη διάθεση πνευματικής δημιουργίας με μερικούς περιορισμούς

Ο νόμος 2121/93 (άρθρο 13) επιτρέπει στο δημιουργό να προβαίνει στη σύναψη μη αποκλειστικών συμβάσεων και αδειών εκμετάλλευσης με τις οποίες αναθέτει στους αντισυμβαλλόμενους το δικαίωμα άσκησης εξουσιών που απορρέουν από το περιουσιακό δικαίωμα. Υπό το πρίσμα αυτό, θα αναφερθούμε στις άδειες διάθεσης άυλης δημιουργίας Creative Commons, που γεφυρώνουν το χάσμα ανάμεσα στην πλήρη επιφύλαξη των πνευματικών δικαιωμάτων και στην διάθεση της πνευματικής δημιουργίας χωρίς περιορισμούς.

Ο μη-κερδοσκοπικός οργανισμός Creative Commons ιδρύθηκε το 2001 στο πανεπιστήμιο του Stanford από μια ομάδα νομικών, μηχανικών λογισμικού, επιχειρηματιών και καλλιτεχνών με σκοπό να προχωρήσει στη δημιουργία νέων προδιαγραφών πνευματικών δικαιωμάτων ώστε να βοηθήσει τους δημιουργούς ψηφιακού περιεχομένου στην διάθεση των έργων τους με τρόπο που θα εξασφαλίζει τα δικαιώματά τους αλλά και θα συμβάλλει στην απελευθέρωση των καρπών της δημιουργικότητας και της καινοτομίας για χρήση από το ευρύ κοινό. Οι άδειες χρήσης ψηφιακών πνευματικών έργων

που αναπτύσσει ο οργανισμός αυτός καλύπτουν το φάσμα ανάμεσα στην πλήρη απελευθέρωση και την πλήρη επιφύλαξη δικαιωμάτων, και μεταφέρουν τη φιλοσοφία του Ελεύθερου Λογισμικού [DiBona κ.α. 1999] σε άυλες πνευματικές δημιουργίες πέραν του λογισμικού. Ούτε όμως κι αυτές οι άδειες δίνουν το ελεύθερο για την χωρίς όρους αναπαραγωγή. Στην ελάχιστη των περιπτώσεων, απαιτείται η απόδοση κυριότητας του έργου, ή αλλιώς αναφορά στον αρχικό δημιουργό, με τον τρόπο που ορίζει ο ίδιος. Επικριτές των αδειών Creative Commons επισημαίνουν ότι αποτελούν ένα σύστημα ανεπίστρεπτης εκχώρησης του δικαιώματος εκμετάλλευσης που δεν προσφέρει στον δημιουργό τη δυνατότητα άμεσης αμοιβής [ALAI 2006], υποστηρίζουν ότι καταστρέφουν την αξία που παράγουν κλειστές και ημικλειστές δημιουργικές κοινότητες με το να την καθιστούν κοινόκτητη [Price 2007] και θεωρούν ότι δεν αποτελούν ουσιαστική εναλλακτική του σημερινού συστήματος copyright καθώς δεν προσδιορίζουν επαρκώς την έννοια της ελευθερίας στην πληροφόρηση [Elkin-Koren 2006].

Η ίδρυση του οργανισμού στηρίχτηκε στη φιλοσοφία του Ελεύθερου Λογισμικού, και αποσκοπεί ειδικότερα στη μεταλαμπάδευση των αρχών της άδειας GNU GPL στην αδειοδότηση άλλων μορφών ψηφιακού περιεχομένου [Lessig 2007]. Το Creative Commons προσφέρει μέσω δικτυακού τόπου έναν εύχρηστο τρόπο σύνθεσης αδειών χρήσης, καθώς και ένα χώρο επικοινωνίας των δημιουργών και προβολής της εργασίας τους. Ένα παράδειγμα τέτοιας άδειας αποτελεί η άδεια Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 2.5, υπό τους όρους της οποίας διατίθεται προς χρήση και αναπαραγωγή το παρόν κείμενο. Η πιο πρόσφατη έκδοση των αδειών (3.0) ενσωματώνει διαφοροποιήσεις που αφορούν στην καλύτερη συσχέτιση με εθνικές νομοθεσίες, την εναρμόνιση της αντιμετώπισης του ηθικού δικαιώματος και της συλλογικής διαχείρισης, και την βελτίωση της συμβατότητάς τους με άλλες άδειες. Όσον αφορά την αξιοποίηση των αδειών αυτών στο ελληνικό νομικό πλαίσιο, τα κείμενα των αδειών μεταφράστηκαν στα ελληνικά, στα πλαίσια των εργασιών ομάδας εργασίας του Υπουργείου ανάπτυξης [ebusinessforum 2006].

4.3. Δικαίωμα συμμετοχής στην κοινωνία της πληροφορίας και πρόσβαση στα δημόσια δεδομένα

Το δικαίωμα συμμετοχής στην κοινωνία της πληροφορίας αναγνωρίστηκε πρόσφατα ως αρκούντως σημαντικό από την ελληνική έννομη τάξη, ώστε να ενσωματωθεί στο Σύνταγμα κατά την τελευταία αναθεώρησή του (άρθρο 5Α). Οι συνταγματικές προβλέψεις για την προάσπιση του δικαιώματος αυτού, μάλιστα, φτάνουν στο βαθμό να προβλέψουν την διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά. Προϋπόθεση για τη συμμετοχή του πολίτη στην κοινωνία της πληροφορίας αλλά και για την επαρκή πληροφόρησή του αποτελεί η πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα και δεδομένα. Η ευρωπαϊκή Οδηγία 2003/98/ΕΚ προβλέπει την εξασφάλιση σαφών και προσβάσιμων όρων και προϋποθέσεων για την περαιτέρω ισόνομη χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα και προτρέπει τις δημόσιες υπηρεσίες να διαθέτουν τα έγγραφά τους σε ψηφιακή μορφή και να διευκολύνουν την πρόσβαση του πολίτη σ' αυτά με τη δημιουργία ευρετηρίων. Ο νόμος 3448/2006, που ενσωματώνει την Οδηγία, προβλέπει τους όρους και τις προϋποθέσεις που ισχύουν όχι μόνο για το δικαίωμα πρόσβασης του πολίτη στα δημόσια έγγραφα, αλλά και το δικαίωμα επαναχρησιμοποίησής τους για εμπορικούς ή άλλους σκοπούς.

5. Πρόσθετες ευκαιρίες και κίνδυνοι για τα blogs και τα κοινωνικά μέσα

Τα blogs και τα κοινωνικά μέσα προσφέρουν νέες δυνατότητες επικοινωνίας και παρέμβασης και σε άλλες κοινωφελείς συλλογικές ανθρώπινες δραστηριότητες πλην της δημοσιογραφίας των πολιτών. Θα εξετάσουμε στη συνέχεια κάποια πρόσθετα ενδιαφέροντα ζητήματα που αφορούν τη χρήση τους από τα κινήματα του ψηφιακού ακτιβισμού, καθώς και τους κινδύνους που προκύπτουν από την εξάπλωση των πρακτικών καταστολής της ελευθερίας του λόγου στο διαδίκτυο.

5.1. Ψηφιακός ακτιβισμός στην πολιτική

Τα ίδια μέσα στα οποία βασίζεται η συλλογική δημοσιογραφία αναδεικνύουν νέους τύπους κοινωνικής δράσης, στη φιλοσοφία του «μικροακτιβισμού», που επιτρέπει στον πολίτη να δραστηριοποιείται στην υποστήριξη πλήθους δράσεων χωρίς να χρειαστεί να αφιερώνει σημαντικό μέρος του χρόνου του. Με τη χρήση κοινωνικών μέσων και τεχνολογιών, «έξυμνοι όχλοι» εξεγείρονται πολλές φορές αυθόρμητα και συγκροτημένα για να διαδηλώσουν σε δημόσιους χώρους την αντίθεσή τους σε πολιτικές ή γεγονότα, ενημερώνοντας ταυτόχρονα τους πολίτες για εκδηλώσεις που υπό άλλες συνθήκες δε θα τύχαιναν κάλυψης από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Ταυτόχρονα, το παγκόσμιο κίνημα κατά της παγκοσμιοποίησης, που αναπτύχθηκε στη δεκαετία που διανύουμε, βασίζεται σε μεγάλο βαθμό για την αυτοοργάνωσή του στις σύγχρονες κοινωνικές τεχνολογίες και τα προσιτά ψηφιακά μέσα. Το Νοέμβριο του 1999, αυτόνομες αλλά διαδίκτυωμένες ομάδες διαδηλωτών κατά της συνάντησης του Διεθνούς Οργανισμού Εμπορίου χρησιμοποίησαν τακτικές σμήνους, με τη βοήθεια κινητών τηλεφώνων, ιστοσελίδων και φορητών υπολογιστών για να κερδίσουν τη «Μάχη του Seattle» [Rheingold 2002]. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η δημιουργία του πρώτου κέντρου Indymedia για την κάλυψη των διαδηλώσεων αποτέλεσε ιστορικά την πρώτη έκλαμψη διεθνούς ψηφιακού ενημερωτικού ακτιβισμού.

Όμως κι ο παρεμβατικός ρόλος του ψηφιακού ακτιβισμού στην τοπική πολιτική έχει καταγραφεί επανειλημμένα την τελευταία δεκαετία. Παρακάτω, παραθέτουμε κι άλλα χαρακτηριστικά παραδείγματα πολιτικού ακτιβισμού ανά τον κόσμο, με τη χρήση κοινωνικών μέσων:

- Η παραίτηση του προέδρου Estrada στις Φιλιππίνες, το 2001, αποδίδεται σε μια μεγάλη αυθόρμητη λαϊκή συγκέντρωση στο πάρκο Epifanio de los Santos Avenue (EDSA), στο κέντρο της Μανίλας, που οργανώθηκε με σύντομα μηνύματα κινητής τηλεφωνίας. Πάνω από ένα εκατομμύριο πολιτών, ντυμένοι στα μαύρα, εμφανίστηκαν στην πλατεία σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα από τη στιγμή που σταμάτησαν οι δικαστικές έρευνες για την εμπλοκή του Estrada σε υπόθεση διαφθοράς, διαδηλώνοντας ειρηνικά και απαιτώντας την παραίτησή του [Rheingold 2002].
- Η εκλογή του Roh Moo Hyun στην προεδρία της Κορέας στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό στην δραστηριοποίηση νέων, που χρησιμοποίησαν κάθε διαθέσιμη τεχνολογία, για να προβάλλουν την καμπάνια του. Σημαντική υπήρξε και η συμβολή του συλλογικού ειδησεογραφικού πρακτορείου OhMyNews στην εκλογή του Roh, δεδομένης της χαμηλής προβολής του από τις τρεις συντηρητικές εφημερίδες μεγάλης κυκλοφορίας της χώρας, στο οποίο ο νέος πρόεδρος έδωσε και την πρώτη του συνέντευξη μετά την εκλογή του [Gillmor 2006]
- Οι τρομοκρατικές επιθέσεις στη Μαδρίτη, το Μάρτιο του 2004, οδήγησαν χιλιάδες πολίτες να συμμετάσχουν σε διαδηλώσεις μπροστά στα γραφεία του κυβερνώντος κόμματος, μετά από εκστρατεία μαζικής αποστολής SMS που διήρκεσε 11 ώρες και οργανώθηκε σε συνεργασία με. Στις 2 επόμενες ημέρες, όταν οι εκλογές οδήγησαν στην πτώση της κυβέρνησης Aznar, η κίνηση των μηνυμάτων SMS αυξήθηκε μέχρι και 40%. [Rheingold 2002].
- Η υπόθεση της παραίτησης του ρεπουμπλικάνου γερουσιαστή Trent Lott, για σχόλιά του τα οποία θεωρήθηκαν ρατσιστικά, είναι ίσως η πιο

χαρακτηριστική περίπτωση επιτυχημένης πολιτικής παρέμβασης των bloggers [Gillmor 2004, Guardian 2002, Wired 2002]. Όπως αναφέρει ο Lessig, “ο Lott υπολόγισε σωστά ότι το θέμα του θα εξαφανίζονταν από τα ΜΜΕ εντός 48 ωρών. Δεν συνυπολόγισε όμως τον κύκλο ζωής του στη μπλογκόσφαιρα. Οι bloggers συνέχισαν να ερευνούν το θέμα [...] ώσπου τελικά ξέσπασε και πάλι στα ΜΜΕ. Τελικά, ο Lott αναγκάστηκε να παραιτηθεί από τη θέση του ως επικεφαλής της πλειοψηφίας της Γερουσίας.” [Lessig 2005]

- Στις ΗΠΑ, η εκστρατεία του Howard Dean, υποψήφιου για το χρίσμα των Δημοκρατικών στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό στα νέα μέσα και τον ψηφιακό ακτιβισμό. Οι υποστηρικτές του Dean αξιοποίησαν τα blogs και το internet radio για να προβάλλουν τις θέσεις του υποψηφίου και να αυξήσουν τις χρηματικές εισφορές της καμπάνιας του. Ταυτόχρονα, με τη χρήση διαδικτυακών εργαλείων επικοινωνίας, αξιοποίησαν τους «έξυπνους όχλους» στις προεκλογικές συγκεντρώσεις [Gillmor 2006].
- Το Σεπτέμβρη του 2000, χιλιάδες βρετανοί, αγανακτισμένοι από τις απότομες αυξήσεις στις τιμές των καυσίμων, χρησιμοποίησαν κινητά, email και ραδιόφωνα CB για να συντονιστούν διασκορπισμένες ομάδες που παρακώλυαν την παράδοση καυσίμων σε βενζινάδικα. Έξι χρόνια μετά, ηλεκτρονική καμπάνια κατά της προσπάθειας της βρετανικής κυβέρνησης να επιβάλλει οδικούς φόρους με το μίλι συνέλεξε πάνω από 1.800.000 υπογραφές [Independent 2007].

Στην Ελλάδα, ο ψηφιακός ακτιβισμός βρίσκεται ακόμα σε πρώιμο στάδιο, παρ’ ότι εκατοντάδες blogs ασχολούνται συστηματικά με πολιτικά και κοινωνικά θέματα. Τα τελευταία χρόνια, πάντως, έχει παράγει κάποιες ώριμες κινητοποιήσεις που είχαν απήχηση όχι μόνο στο ελληνικό διαδίκτυο και στα ΜΜΕ, αλλά και σε κάποιες περιπτώσεις, ξεπέρασαν τα σύνορα της χώρας. Μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα:

- Η έντονη διαμαρτυρία των ελλήνων bloggers κατά των αυξήσεων των τιμών στις συνδέσεις dialup του ΟΤΕ, το Νοέμβριο του 2005, είχε

αρνητικό αντίκτυπο στην δημόσια εικόνα του Οργανισμού, ο οποίος αναδιπλώθηκε στη συνέχεια, διαμορφώνοντας διαφορετική τιμολογιακή πολιτική [Τα Νέα 2005].

- Το προτεινόμενο από το Δήμαρχο Θεσσαλονίκης σχέδιο ανάπλασης της πλατείας Αριστοτέλους, τον Απρίλιο του 2006, συνάντησε σφόδρες αντιδράσεις από τους bloggers της πόλης, των οποίων οι απόψεις εκτέθηκαν και στον τοπικό Τύπο. Τελικά, το σχέδιο ματαιώθηκε μετά από παρέμβαση του Υπουργείου Πολιτισμού [Θεσσαλονίκη 2006].
- Η αντίδραση πολιτών του Δήμου Θερμαϊκού στην επέκταση του αεροδιαδρόμου 10-28 του αεροδρομίου Μακεδονία προς τη θάλασσα υποστηρίχτηκε από την εκτενή έρευνα του blog “Τα Μυστικά του Κόλπου”.
- Στην μεγαλύτερη μέχρι σήμερα διαδικτυακή διαμαρτυρία στη χώρα μας, οι έλληνες bloggers αφιέρωσαν την 1^η Ιουνίου 2007 στη μνήμη της Αμαλίας Καλυβίνου και στον αγώνα της κατά για την εξυγίανση του εθνικού συστήματος υγείας [Reuters 2007].

5.2. Κοινωνική προσφορά μέσα από τα κοινωνικά μέσα

Τα blogs και οι τεχνολογίες που χαρακτηρίζουν το νέο διαδραστικό και συνεργατικό διαδίκτυο, καθώς επίσης και οι ad hoc κοινωνικές δομές που προέρχονται από την χρήση και εφαρμογή τους στην προσφορά εθελοντικής εργασίας και βοήθειας έχουν προσφέρει πολλά σε πρόσφατες ανθρωπιστικές κρίσεις ανά την υφήλιο, αποτελώντας επικουρικό ρόλο για την αξιοποίηση της κοινωνικής συνοχής στο έργο των δημοσίων υπηρεσιών. Μερικά παραδείγματα ακολουθούν:

- Κατά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου στη Νέα Υόρκη, οι δικτυακοί τόποι των μεγάλων ειδησεογραφικών πρακτορείων, μη μπορώντας να αντεπεξέλθουν στον αυξημένο όγκο αιτήσεων για πληροφόρηση από το διεθνές κοινό, αναγκάστηκαν σε δυσλειτουργία, είτε παραμένοντας εκτός πρόσβασης για μεγάλα χρονικά διαστήματα, είτε σερβίροντας χαμηλής ανάλυσης εκδόσεις των ιστοσελίδων, χωρίς

γραφικά και κείμενο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το κανάλι IRC που διέθεσε στο κοινό το δίκτυο CNN, με συνεχή αναμετάδοση της ροής ειδησεογραφίας που παρακολουθούσαν οι δημοσιογράφοι του. Από την άλλη μεριά, ιστοσελίδες κοινοτήτων και συλλογικά blogs, όπως το τεχνολογικό portal Slashdot, κατάφεραν να αντέξουν στις αυξημένες απαιτήσεις του κοινού και να προσφέρουν τακτική ενημέρωση. Παράλληλα, μέσα από προσωπικά blogs, λίστες ταχυδρομείου και ομάδες συζητήσεων, χιλιάδες απλών πολιτών αναμετάδιδαν τις πληροφορίες των ΜΜΕ, κατέγραφαν τα συναισθήματά που τους προκάλεσε η τραγωδία, προσπαθούσαν να βοηθήσουν στην αναζήτηση των αγνουμένων και να αποκωδικοποιήσουν την εικόνα των γεγονότων, αναδεικνύοντας ένα καινούριο μέσο έκφρασης της κοινωνικής συνοχής για τους αμερικανούς πολίτες.

- Η τεράστια ανθρωπιστική καταστροφή που προκάλεσε το τσουνάμι του Δεκεμβρίου 2004 στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας αποτέλεσε την αφορμή για τη γέννηση του «ανθρωπιστικού blogging». Μέσα σε λίγες μέρες από την καταστροφή, μιά παγκόσμια κοινότητα άνω των 200 εθελοντών είχε δημιουργηθεί, που χρησιμοποιούσε όλα τα διαθέσιμα νέα μέσα (blogs, wikis, λίστες ταχυδρομείου και δωρεάν αποθετήρες φωτογραφιών όπως το Flickr.r) για να βοηθήσει στη συλλογή πληροφοριών για τους αγνοούμενους και την αποστολή βοήθειας σε 24ωρη βάση.
- Στις τρομοκρατικές επιθέσεις στον υπόγειο του Λονδίνου, τον Ιούλιο του 2004, όλες οι μορφές των κοινωνικών τεχνολογιών χρησιμοποιήθηκαν από πολίτες αλλά και οργανισμούς για την συγκέντρωση πληροφοριών και την υποβοήθηση της ενημέρωσης [Καθημερινή 2005β]. Παράλληλα, έγινε φανερό ότι η συνεισφορά του κοινού στην αποτύπωση μιάς χαστικής εικόνας επικαιρότητας ήταν πολύτιμη. Πολίτες λειτούργησαν σαν ρεπόρτερς, κάνοντας ρεπορτάζ στους δρόμους του Λονδίνου, ανεβάζοντας φωτογραφίες στο Flickr.r και στέλνοντας ανταποκρίσεις σε ειδησεογραφικούς οργανισμούς -το BBC

έλαβε 22.000 email και SMS από πολίτες, με 10.000 φωτογραφίες από τους τόπους των επιθέσεων- τα blogs προσέφεραν διαρκή σχολιασμό και αναμετάδοση των πληροφοριών ενώ η τεχνολογία Google Maps χρησιμοποιήθηκε για να δημιουργηθούν χάρτες των τρομοκρατικών επεισοδίων.

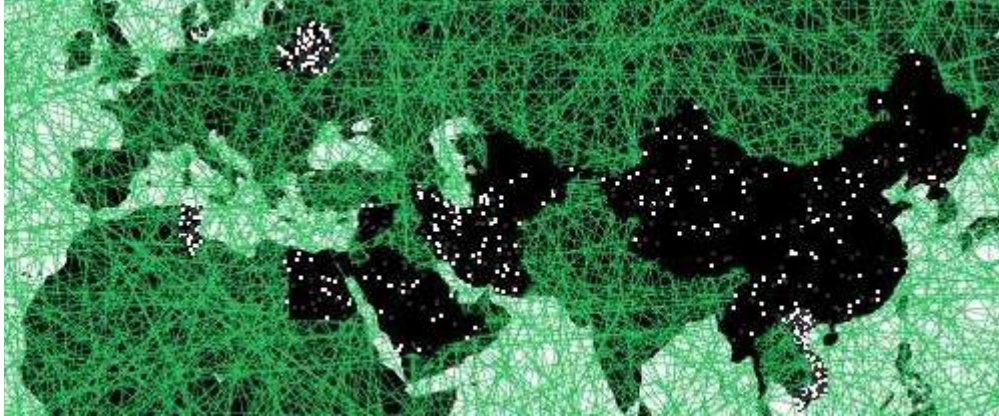
- Η καταστροφή που επέφερε ο τυφώνας Κατρίνα στην πόλη της Νέας Ορλεάνης έπληξε και την υποδομή των ΜΜΕ που λειτουργούσαν στην πόλη, ενώ το φαινόμενο της στέρησης πρόσβασης σε ειδησεογραφικά sites λόγω της αυξημένης ζήτησης σημειώθηκε ξανά [BBC 2005γ, 2005δ]. Όπως και με το tsunami της ΝΑ Ασίας, κοινωνικά μέσα χρησιμοποιήθηκαν για τον εντοπισμό επιζώντων και την επανασύνδεσή τους με τους συγγενείς τους που αναγκάστηκαν από τις πλημμύρες να εκκενώσουν τα σπίτια τους. Η Wikipedia χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή ειδησεογραφίας σχετικά με την θεομηνία, η τοπική εφημερίδα Times Picayune, της οποίας τα πιεστήρια καταστράφηκαν, αξιοποίησε το blog της ηλεκτρονικής της έκδοσης για να ενημερώνει για την εξέλιξη των σωστικών προσπαθειών, ενώ ο blogger Interdictor, που συντηρούσε με ηλεκτρογεννήτριες την υποδομή μιάς εταιρείας παροχής διαδικτύου αναδείχτηκε σε κατ' εξοχήν πολυμεσικός ανταποκριτής από τη Ν. Ορλεάνη, με τακτικές «περιπολίες» στις συνοικίες που είχαν πληγεί.

5.3. Διώξεις bloggers και καταστολή ελευθερίας του λόγου

Καθώς η δημοσιογραφία των πολιτών και ο ηλεκτρονικός ακτιβισμός εξαπλώνονται ανά την υφήλιο, αυταρχικά καθεστώτα αντιδρούν προσπαθώντας να καταπνίξουν την συμμετοχή των πολιτών στα κοινά και την κριτική της εξουσίας.

Η ΜΚΟ Ρεπόρτερς Χωρίς Σύνορα, που καταγράφει τις διώξεις που υφίστανται διεθνώς δημοσιογράφοι, bloggers και κυβερνο-ακτιβιστές, έχει εκδόσει εγχειρίδιο με οδηγίες για ασφαλές blogging [RSF 2005a] και

δημοσιεύει ετησίως λίστα με τις χώρες - εχθρούς του Internet [RSF 2005β]. Σύμφωνα με την έκθεση του 2006, η Λευκορωσία αποτελεί, προς το παρόν, τη μοναδική τέτοια χώρα στην Ευρώπη.

Εικόνα 4 Οι χώρες εχθροί του Internet (RSF, 2006)

Η οργάνωση χαρακτήρισε την Κίνα ως τη μεγαλύτερη φυλακή για κυβερνοακτιβιστές στον κόσμο, ενώ το λεγόμενο «Σινικό Πυρότειχος» είναι το πιο αποτελεσματικό σύστημα λογοκρισίας του Internet διεθνώς. Το 2006, η διείσδυση του διαδικτύου στην Κίνα ξεπέρασε το 10% του συνολικού πληθυσμού, με αύξηση των χρηστών κατά 26 εκατομμύρια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα των κινεζικών παλινωδιών στο θέμα της ελεύθερης πρόσβασης στην διαδικτυακή πληροφορία αποτελεί η άρση της απαγόρευσης πρόσβασης στην Wikipedia, που όμως διάρκεσε λιγότερο από μία εβδομάδα, και το γεγονός ότι τον Ιανουάριο του 2007, ο πρόεδρος της χώρας ορκίστηκε να «εξαγνίσει» το διαδίκτυο [Reuters 2007α]. Στο Ιράν, όπου τα blogs ξεπερνάνε τα 700.000 σε αριθμό, οι μαζικές συλλήψεις bloggers τον προπέρσινο χειμώνα προκάλεσαν παγκόσμια κατακραυγή [AP/MSNBC 2006]. Στην Αίγυπτο, η κυβέρνηση παρακολουθεί την ψηφιακή έκφραση από το 2001, ενώ τον Φεβρουάριο του 2007 καταδικάστηκε σε 4ετή φυλάκιση ένας από τους πρώτους αιγύπτιους bloggers, για προσβολή του Ισλάμ και του Αιγύπτιου προέδρου Μουμπάρακ [BBC 2007].

Στην 5η ετήσια έκθεσή για την ελευθερία του Τύπου που εξέδωσαν οι Ρεπόρτερς χωρίς Σύνορα, εξάλλου, κατατάσσουν την Ελλάδα στην 32η θέση

σε σύνολο 168 θέσεων, και κάτω από χώρες όπως το Μπενίν, η Ναμίμπια και η Βολιβία [RSF 2006].

Στις 30 Οκτώβρη μέχρι 2 Νοέμβρη πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα το πρώτο Παγκόσμιο Φόρουμ για τη Διακυβέρνηση του Διαδικτύου. Η Διεθνής Αμνηστία παρέδωσε στον εκπρόσωπο του ΟΗΕ επικεφαλής της διοργάνωσης αίτηση με 50.000 υπογραφές ανθρώπων απ' όλο τον κόσμο, που ζητούν την προάσπιση της ελευθερίας της έκφρασης και των πολιτικών ελευθεριών στο διαδίκτυο από τον αυξανόμενο αυταρχισμό των κυβερνήσεων και πολυεθνικών, ενώ πριν την έναρξη του Φόρουμ είχε απευθύνει παγκόσμιο κάλεσμα στους bloggers για να πράξουν το ίδιο.

Στην ίδια εκδήλωση, εκπρόσωπος των Ρεπόρτερς Χωρίς Σύνορα κατηγορήσε ευθέως τις πολυεθνικές της πληροφορικής Google, Microsoft, Yahoo και Cisco ότι στηρίζουν τις καταπιεστικές πολιτικές της Κίνας, πουλώντας της τεχνολογία που της επιτρέπει να λογοκρίνει το διαδίκτυο και να εντοπίζει αντιφρονούντες.

Μερικές μέρες πριν την έναρξη του Παγκόσμιου Φόρουμ, ο ιδιοκτήτης και διαχειριστής του blogme.gr, μιάς ιστοσελίδας που συλλέγει επικεφαλίδες από blogs με αυτόματο τρόπο, ενημέρωσε έλληνες bloggers για τη σύλληψή του και κατάσχεση του υπολογιστή του, χωρίς να έχει προηγηθεί εξώδικο και με τη διαδικασία του αυτοφώρου, για αναπαραγωγή σάτιρας δημοσίου προσώπου [Καθημερινή 2006]. Η συγκυρία βοήθησε στο να λάβει ευρεία κάλυψη το θέμα από τα ελληνικά ΜΜΕ, ενώ πήρε και διεθνείς διαστάσεις [Guardian 2006], μετά από εκστρατεία ενημέρωσης από τα ελληνικά blogs.

Σε ερώτηση για την υπόθεση που του υποβλήθηκε, σε πάνελ για την ελεύθερη έκφραση στο διαδίκτυο, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Θόδωρος Ρουσόπουλος προφασίστηκε άγνοια για την υπόθεση, αλλά προκάλεσε νέο κύμα αντιδράσεων στην ελληνική μπλογκόσφαιρα με δήλωσή του περί bloggers που προκαλούν πρόβλημα επειδή διασπείρουν ψευδείς ειδήσεις στην τηλεόραση.

6. Επίλογος

Η συνύπαρξη της επαγγελματικής δημοσιογραφίας με τη συλλογική δημοσιογραφία ή δημοσιογραφία των πολιτών, καθώς και των παραδοσιακών μέσων, έντυπων και ηλεκτρονικών -κατά την παλαιά ορολογία- με τα διαδικτυακά «κοινωνικά μέσα» αποτελεί αντικείμενο διαρκούς μελέτης και κριτικής από επαγγελματίες δημοσιογράφους, ακαδημαϊκούς αλλά και πολίτες που συμμετέχουν στη νέα αυτή μορφή κοινωνίας της πληροφόρησης. Ο παραδοσιακός Τύπος αντιμετωπίζει αμήχανα την έλευση των νέων μέσων, προσπαθώντας μεν να αξιοποιήσει τις τεχνολογικές τους δυνατότητες και τη δυναμική των ψηφιακών κοινοτήτων για την παροχή πιο άμεσης και πλουραλιστικής πληροφόρησης, αλλά και απευχόμενος την ίδια αυτή αμεσότητα που επιτρέπει στους bloggers να αντιδρούν σε πρωτόγνωρους μέχρι πρότινος ρυθμούς στην επικαιρότητα, και να συμμετέχουν στη διαμόρφωση της δημόσιας πληροφόρησης. Παρ' ότι τα μέλη των κοινοτήτων αυτών δεν έχουν συχνά τις δυνατότητες να παράγουν πρωτογενή είδηση (ρεπορτάζ), εντούτοις βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στα παραδοσιακά ΜΜΕ για την ανάλυση, διασπορά και κριτική της ειδησεογραφίας. Ταυτόχρονα με τις τάσεις εμπορευματοποίησης της δημοσιογραφίας και συγκεντρωτισμού των ΜΜΕ που διαφαίνεται τις τελευταίες δεκαετίες, μέσα από την μπλογκόσφαιρα και τα social media αναπτύσσεται μία αποκεντρωμένη κοινωνία πληροφόρησης, αντι-πληροφόρησης και, συχνά, παραπληροφόρησης, που μπορεί να λειτουργήσει εξισορροπητικά προς τις παραμορφωτικές τάσεις της «τέταρτης εξουσίας».

Το ζήτημα της επιβολής, ή της επιλογής από τους ίδιους τους bloggers, ενός αυτορρυθμιστικού κοινού μοντέλου δεοντολογίας, ώστε να μπορέσουν να συμμετάσχουν επί ίσοις όροις στο δικαίωμα της ελευθερίας του Τύπου, αλλά και να επωμιστούν την υποχρέωση της ενημέρωσης, απασχολεί πολλούς και δεν έχει επιλυθεί ακόμα, παρά τις παραινέσεις των δημοσιογράφων στα παραδοσιακά μέσα.

Οι προβληματισμοί για την ανάγκη ή όχι επιβολής νομοθετικών ρυθμίσεων όσον αφορά το διαδίκτυο γενικά και την έκφραση μέσα από τα ιστολόγια ειδικότερα πληθαίνουν τα τελευταία χρόνια διεθνώς, δεδομένου ότι τα νέα μέσα παίζουν ολοένα και πιο σημαντικό ρόλο στην συνδιαμόρφωση, μαζί με τα παραδοσιακά ΜΜΕ, της κοινής γνώμης. Το νομοθετικό κενό που υπάρχει επί της παρούσης, και το οποίο δεν επιτρέπει τη σαφή διευκρίνιση της σχέσης των blogs με την αυτορρύθμιση του Τύπου και τις συναλλακτικές ευθύνες, αποτελεί από μόνο του κίνδυνο για την ελεύθερη έκφραση, ενώ, ταυτόχρονα, αυξάνονται διεθνώς οι άμεσες και έμμεσες απειλές για την ελευθεροτυπία στο διαδίκτυο.

Τέλος, η ενασχόληση με τη διαδικτυακή δημοσιογραφία των πολιτών αποτελεί μια μόνο έκφανση της νέας αυτής αντίληψης περί δημόσιας έκφρασης, καθώς τα ίδια μέσα και αναδυόμενοι κοινωνικοί μηχανισμοί δίνουν τη δυνατότητα στους πολίτες να συμμετάσχουν ενεργά στα δρώμενα των τοπικών και εθνικών κοινωνιών τους, να προσφέρουν εθελοντική εργασία και υποστήριξη σε κοινωφελείς σκοπούς με υπερεθνικό χαρακτήρα.

7. Βιβλιογραφία

7.1. Βιβλία και δημοσιευμένες εργασίες

1. Δεληγιάννη, Έ. (2004), Ηθική των ΜΜΕ, Εκδόσεις Σιδέρης
2. Καλλινίκου, Δ. (2001), Πνευματική ιδιοκτησία και Internet, Εκδόσεις Π. Ν. Σάκκουλα
3. Καμτσιδου, Ι. κ.α. (2005), Αυτορρύθμιση, Σειρά: Δίκαιο και Κοινωνία στον 21ο Αιώνα, Διευθυντής Σειράς: Γ. Παπαδημητρίου
4. Καραγιάννης, Β. (2005), Πληροφόρηση στο διαδίκτυο: απόπειρα νομικής οριοθέτησης, ΔιΜΕΕ 3/2005, σ.366-371
5. Καρακώστας, Γ. (2005), Το δίκαιο των ΜΜΕ, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
6. Λαζαράκος, Γρ. (2005α), Ανωνυμία και Διαδίκτυο, ΔιΜΕΕ 2/2005, σ. 197-205
7. Λαζαράκος, Γρ. (2005β), Δημιουργία ιστοσελίδων και προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ΔιΜΕΕ 4/2005, σ. 546-555
8. Τσόλιας Γ (2005), Η προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών κατά το ΠΔ 47/2005, ΔιΜΕΕ 2/2005
9. Χρυσόγονος Κ. (1998), Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα
10. Berners-Lee T. (2002), «Υφαίνοντας τον Παγκόσμιο Ιστό», Γκοβόστης ISBN 9602708786
11. Brady, R. (2004), [Protecting Our Sources of Information: Why Journalists Need to Resist Attacks](#), European Federation of Journalists
12. Campbell C. (2004), Journalism and public knowledge, National Civic Review Fall 2004
13. DiBona, C., Ockman, S., Stone S. (eds) (1999) [Open Sources: Voices from the Open Source Revolution](#), O'Reilly ISBN 1565925823
14. Elkin-Koren, N. (2006), "Creative Commons: A Skeptical View of a

Worthy Pursuit" στο The Future of the Public Domain, P. Bernt Hugenholtz & Lucie Guibault, eds., Kluwer Law International, 2006 ISBN 9041124357

15. Friedland L. (2004), Public Journalism and Communities, National Civic Review Fall 2004

16. Gillmor, D. (2006), Εμείς είμαστε το μέσο, Εκδόσεις Όξυ ISBN 9608255856

17. Hachten, W. (2004), Troubles of Journalism: A Critical Look at What's Right and Wrong With the Press Lawrence Erlbaum Associates; 3rd edition ISBN: 0805851674

18. Kovach B., Rosenstiel, T. (2001), The Elements of Journalism

19. Lebkowsky J., Ratcliffe M. (eds) (2005), Extreme Democracy, Lulu.com ISBN 1411631390

20. Lessig, L. (2005), [Free Culture, The Nature and Future of Creativity](#), Penguin, ISBN 0143034650

21. Morris D. (2003), [Globalization and Media Democracy: The Case of Indymedia](#), στο Shaping the Network Society (2003), Schuler, Douglas and Day, Peter (Eds.), MIT Press

22. Rheingold, H. (2002) [Smart Mobs: The Next Social Revolution](#), Basic Books ISBN 0738208612

23. Toffler, A. (1984), The Third Wave, ISBN 0553246984

24. Voakes P. (2004), A brief history of public journalism, National Civic Review Fall 2004

25. Weinberger, D. et al (2001), [The Cluetrain Manifesto: The End of Business As Usual](#), Perseus Books, ISBN 0738204315

26. Witt, L. (2004), [Is public journalism morphing into the public's journalism?](#) , National Civic Review Fall 2004

7.2. Πηγές στο διαδίκτυο

27. ΠΟΕΣΥ, [Εγχειρίδιο για τα πνευματικά δικαιώματα](#)
28. ΠΟΕΣΥ, [Κώδικας δεοντολογίας](#)
29. Σωτηρόπουλος, Β. (2005α), [Η ανωνυμία των bloggers: συνταγματικό δικαίωμα σύμφωνα με ανώτατο δικαστήριο](#), 21/10/05
30. Σωτηρόπουλος, Β. (2005β), [Ελευθερία έκφρασης και όρια: εγχειρίδιο για bloggers](#), 4/11/2005
31. Σωτηρόπουλος, Β. (2005γ), [Το δικαίωμα διαγραφής σχολίων στα blogs και τα όριά του](#), 5/11/05
32. Σωτηρόπουλος, Β. (2005δ), [Check-list: Πότε επιβάλλεται και πότε επιτρέπεται η διαγραφή σχολίων](#), 6/11/2005
33. Σωτηρόπουλος, Β. (2005ε), [Προστασία των δημοσιογραφικών πηγών πληροφοριών](#), 10/1/2006
34. Σωτηρόπουλος, Β. (2006α), [Αναδημοσίευση κειμένων χωρίς άδεια: ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ;](#), 14/2/06
35. Σωτηρόπουλος, Β. (2006β), [Αναδημοσίευση κειμένων χωρίς άδεια: ποινικές κυρώσεις](#), 18/2/06
36. Σωτηρόπουλος, Β. (2006γ), [Όροι χρήσης blogs: ποιά η δεσμευτικότητα τους;](#), 19/2/06
37. Σωτηρόπουλος, Β. (2006δ), [Ορισμός της σάτιρας από ελληνικό δικαστήριο](#), 22/2/06
38. Σωτηρόπουλος, Β. (2006ε), [Ανώνυμες απειλές κατά blogger και νομική προστασία](#), 14/5/06
39. Σωτηρόπουλος, Β. (2006στ), [Προστασία των πηγών blogger με εφευρετική απόφαση](#), 8/6/06
40. Association Littéraire et Artistique Internationale (2006), [Memorandum on Creative Commons licenses](#)
41. Barbrook R. (1998), [The Hi-Tech Gift Economy](#)

42. Blog Herald (2006), [Blog Count February 2006: 200 million blogs in existence](#)
43. Blood, R. (2002), [Weblog Ethics](#)
44. Blood, R. (2003), [Weblogs and Journalism in the Age of Participatory Media](#), 7/03
45. Bowman, S., Willis, C. (2003), [We Media - How audiences are shaping the future of news and information](#), 21/9/03
46. Cyberjournalist.net (2003), [A Bloggers' Code of Ethics](#), 15/4/03
47. Doctorow, C. (2005), [Europe's Broadcast Flag](#), 29/9/05
48. ebusinessforum.gr (2006), [Συγκριτική μελέτη εφαρμογής των αδειών Creative Commons και GPL & LGPL σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στην Ελλάδα](#)
49. Electronic Frontier Foundation (2006), [Huge Win for Online Journalists' Source Protection](#), 26/5/06
50. Electronic Frontier Foundation, [Legal Guide for Bloggers](#)
51. European Federation of Journalists, [Source Protection](#)
52. Ghosh, R. (1998), [Cooking-pot markets: an economic model for free resources on the Internet](#)
53. Gillmor, D. (2005), [What ethics should bloggers have?](#)
54. Gillmor, D. [The Demise of the Professional Photojournalist](#), Center for Citizen Media, 4/12/06
55. Glazer M. (2007), [Reuters Looks to Africa and a Decentralized Future for Media](#), 21/2/07
56. Hiller, J. (2002) [Blogosphere: The Emerging Media Ecosystem: How Weblogs and Journalists work together to Report, Filter and Break the News](#), May 28, 2002
57. Ito, J (2004), [Weblogs and Emergent Democracy](#)

58. Lasica, J. D. (2003), [What is Participatory Journalism?](#), Online Journalism Review, 7/8/03
59. Lasica J. D. (2005), [The cost of ethics: Influence peddling in the blogosphere](#)
60. Lessig, L. (2007), [Creative Commons: εδώ και 4 χρόνια](#)
61. LeMeur L. (2005), [The European Blogosphere](#)
62. McGill (2006), [The Largemouth Citizen Journalism Manual](#)
63. New York Times (2003), [Ethical Journalism: Code of conduct for the News and Editorial departments](#)
64. O'Reilly T. (2005), [What is Web 2.0](#), 9/3/05
65. O'Reilly T. (2007), [Call for a Blogger's Code of Conduct](#), 31/3/07
66. Pew Internet (2006), [Bloggers: A portrait of the internet's new storytellers](#), 19/7/06
67. Poynter Online (2006), [Assertions of Ethical Decision-Making in Digital Media](#)
68. Curzon Price, T. (2007), [The reinvention of scarcity](#) (δημοσιεύτηκε στο δικτυακό τόπο openDemocracy)
69. Reporters sans frontiers (2005a), [Handbook for bloggers and cyber-dissidents](#), 15/9/05
70. Reporters sans frontiers (2005β), [The 15 enemies of the Internet and other countries to watch](#), 17/11/05
71. Reporters sans frontiers (2006), [Annual Worldwide Press Freedom Index 2006](#)
72. Rosen, J. (2003), [What's Radical About the Weblog Form in Journalism?](#)
73. Rosen, J. (2004), [The Weblog: An Extremely Democratic Form in Journalism](#)

74. Scoble, R. (2007), [What is social media](#), 16/2/07
75. Shirky, C. (2003), [Power Laws, Weblogs, and Inequality](#)
76. Sifry D. (2007), [Sifry's Alerts: State of the Blogosphere](#), 4/07
77. Vitaliev D. (2007), [Digital Security and Privacy for Human Rights Defenders](#), Front Line International Foundation for the Protection of Human Rights Defenders
78. Winer, D. (2002), [The History of Weblogs](#)
79. Winer, D. (2003), [What makes a weblog a weblog?](#), 23/5/03

7.3. Ειδησεογραφία

80. Ελευθεροτυπία (2006), [logokrisia.gr](#), 5/11/06
81. Θεσσαλονίκη (2005), Οι μπλόγκερ πήραν τα όπλα τους, 17/4/06
82. Καθημερινή (2005α), [Ελευθεροτυπία στη Γαλλία](#), 1/2/05
83. Καθημερινή (2005β), [Διαδικτυακή μετάλλαξη στο DNA του Τύπου](#), 24/12/05
84. Καθημερινή (2006), [Τα blogs, στη σκιά της λογοκρισίας](#), 5/11/06
85. Καθημερινή (2007α), [Κάθε πολίτης είναι και ένας ρεπόρτερ](#), 4/2/07
86. Καθημερινή (2007β), [Η ισχύς εν τη ενώσει για τους bloggers](#), 14/6/07
87. Τα Νέα (2005), [Τους τρώμαξε η κατακραυγή](#), 18/11/05
88. Ars Technica (2007), [New bill to give bloggers same shield law protection as journalists](#), 7/5/07
89. Associated Press/MSNBC (2006), [Iranian censors clamp down on bloggers](#), 14/8/06
90. BBC (2005α), [Global voices speak through blogs](#), 6/4/05
91. BBC (2005β), [Berners-Lee on the read/write web](#), 9/8/05
92. BBC (2005γ), [Storm blogs offer Katrina insight](#), 31/8/05
93. BBC (2005δ), [Blogs tell human cost of Katrina](#), 1/9/05

94. BBC (2007), [Egypt blogger jailed for 'insult'](#), 22/2/07
95. CNet News (1996), [Gates endorses 24 Hours of Democracy](#), 23/2/96
96. CNet News/NYT (2007), [For liberal bloggers, Libby trial is fun and fodder](#), 15/2/07
97. Globe & Mail (2007), We're [here to report, be eyes, be ears](#), 24/2/07
98. Guardian (2002), [Bloggers catch what Washington Post missed](#), 21/12/02
99. Guardian (2006), [Blogging in the free speech world](#), 31/10/06
100. Guardian (2007), [Reuters to start financial MySpace](#), 2/3/07
101. Independent (2007), [The Big Question: Does the internet liberate or undermine democracy?](#), 23/2/07
102. New York Times (2007), [A Great Idea Lives Forever. Shouldn't Its Copyright?](#), 20/5/07
103. OhMyNews Int'l (2007), [Associated Press Connects With Citizen Content](#), 11/2/07
104. Reuters (2007α), [China's Hu vows to 'purify' Internet](#), 24/1/07
105. Reuters (2007β), [BBC branches out with YouTube](#), 5/3/07
106. Reuters (2007), [Bloggers mourn death of medical whistleblower](#), 29/5/07
107. SFGate (2005), [Time to get a life -- pioneer blogger Justin Hall bows out at 31](#), 20/2/05
108. Times Online (2007), [Fake bloggers soon to be 'named and shamed'](#), 10/2/07
109. USA Today (2006), [Court says blogs can't be sued for postings](#), 22/11/06
110. Wired News (2002), [Blogs Make the Headlines](#), 23/12/02
111. Wired (2004), [The Long Tail](#), 10/04

8. Παραρτήματα

8.1. Νομοθεσία και νομολογία

8.1.1. Διεθνείς συνθήκες

Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ν.δ. 53/1974)

Άρθρο 10

1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερίαν γνώμης ως και την ελευθερίαν λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν άρθρον δεν κωλύει τα Κράτη από του να υποβάλωσι τας επιχειρήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεοράσεως εις κανονισμούς εκδόσεως αδειών λειτουργίας.

2. Η άσκησις των ελευθεριών τούτων, συνεπαγομένων καθήκοντα και ευθύνας, δύναται να υπαχθή εις ορισμένας διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις, προβλεπομένους υπό του νόμου και αποτελούντας αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνία διά την εθνικήν ασφάλειαν, την εδαφικήν ακεραιότητα ή δημοσίαν ασφάλειαν, την προάσπισιν της τάξεως και πρόληψιν του εγκλήματος, την προστασίαν της υπολήψεως ή των δικαιωμάτων των τρίτων, την παρεμπόδισιν της κοινολογήσεως εμπιστευτικών πληροφοριών ή την διασφάλισιν τους κύρους και της αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας.

Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (Ν.2462/1997)

Άρθρο 19

1. Κανείς δεν πρέπει να υπόκειται σε διακριτική μεταχείριση και να παρενοχλείται για τις απόψεις του.

2. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία της αναζήτησης, της λήψης και της μετάδοσης πληροφοριών και απόψεων κάθε είδους, ανεξαρτήτως συνόρων, προφορικά, γραπτά, σε έντυπα, σε κάθε μορφή τέχνης ή με κάθε άλλο μέσο της επιλογής του.

3. Η άσκηση των δικαιωμάτων, που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού, συνεπάγεται ειδικά καθήκοντα και ευθύνες. Μπορεί, επομένως, να υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς, οι οποίοι όμως πρέπει να προβλέπονται με σαφήνεια από το νόμο και να είναι απαραίτητοι:

- α. για το σεβασμό των δικαιωμάτων ή της υπόληψης των άλλων,
- β. για την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας ή των χρηστών ηθών.

Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Άρθρο 19

Καθένας έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης, που σημαίνει το δικαίωμα να μην υφίσταται δυσμενείς συνέπειες για τις γνώμες του, και το δικαίωμα να αναζητεί, να παίρνει και να διαδίδει πληροφορίες και ιδέες, με οποιοδήποτε μέσο έκφρασης, και από όλο τον κόσμο.

8.1.2. Ευρωπαϊκές και διεθνείς οδηγίες, ψηφίσματα και συστάσεις

[Οδηγία 95/46/EK](#) για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών

[Οδηγία 2002/58/EK](#) σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών

[Οδηγία 2001/29/EK](#) για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας

[Οδηγία 2003/98/EK](#) για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα

[Οδηγία 2004/48/EK](#) σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας

[Οδηγία 2006/24/EK](#) για τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνιών

[Σύσταση R \(2000\) 7](#) της Επιτροπής Υπουργών προς τα Κράτη Μέλη σχετικά με το δικαίωμα των δημοσιογράφων να μην αποκαλύπτουν τις πηγές πληροφόρησής τους

[Γνώμη 3/2006](#) της Ομάδας Εργασίας του Άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων σχετικά με την οδηγία 2006/24/EK

[Ψήφισμα A5-0223/2001](#) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την κατάσταση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (2000) (2000/2231(INI))

[Δι-αμερικανική Διακήρυξη των Αρχών της Ελευθερίας Έκφρασης](#), Δι-αμερικανική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

[Σύσταση 1589 \(2003\)](#) της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης «Ελευθερία της έκφρασης στα ευρωπαϊκά μέσα ενημέρωσης»

[Σύσταση R \(99\) 5](#) της επιτροπής υπουργών των κρατών μελών “για την προστασία της ιδιωτικότητας στο διαδίκτυο”

8.1.3. Σύνταγμα της Ελλάδας

Τα σχετικά με το αντικείμενο της διατριβής άρθρα του Συντάγματος είναι τα εξής:

Άρθρο 2 - Πρωταρχικές υποχρεώσεις της πολιτείας

1. Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας.

Άρθρο 5 - Ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, προσωπική ελευθερία

1. Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη.[..]

Άρθρο 5Α - Δικαίωμα στην πληροφόρηση

1. Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων.
2. Καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, τηρουμένων πάντοτε των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9Α και 19.

Άρθρο 9Α - Προστασία προσωπικών δεδομένων

Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει.

Άρθρο 14 – Ελευθερία του Τύπου

1. Καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους του Κράτους.
2. Ο τύπος είναι ελεύθερος. Η λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο απαγορεύονται.
3. Η κατάσχεση εφημερίδων και άλλων εντύπων, είτε πριν από την κυκλοφορία είτε ύστερα από αυτή, απαγορεύεται.

Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η κατάσχεση, με παραγγελία του εισαγγελέα, μετά την κυκλοφορία:

- α) για προσβολή της χριστιανικής και κάθε άλλης γνωστής θρησκείας,
- β) για προσβολή του προσώπου του Προέδρου της Δημοκρατίας,
- γ) για δημοσίευμα που αποκαλύπτει πληροφορίες για τη σύνθεση, τον εξοπλισμό και τη διάταξη των ενόπλων δυνάμεων ή την οχύρωση της Χώρας ή που έχει σκοπό τη βίαιη ανατροπή του πολιτεύματος ή στρέφεται κατά της εδαφικής ακεραιότητας του Κράτους,
- δ) για άσεμνα δημοσιεύματα που προσβάλλουν ολοφάνερα τη δημόσια αιδώ, στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος.

[..]

****5.** Καθένας ο οποίος θίγεται από ανακριβές δημοσίευμα ή εκπομπή έχει δικαίωμα απάντησης, το δε μέσο ενημέρωσης έχει αντιστοίχως υποχρέωση πλήρους και άμεσης επανόρθωσης. Καθένας ο οποίος θίγεται από υβριστικό ή δυσφημιστικό δημοσίευμα ή εκπομπή έχει, επίσης, δικαίωμα απάντησης, το δε μέσο ενημέρωσης έχει αντιστοίχως υποχρέωση άμεσης δημοσίευσης ή μετάδοσης της απάντησης. Νόμος ορίζει τον τρόπο με τον οποίο ασκείται το δικαίωμα απάντησης και διασφαλίζεται η πλήρης και άμεση επανόρθωση ή η δημοσίευση και μετάδοση της απάντησης.

[..]

****7.** Νόμος ορίζει τα σχετικά με την αστική και ποινική ευθύνη του τύπου και των άλλων μέσων ενημέρωσης και με την ταχεία εκδίκαση των σχετικών υποθέσεων.

8. Νόμος ορίζει τις προϋποθέσεις και τα προσόντα για την άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος.

****9.** Το ιδιοκτησιακό καθεστώς, η οικονομική κατάσταση και τα μέσα χρηματοδότησης των μέσων ενημέρωσης πρέπει να γίνονται γνωστά, όπως νόμος ορίζει. Νόμος προβλέπει τα μέτρα και τους περιορισμούς που είναι αναγκαίοι για την

πλήρη διασφάλιση της διαφάνειας και της πολυφωνίας στην ενημέρωση.
Απαγορεύεται η συγκέντρωση του ελέγχου περισσότερων μέσων ενημέρωσης της
αυτής ή άλλης μορφής. Απαγορεύεται ειδικότερα η συγκέντρωση περισσότερων του
ενός ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης της αυτής μορφής, όπως νόμος ορίζει.[..]

Άρθρο 15 - Κινηματογράφος, φωνογραφία, ραδιοφωνία, τηλεόραση

1. Οι προστατευτικές για τον τύπο διατάξεις του προηγούμενου άρθρου δεν εφαρμόζονται στον κινηματογράφο, τη φωνογραφία, τη ραδιοφωνία, την τηλεόραση και κάθε άλλο παρεμφερές μέσο μετάδοσης λόγου ή παράστασης.

**2. Η ραδιοφωνία και η τηλεόραση υπάγονται στον άμεσο έλεγχο του Κράτους. Ο έλεγχος και η επιβολή των διοικητικών κυρώσεων υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης που είναι ανεξάρτητη αρχή, όπως νόμος ορίζει. [..]

Άρθρο 25 - Αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου, προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων

1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιση και αποτελεσματική άσκησή τους. Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν. Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας.

2. Η αναγνώριση και η προστασία των θεμελιωδών και απαράγραπτων δικαιωμάτων του ανθρώπου από την Πολιτεία αποβλέπει στην πραγμάτωση της κοινωνικής προόδου μέσα σε ελευθερία και δικαιοσύνη.

3. Η καταχρηστική άσκηση δικαιώματος δεν επιτρέπεται.

4. Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης.

Άρθρο 28 - Κανόνες του διεθνούς δικαίου και διεθνείς οργανισμοί

1. Οι γενικά παραδεγμένοι κανόνες του διεθνούς δικαίου, καθώς και οι διεθνείς συμβάσεις, από την επικύρωσή τους με νόμο και τη θέση τους σε ισχύ σύμφωνα με τους όρους καθεμιάς, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύουν από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου. Η εφαρμογή των κανόνων του διεθνούς δικαίου και των διεθνών συμβάσεων στους αλλοδαπούς τελεί πάντοτε υπό τον όρο της αμοιβαιότητας.

8.1.4. Εθνική νομοθεσία

Αστικός Κώδικας (όπως ισχύει μετά τον ν 3089/2002)

Άρθρο 57 - Δικαίωμα στην προσωπικότητα

Όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον.[..]

Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες δεν αποκλείεται.

Άρθρο 58 - Δικαίωμα στο όνομα

Αν σ' αυτόν που δικαιούται να φέρει ένα όνομα αμφισβητείται από άλλον το δικαίωμα αυτό, ή αν κάποιος χρησιμοποιεί παράνομα ορισμένο όνομα, ο δικαιούχος ή εκείνος που βλάπτεται, μπορεί να ζητήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες δεν αποκλείεται.

Άρθρο 59 - Ικανοποίηση ηθικής βλάβης

Στις περιπτώσεις των δύο προηγούμενων άρθρων το δικαστήριο με την απόφασή του, ύστερα από αίτηση αυτού που έχει προσβληθεί και αφού λάβει υπόψη το είδος της προσβολής, μπορεί επιπλέον να καταδικάσει τον υπαίτιο να ικανοποιήσει την ηθική βλάβη αυτού που έχει προσβληθεί. Η ικανοποίηση συνιστάται σε πληρωμή χρηματικού οσού, σε δημοσίευμα, ή σε οτιδήποτε επιβάλλεται από τις περιστάσεις.

Άρθρο 60 - Δικαίωμα στα προϊόντα της διάνοιας

Όποιος προσβάλλεται παράνομα στο αποκλειστικό δικαίωμά του επάνω στα προϊόντα της διάνοιάς του έχει δικαίωμα να απαιτήσει κατά τους όρους του νόμου, να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες δεν αποκλείεται.

Άρθρο 281 - Κατάχρηση δικαιώματος

Η άσκηση του δικαιώματος απαγορεύεται αν υπερβαίνει προφανώς τα όρια που επιβάλλουν η καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή ο κοινωνικός ή οικονομικός σκοπός του δικαιώματος.

Ποινικός κώδικας

Άρθρο 33 - Απειλή

1. Όποιος προκαλεί σε άλλον τρόμο ή ανησυχία απειλώντας τον με βία ή άλλη παράνομη πράξη ή παράλειψη τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή.

2. Για την ποινική δίωξη απαιτείται έγκληση.

Άρθρο 361 - Εξύβριση

1. Όποιος, εκτός από τις περιπτώσεις της δυσφήμισης (άρθρα 362 και 363), προσβάλλει την τιμή άλλου με λόγο ή με έργο ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή. Η χρηματική ποινή μπορεί να επιβληθεί και μαζί με την ποινή της φυλάκισης.
2. Όταν η προσβολή της τιμής δεν είναι ιδιαίτερα βαριά αν ληφθούν υπόψη οι περιστάσεις και το πρόσωπο του ατόμου που προσβλήθηκε, ο υπαίτιος τιμωρείται με κράτηση ή με πρόστιμο.[..]

Άρθρο 361Α - Απρόκλητη έμπρακτη εξύβριση

1. Με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών τιμωρείται η έμπρακτη εξύβριση (άρθρο 361 παρ.1), αν έγινε χωρίς πρόκληση από τον παθόντα.
2. Αν στην πράξη της προηγούμενης παραγράφου συμμετείχαν δύο ή περισσότεροι, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών.

Άρθρο 362 - Δυσφήμιση

Όποιος με οποιονδήποτε τρόπο ενώπιον τρίτου ισχυρίζεται ή διαδίδει για κάποιον άλλον γεγονός που μπορεί να βλάψει την τιμή ή την υπόληψή του τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών ή με χρηματική ποινή. Η χρηματική ποινή μπορεί να επιβληθεί και μαζί με την ποινή φυλάκισης.

Άρθρο 363 - Συκοφαντική δυσφήμιση

Αν στην περίπτωση του άρθρου 362, το γεγονός είναι ψευδές και ο υπαίτιος γνώριζε ότι αυτό είναι ψευδές τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών· μαζί με τη φυλάκιση μπορεί να επιβληθεί και χρηματική ποινή. Μπορεί επίσης να επιβληθεί και στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων κατά το άρθρο 63.

Άρθρο 364 - Δυσφήμιση ανώνυμης εταιρείας

1. Όποιος ισχυρίζεται με οποιοδήποτε τρόπο ενώπιον τρίτου ή διαδίδει για ανώνυμη εταιρεία ορισμένο γεγονός που είναι σχετικό με τις επιχειρήσεις, την οικονομική κατάσταση ή γενικά τις εργασίες της ή με τα πρόσωπα που τη διοικούν ή την διευθύνουν και που μπορεί να βλάψει την εμπιστοσύνη του κοινού στην εταιρεία και γενικά στις επιχειρήσεις της, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή.
2. Δεν τιμωρείται ο κατηγορούμενος αν αποδείξει την αλήθεια του γεγονότος που ισχυρίστηκε ή διέδωσε.

3. Αν ο κατηγορούμενος γνώριζε ότι το γεγονός που ισχυρίστηκε ή διέδωσε είναι ψευδές τιμωρείται με φυλάκιση.

Άρθρο 365 - Προσβολή της μνήμης νεκρού

Όποιος προσβάλλει τη μνήμη νεκρού με βάνουση ή κακόβουλη εξύβριση ή με συκοφαντική δυσφήμιση (άρθρ. 363) τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι έξι μηνών.

Άρθρο 366 - Γενικές διατάξεις

1. Αν το γεγονός του άρθρου 362 είναι αληθινό, η πράξη μένει ατιμώρητη. Η απόδειξη όμως της αλήθειας του γεγονότος απαγορεύεται όταν αυτό αφορά αποκλειστικά σχέσεις του οικογενειακού ή του ιδιωτικού βίου που δεν θίγουν το δημόσιο συμφέρον και ο ισχυρισμός ή η διάδοση έγιναν κακόβουλα.
2. Αν στις περιπτώσεις των άρθρων 362, 363, 364 και 365 το γεγονός που ισχυρίστηκε ή διέδωσε ο υπαίτιος είναι πράξη αξιόποινη για την οποία ασκήθηκε δικαστική δίωξη αναστέλλεται η δίκη για τη δυσφήμιση έως το τέλος της ποινικής δίωξης· θεωρείται αποδεδειγμένο ότι το γεγονός που αφορά τη δυσφήμιση είναι αληθινό αν η απόφαση είναι καταδικαστική και ψευδές αν η απόφαση είναι αθωωτική και στηρίζεται στο ότι δεν αποδείχθηκε ότι το πρόσωπο που είχε δυσφημιστεί τέλεσε την αξιόποινη πράξη.
3. Η απόδειξη της αλήθειας του γεγονότος που αφορά τη δυσφήμιση δεν αποκλείει την τιμωρία για εξύβριση αν από το τρόπο που εκδηλώθηκε ή από τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε η δυσφήμιση προκύπτει σκοπός εξύβρισης.

Άρθρο 367

1. Δεν αποτελούν άδικη πράξη: **α)** οι δυσμενείς κρίσεις για επιστημονικές, καλλιτεχνικές ή επαγγελματικές εργασίες· **β)** οι δυσμενείς εκφράσεις που περιέχονται σε έγγραφο δημόσιας αρχής για αντικείμενα που ανάγονται στο κύκλο της υπηρεσίας της, καθώς και **γ)** οι εκδηλώσεις που γίνονται για την εκτέλεση νόμιμων καθηκόντων, την άσκηση νόμιμης εξουσίας ή για τη διαφύλαξη (προστασία) δικαιώματος ή από άλλο δικαιολογημένο ενδιαφέρον ή **δ)** σε ανάλογες περιπτώσεις.
2. Η προηγούμενη διάταξη δεν εφαρμόζεται: **α)** όταν οι παραπάνω κρίσεις και εκδηλώσεις περιέχουν τα συστατικά στοιχεία της πράξης του άρθρου 363 καθώς και **β)** όταν από τον τρόπο της εκδήλωσης ή από τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε η πράξη, προκύπτει σκοπός εξύβρισης.

Άρθρο 914

Όποιος ζημιώσει άλλον παράνομα και υπαίτια έχει υποχρέωση να τον αποζημιώσει.

[Νόμος 2121/93](#) - Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα

Άρθρο 2 - Αντικείμενο του δικαιώματος

1. Ως έργο νοείται κάθε πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα λόγου, τέχνης ή επιστήμης, που εκφράζεται με οποιαδήποτε μορφή, ιδίως τα γραπτά ή προφορικά κείμενα, οι μουσικές συνθέσεις, με κείμενο ή χωρίς, τα θεατρικά έργα, με μουσική ή χωρίς, οι χορογραφίες και οι παντομίμες, τα οπτικοακουστικά έργα, τα έργα των εικαστικών τεχνών, στα οποία περιλαμβάνονται τα σχέδια, τα έργα ζωγραφικής και γλυπτικής, τα χαρακτηριστικά έργα και οι λιθογραφίες, τα αρχιτεκτονικά έργα, οι φωτογραφίες, τα έργα των εφαρμοσμένων τεχνών, οι εικονογραφήσεις, οι χάρτες, τα τρισδιάστατα έργα που αναφέρονται στη γεωγραφία, την τοπογραφία, την αρχιτεκτονική ή την επιστήμη.
2. Νοούνται επίσης ως έργα οι μεταφράσεις, οι διασκευές, οι προσαρμογές και οι άλλες μετατροπές έργων ή εκφράσεων της λαϊκής παράδοσης, καθώς και οι συλλογές έργων ή συλλογές εκφράσεων της λαϊκής παράδοσης ή απλών γεγονότων και στοιχείων, όπως οι εγκυκλοπαίδειες και οι ανθολογίες και οι βάσεις δεδομένων, εφόσον η επιλογή ή η διευθέτηση του περιεχομένου τους είναι πρωτότυπη. Η προστασία των έργων της παρούσας παραγράφου γίνεται με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων στα προϋπάρχοντα έργα, που χρησιμοποιήθηκαν ως αντικείμενο των μετατροπών ή των συλλογών.[..]
4. Η προστασία του παρόντος νόμου είναι ανεξάρτητη από την αξία και τον προορισμό του έργου, καθώς και από το γεγονός ότι το έργο προστατεύεται ενδεχομένως και από άλλες διατάξεις.
5. Η προστασία του παρόντος νόμου δεν εκτείνεται σε επίσημα κείμενα με τα οποία εκφράζεται η άσκηση πολιτειακής αρμοδιότητας και ιδίως σε νομοθετικά, διοικητικά ή δικαστικά κείμενα, καθώς και στις εκφράσεις της λαϊκής παράδοσης, στις ειδήσεις και στα απλά γεγονότα ή στοιχεία.

Άρθρο 3 - Το περιουσιακό δικαίωμα

1. Το περιουσιακό δικαίωμα δίνει στους δημιουργούς ιδίως την εξουσία (δικαίωμα) να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν:
 - α) την εγγραφή και την άμεση ή έμμεση, προσωρινή ή μόνιμη αναπαραγωγή των έργων τους με οποιοδήποτε μέσο και μορφή, εν όλω ή εν μέρει.
 - β) τη μετάφραση των έργων τους
 - γ) τη διασκευή, την προσαρμογή ή άλλες μετατροπές των έργων τους.

δ) όσον αφορά το πρωτότυπο ή τα αντίτυπα των έργων τους, τη διανομή στο κοινό με οποιαδήποτε μορφή μέσω πώλησης ή με άλλους τρόπους. Το δικαίωμα διανομής εντός της Κοινότητας αναλώνεται μόνο εάν η πρώτη πώληση ή η με οποιονδήποτε άλλο τρόπο πρώτη μεταβίβαση της κυριότητας του πρωτοτύπου ή των αντιτύπων εντός της Κοινοτήτας πραγματοποιείται από το δικαιούχο ή με τη συγκατάθεσή του.

ε) την εκμίσθωση και το δημόσιο δανεισμό, όσον αφορά το πρωτότυπο ή τα αντίτυπα των έργων τους. Τα δικαιώματα αυτά δεν αναλώνονται από οποιαδήποτε πώληση ή άλλη πράξη διανομής του πρωτοτύπου ή των αντιτύπων. Τα δικαιώματα αυτά δεν εφαρμόζονται σε σχέση με τα έργα αρχιτεκτονικής και τα έργα των εφαρμοσμένων τεχνών. Η εκμίσθωση και ο δημόσιος δανεισμός νοούνται σύμφωνα με τα οριζόμενα στην Οδηγία 92/100 του Συμβουλίου της 19ης Νοεμβρίου 1992 (ΕΕΕΚ Αριθ. L. 346/61-27.11.1992).

στ) τη δημόσια εκτέλεση των έργων τους.

ζ) τη μετάδοση ή αναμετάδοση των έργων τους στο κοινό με τη ραδιοφωνία και την τηλεόραση, με ηλεκτρομαγνητικά κύματα ή με καλώδια ή με άλλους υλικούς αγωγούς ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, παραλλήλως προς την επιφάνεια της γης ή μέσω δορυφόρων.

η) την παρουσίαση στο κοινό των έργων τους, ενσυρμάτως ή ασυρμάτως, καθώς και να καθιστούν προσιτά τα έργα τους στο κοινό κατά τρόπο ώστε οποιοσδήποτε να έχει πρόσβαση στα έργα αυτά, όπου και όταν επιλέγει ο ίδιος. Τα δικαιώματα αυτά δεν αναλώνονται με οποιαδήποτε πράξη παρουσίασης στο κοινό με την έννοια της παρούσας ρύθμισης.

θ) την εισαγωγή αντιτύπων των έργων τους που παρήχθησαν στο εξωτερικό χωρίς τη συναίνεση του δημιουργού, ή εφόσον πρόκειται για εισαγωγή από χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αν το δικαίωμα της εισαγωγής αντιτύπων στην Ελλάδα είχε συμβατικά διατηρηθεί από το δημιουργό".

Άρθρο 4 - Το ηθικό δικαίωμα

1. Το ηθικό δικαίωμα δίνει στο δημιουργό ιδίως τις εξουσίες: α) της απόφασης για το χρόνο, τον τόπο και τον τρόπο κατά τους οποίους το έργο θα γίνει προσιτό στο κοινό (δημοσίευση), β) της αναγνώρισης της πατρότητάς του πάνω στο έργο και ειδικότερα την εξουσία να απαιτεί, στο μέτρο του δυνατού, τη μνεία του ονόματός του στα αντίτυπα του έργου του και σε κάθε δημόσια χρήση του έργου ή, αντίθετα, να κρατάει την ανωνυμία του ή να χρησιμοποιεί ψευδώνυμο, γ) της απαγόρευσης κάθε παραμόρφωσης, περικοπής ή άλλης τροποποίησης του έργου του, καθώς και κάθε προσβολής του δημιουργού οφειλόμενης στις συνθήκες παρουσίασης του έργου στο κοινό, δ) της προσπέλασης στο έργο του, έστω και αν το περιουσιακό δικαίωμα στο

έργο ή η κυριότητα στον υλικό φορέα του έργου ανήκει σε άλλον, οπότε η προσπέλαση πρέπει να πραγματοποιείται κατά τρόπο που προκαλεί τη μικρότερη δυνατή ενόχληση στο δικαιούχο, ε) προκειμένου περί έργων λόγου ή επιστήμης, της υπαναχώρησης από συμβάσεις μεταβίβασης του περιουσιακού δικαιώματος ή εκμετάλλευσής του ή άδειας εκμετάλλευσης του εφόσον αυτό είναι αναγκαίο για την προστασία της προσωπικότητάς του εξαιτίας μεταβολής στις πεποιθήσεις του ή στις περιστάσεις και με καταβολή αποζημίωσης στον αντισυμβαλλόμενο για τη θετική του ζημία.

Άρθρο 19 - Παράθεση αποσπασμάτων

Επιτρέπεται, χωρίς την άδεια του δημιουργού και χωρίς αμοιβή, η παράθεση σύντομων αποσπασμάτων από έργο άλλου νομίμως δημοσιευμένου για την υποστήριξη της γνώμης εκείνου που παραθέτει ή την κριτική της γνώμης του άλλου, εφόσον η παράθεση των αποσπασμάτων αυτών είναι σύμφωνη προς τα χρηστά ήθη και η έκταση των αποσπασμάτων δικαιολογείται από τον επιδιωκόμενο σκοπό. Η παράθεση του αποσπάσματος πρέπει να συνοδεύεται από την ένδειξη της πηγής και των ονομάτων του δημιουργού και του εκδότη, εφόσον τα ονόματα αυτά εμφανίζονται στην πηγή.

Άρθρο 20 - Σχολικά βιβλία και ανθολογίες

1. Επιτρέπεται, χωρίς την άδεια του δημιουργού και χωρίς αμοιβή, η αναπαραγωγή σε εκπαιδευτικά βιβλία, που χρησιμοποιούνται ως βιβλία διδασκαλίας για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση εγκεκριμένα από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ή από άλλο αρμόδιο υπουργείο κατά το επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα, έργων του λόγου ενός ή περισσότερων συγγραφέων νομίμως δημοσιευμένων, που αποτελούν μικρό τμήμα της συνολικής δημιουργίας του καθενός από αυτούς. Η ρύθμιση αυτή αφορά μόνο την έντυπη αναπαραγωγή.
2. Μετά το θάνατο του δημιουργού, επιτρέπεται χωρίς την άδεια των δικαιοδόχων του και χωρίς αμοιβή η αναπαραγωγή σε ανθολογίες έργων του λόγου περισσότερων συγγραφέων νομίμως δημοσιευμένων, που αποτελούν μικρό τμήμα της συνολικής δημιουργίας του καθενός από αυτούς.
3. Η αναπαραγωγή, όπως ορίζεται στις προηγούμενες παραγράφους, δεν πρέπει να εμποδίζει την κανονική εκμετάλλευση του έργου από το οποίο παίρνονται τα κείμενα και πρέπει να συνοδεύεται από την ένδειξη της πηγής και των ονομάτων του δημιουργού και του εκδότη, εφόσον τα ονόματα αυτά εμφανίζονται στην πηγή.

Άρθρο 25 - Χρήση για λόγους ενημέρωσης

1. Επιτρέπεται, χωρίς την άδεια του δημιουργού και χωρίς αμοιβή στο μέτρο που δικαιολογείται από τον επιδιωκόμενο σκοπό: α) η αναπαραγωγή και η διάδοση στο κοινό, για λόγους περιγραφής επίκαιρων γεγονότων με μέσα μαζικής επικοινωνίας έργων, που βλέπονται ή ακούγονται κατά τη διάρκεια ενός τέτοιου γεγονότος, β) η αναπαραγωγή και η διάδοση στο κοινό με μέσα μαζικής επικοινωνίας προς το σκοπό της ενημέρωσης επί επίκαιρων γεγονότων πολιτικών λόγων, προσφωνήσεων, κηρυγμάτων, δικανικών αγορεύσεων ή άλλων έργων παρόμοιας φύσης, καθώς και περιλήψεων ή αποσπασμάτων από διαλέξεις, εφόσον τα έργα αυτά παρουσιάζονται δημόσια.

2. Η αναπαραγωγή και η διάδοση στο κοινό πρέπει, όταν αυτό είναι δυνατό, να συνοδεύονται από την ένδειξη της πηγής και του ονόματος του δημιουργού.

Άρθρο 26 - Χρήση εικόνων με έργα σε δημόσιους χώρους

Επιτρέπεται, χωρίς την άδεια του δημιουργού και χωρίς αμοιβή, η περιστασιακή αναπαραγωγή και διάδοση με μέσα μαζικής επικοινωνίας εικόνων με έργα αρχιτεκτονικής, εικαστικών τεχνών, φωτογραφίας ή εφαρμοσμένων τεχνών, που βρίσκονται μονίμως σε δημόσιο χώρο.

Άρθρο 28 - Έκθεση και αναπαραγωγή εικαστικών έργων

1. Επιτρέπεται, χωρίς την άδεια του δημιουργού και χωρίς αμοιβή, η παρουσίαση στο κοινό έργων των εικαστικών τεχνών μέσα σε μουσεία, που έχουν την κυριότητα του υλικού φορέα όπου έχει ενσωματωθεί το έργο, ή στο πλαίσιο εκθέσεων, που οργανώνονται σε μουσεία.

2. Επιτρέπεται, χωρίς την άδεια του δημιουργού και χωρίς αμοιβή, η παρουσίαση στο κοινό και η αναπαραγωγή σε καταλόγους έργου των εικαστικών τεχνών στο μέτρο που αυτό είναι αναγκαίο για τη διευκόλυνση της πώλησης του έργου.

3. Στις περιπτώσεις των δύο προηγούμενων παραγράφων, η αναπαραγωγή επιτρέπεται μόνο εφόσον δεν παρεμποδίζει την κανονική εκμετάλλευση του έργου και δεν βλάπτει τα νόμιμα συμφέροντα του δημιουργού.

Άρθρο 28B - Εξαιρέση από το δικαίωμα αναπαραγωγής

Εξαιρούνται από το δικαίωμα αναπαραγωγής, οι προσωρινές πράξεις αναπαραγωγής, οι οποίες είναι μεταβατικές ή παρεπόμενες και οι οποίες αποτελούν αναπόσπαστο και ουσιώδες τμήμα μιας τεχνολογικής μεθόδου, έχουν δε ως αποκλειστικό σκοπό να επιτρέψουν: α) την εντός δικτύου μετάδοση μεταξύ τρίτων μέσω διαμεσολαβητή ή β) τη νόμιμη χρήση ενός έργου ή άλλου προστατευμένου αντικειμένου και οι οποίες δεν έχουν καμία ανεξάρτητη οικονομική σημασία..

Άρθρο 66B - Πληροφορίες για το καθεστώς των δικαιωμάτων

1. Ως "Πληροφορία για το καθεστώς των δικαιωμάτων" νοείται κάθε παρεχόμενη από το δικαιούχο πληροφορία η οποία επιτρέπει την αναγνώριση του έργου ή άλλου προστατευόμενου αντικειμένου με συγγενικό δικαίωμα ή με το δικαίωμα ειδικής φύσης του κατασκευαστή βάσης δεδομένων, καθώς και την αναγνώριση του δημιουργού ή οποιουδήποτε άλλου δικαιούχου. Νοούνται επίσης οι πληροφορίες σχετικές με τους όρους και τις προϋποθέσεις χρήσης του έργου ή άλλων προστατευόμενων αντικειμένων, καθώς και κάθε αριθμός ή κωδικός που αντιπροσωπεύει τις πληροφορίες αυτές .

2. Απαγορεύεται σε κάθε πρόσωπο να προβαίνει εν γνώσει του χωρίς την άδεια του δικαιούχου σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες ενέργειες:

α) αφαίρεση ή αλλοίωση οποιασδήποτε πληροφορίας με ηλεκτρονική μορφή σχετικά με τη διαχείριση των δικαιωμάτων,

β) διανομή, εισαγωγή προς διανομή, ραδιοηλεκτρονική μετάδοση, παρουσίαση στο κοινό ή διάθεση στο κοινό έργων ή άλλων προστατευόμενων αντικειμένων με συγγενικό δικαίωμα ή με το δικαίωμα ειδικής φύσης του κατασκευαστή βάσης δεδομένων, από τα οποία έχουν αφαιρεθεί ή αλλοιωθεί άνευ αδείας οι πληροφορίες ηλεκτρονικής μορφής σχετικά με τη διαχείριση των δικαιωμάτων, αν το πρόσωπο αυτό αυτό γνωρίζει ή έχει βάσιμο λόγο να γνωρίζει ότι με την ενέργεια αυτή προτρέπει, επιτρέπει, διευκολύνει ή συγκαλύπτει προσβολή του δικαιώματος του δημιουργού ή των συγγενικών δικαιωμάτων ή του δικαιώματος ειδικής φύσης του κατασκευαστή βάσης δεδομένων.

3. Η παράβαση των ανωτέρω διατάξεων τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και χρηματική ποινή 2.900 - 15.000 Ευρώ και συνεπάγεται τις αστικές κυρώσεις του άρθρου 65 Ν.2121/1993, όπως ισχύει. Το Μονομελές Πρωτοδικείο μπορεί να διατάξει ασφαλιστικά μέτρα σύμφωνα με τον ΚΠολΔ, εφαρμοζομένης και της ρύθμισης του άρθρου 64 Ν.2121/1993, όπως ισχύει.

[Νόμος 3471/2006](#) - Προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών

Άρθρο 4 - Απόρρητο

1. Οποιαδήποτε χρήση των υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών που παρέχονται μέσω δημοσίου δικτύου επικοινωνιών και των διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, καθώς και των συναφών δεδομένων κίνησης και θέσης, όπως ορίζονται στις διατάξεις του άρθρου 2 του παρόντος νόμου, προστατεύεται από το απόρρητο των επικοινωνιών. Η άρση του απορρήτου είναι επιτρεπτή μόνο υπό τις

Νομικό πλαίσιο, ηθική και δεοντολογία στα blogs και τη δημοσιογραφία των πολιτών
Αστέρης Μασούρας – ΔΔΠΜΣ «Προηγμένα Συστήματα Υπολογιστών και Επικοινωνιών»

προϋποθέσεις και τις διαδικασίες που προβλέπονται από το άρθρο 19 του
Συντάγματος.

2. Απαγορεύεται η ακρόαση, υποκλοπή, αποθήκευση ή άλλο είδος παρακολούθησης ή
επιτήρησης των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και των συναφών δεδομένων κίνησης και
θέσης, εκτός αν προβλέπεται άλλως από το νόμο.

[Νόμος 2472/97](#) - Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων
προσωπικού χαρακτήρα

[Νόμος 3448/2006](#) - Για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου
τομέα και τη ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών,
Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

[Προεδρικό Διάταγμα Υπ' Αριθ. 131/2003](#) - Προσαρμογή στην Οδηγία 2000/31
του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με ορισμένες
νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του
ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά

Άρθρο 11 – Απλή μετάδοση

1. Σε περίπτωση παροχής μιας υπηρεσίας της κοινωνίας της πληροφορίας
συνισταμένης στη μετάδοση πληροφοριών που παρέχει ο αποδέκτης της υπηρεσίας
σε ένα δίκτυο επικοινωνιών ή στην παροχή πρόσβασης στο δίκτυο επικοινωνιών, δεν
υφίσταται ευθύνη του φορέα παροχής υπηρεσιών όσον αφορά τις μεταδιδόμενες
πληροφορίες, υπό τους όρους ότι ο φορέας παροχής υπηρεσιών:

α) δεν αποτελεί την αφετηρία της μετάδοσης των πληροφοριών,

β) δεν επιλέγει τον αποδέκτη της μετάδοσης και

γ) δεν επιλέγει και δεν τροποποιεί τις μεταδιδόμενες πληροφορίες,

2. Οι δραστηριότητες μετάδοσης και παροχής πρόσβασης που αναφέρονται στην
παράγραφο 1 περιλαμβάνουν την αυτόματη, ενδιάμεση και προσωρινή αποθήκευση
των μεταδιδόμενων πληροφοριών, στο βαθμό που η αποθήκευση εξυπηρετεί
αποκλειστικά την πραγματοποίηση της μετάδοσης στο δίκτυο επικοινωνιών και η
διάρκειά της δεν υπερβαίνει το χρόνο που είναι ευλόγως απαραίτητος για τη
μετάδοση.

[Προεδρικό Διάταγμα 47/2005](#) - Διαδικασίες καθώς και τεχνικές και
οργανωτικές εγγυήσεις για την άρση του απορρήτου των επικοινωνιών και για
τη διασφάλισή του

Νόμος 2462/1997 (Ενσωμάτωση του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα)

Νόμος 2225/1994 (Για την προστασία της ελευθερίας της ανταπόκρισης και επικοινωνίας)

Νόμος 3115/2003 (Για την προστασία της ελευθερίας της ανταπόκρισης και επικοινωνίας καθώς και τη σύσταση ανεξάρτητης αρχής διασφάλισης του απορρήτου των επικοινωνιών)

Νόμος 2867/2000 (Για την οργάνωση και λειτουργία των τηλεπικοινωνιών)

Νόμος 2819/2000

Νόμος 2915/2001

Νόμος 3051/2002

Νόμος 3156/2003

8.1.5. Διεθνής και ελληνική νομολογία

[GOODWIN v. THE UNITED KINGDOM](#) - 17488/90 [1996] ECHR 16 (27/3/1996)

[SHEVILL v. PRESS ALLIANCE](#) – C-68/93 ΔΕΚ (7/3/1995)

Πολυμελές Πρωτοδικείο Ροδόπης - 136/ΤΠ-6/20-1-2006

Πολυμελές Πρωτοδικείο Πειραιά, απόφαση 3117/2005

Μονομελές Πρωτοδικείο Χαλκίδας, απόφαση 145/2003

Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών, απόφαση 16280/1995

Πολυμελές Πρωτοδικείο Πειραιά, απόφαση 3117/2005

Πολυμελές Πρωτοδικείο Ροδόπης, απόφαση 136/ΤΠ-6/20-1-2006

8.2. Τυπικές άδειες διάθεσης ψηφιακού περιεχομένου

Άδεια Creative Commons Αναφορά-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα
3.0 Ελλάδα

(Μετάφραση [Ομάδα Εργασίας I3 ebusinessforum](#))

Είναι ελεύθερη

----- **η διανομή:** Η αναπαραγωγή, διανομή, παρουσίαση στο κοινό του Έργου

Υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

-- **Αναφορά.** Θα πρέπει να κάνετε την αναφορά στο έργο με τον τρόπο όπως αυτός έχει οριστεί από το δημιουργό ή το χορηγούνται την άδεια (χωρίς όμως να εννοείται με οποιονδήποτε τρόπο ότι εγκρίνουν εσάς ή τη χρήση του έργου από εσάς).

-- **Μη Εμπορική Χρήση.** Δε μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το έργο αυτό για εμπορικούς σκοπούς.

-- **Όχι Παράγωγα Έργα.** Δε μπορείτε να αλλοιώσετε, να τροποποιήσετε ή να δημιουργήσετε πάνω στο έργο αυτό.

----- Για κάθε επαναχρησιμοποίηση ή διανομή, πρέπει να καταστήσετε σαφείς στους άλλους τους όρους της άδειας αυτού του Έργου. Ο καλύτερος τρόπος για να πράξετε αυτό είναι να δημιουργήσετε ένα σύνδεσμο με το διαδικτυακό τόπο της παρούσας άδειας.

----- Κάθε ένας από τους παραπάνω όρους μπορεί να παρακαμφθεί εάν πάρετε άδεια από το δικαιούχο των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας

----- Τίποτα στην άδεια αυτή δεν αποδυναμώνει ή περιορίζει το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού.

Οι χρήσεις που απορρέουν από τους νόμιμους περιορισμούς του περιουσιακού δικαιώματος, καθώς και άλλα δικαιώματά που έχετε, σε καμία περίπτωση δεν επηρεάζονται από τα παραπάνω

Αυτό είναι μία εύληπτη στο μη νομομαθή χρήστη περίληψη του Νομικού Μέρους (ακολουθεί η πλήρης άδεια).

Αναφορά-Μη-Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγο Έργο 3.0 Ελλάδα

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ CREATIVE COMMONS CORPORATION ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΤΑΙΡΙΑ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΔΕΝ ΠΑΡΕΧΕΙ ΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ. Η ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ/ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΑΔΕΙΑΣ ΑΥΤΗΣ ΔΕΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΠΕΛΑΤΕΙΑ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ Η ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ. ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ CREATIVE COMMONS CORPORATION ΠΑΡΕΧΕΙ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΔΕΙΑΣ ΑΥΤΗΣ «ΩΣ ΕΧΕΙ». ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ CREATIVE COMMONS CORPORATION ΔΕΝ ΕΓΓΥΑΤΑΙ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΔΕΝ ΦΕΡΕΙ ΕΥΘΥΝΗ ΓΙΑ ΖΗΜΙΕΣ ΠΟΥ ΤΥΧΟΝ ΠΡΟΕΛΘΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΔΕΙΑΣ ΑΥΤΗΣ.

Άδεια

ΤΟ ΕΡΓΟ (ΟΠΩΣ ΟΡΙΖΕΤΑΙ ΠΑΡΑΚΑΤΩ) ΠΑΡΕΧΕΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΑΔΕΙΑΣ ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ CREATIVE COMMONS CORPORATION (ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ ΕΦΕΞΗΣ ΚΑΛΟΥΜΕΝΗ «CCPL» Η «ΑΔΕΙΑ»). ΤΟ ΕΡΓΟ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΝΟΜΟ ΠΕΡΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΚΑΙ/Η ΑΛΛΟ ΙΣΧΥΟΝΤΑ ΝΟΜΟ. ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ, ΕΚΤΟΣ ΑΝ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΑΔΕΙΑΣ Η ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ.

Η ΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΛΟΓΙΖΕΤΑΙ ΩΣ ΑΠΟΔΟΧΗ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΑΔΕΙΑΣ. ΣΤΟ ΒΑΘΜΟ ΠΟΥ Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΔΕΙΑ ΛΟΓΙΖΕΤΑΙ ΩΣ ΣΥΜΒΑΣΗ, Ο ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΣ ΠΑΡΕΧΕΙ Σ' ΕΣΕΝΑ ΤΟΝ ΑΝΤΙΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΑΔΕΙΑΣ ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΑΥΤΗΣ.

1. Ορισμοί

α. «**Παράγωγο Έργο**» (Τροποποίηση) σημαίνει ένα έργο βασισμένο στο αντικείμενο της αδειοδότησης ή στο αντικείμενο της αδειοδότησης και σε άλλα υφιστάμενα έργα, όπως μια μετάφραση, διασκευή, δημιουργία παραγωγού έργου, μουσική διασκευή ή άλλη τροποποίηση συγγραφικού ή καλλιτεχνικού έργου, ηχητική έκδοση (φωνογράφημα) ή δραματοποίηση, και περιέχει έκδοση κινηματογραφικής ταινίας (οπτικοακουστικό έργο), ή οποιαδήποτε άλλη μορφή με την οποία το αντικείμενο της αδειοδότησης μπορεί να διασκευασθεί, μετατραπεί ή να προσαρμοσθεί σε οποιαδήποτε μορφή που εύλογα προέρχεται από την αρχική, εκτός όταν πρόκειται για Συλλογικό Έργο που δεν μπορεί να θεωρηθεί Παράγωγο Έργο για το σκοπό της Άδειας αυτής. Προς αποφυγή αμφιβολιών, όπου το αντικείμενο της αδειοδότησης είναι μουσική σύνθεση ή εγγραφή ήχου (φωνογράφημα), ο συγχρονισμός του αντικείμενο της αδειοδότησης με μια κινούμενη εικόνα («συγχρονισμός») θα θεωρείται Παράγωγο Έργο για το σκοπό της Άδειας αυτής.

β. «**Συλλογικό Έργο**» σημαίνει μια συλλογή συγγραφικών ή καλλιτεχνικών έργων όπως ανθολογία ή εγκυκλοπαίδεια, ή δραματοποιήσεων, ηχητικών εκδόσεων (φωνογραφήματα) ή αναμεταδόσεων, ή άλλων έργων ή συλλογή έργων άλλων από τα αναφερόμενα στον όρο 1(ζ) της παρούσας Άδειας, ή συλλογή εκφράσεων της λαϊκής παράδοσης ή απλών γεγονότων και στοιχείων, η οποία συλλογή, με κριτήρια την επιλογή και διαρρύθμιση του περιεχομένου της, είναι πρωτότυπη. Στην έννοια του Συλλογικού Έργου συμπεριλαμβάνεται και το αντικείμενο της αδειοδότησης ως σύνολο σε μη τροποποιημένη μορφή, μαζί με ένα αριθμό άλλων συνεισφορών, που αποτελούν ξεχωριστά και ανεξάρτητα έργα καθ' αυτά, και συγκεντρώνονται σ' ένα συλλογικό σύνολο. Ένα έργο που αποτελεί Συλλογικό Έργο δεν θα θεωρείται Παράγωγο Έργο (όπως ορίζεται παραπάνω) για τους σκοπούς της παρούσας Άδειας.

γ. «**Διανομή**» σημαίνει τη διάθεση στο κοινό του πρωτότυπου αντικείμενου της αδειοδότησης ή αναπαραγωγών του αντικείμενου της αδειοδότησης ή τροποποιήσεων του, με οποιονδήποτε τρόπο, με πώληση ή οποιαδήποτε άλλη δικαιοπραξία διάθεσης δικαιωμάτων επ' αυτού.

δ. «**Χορηγών την Άδεια**» σημαίνει το ένα ή περισσότερα φυσικά, ή νομικά πρόσωπα τα οποία προσφέρουν το αντικείμενο της αδειοδότησης υπό τους όρους της παρούσας Άδειας.

ε. «**Πρώτος Δημιουργός**» (Αρχικός Δικαιούχος) σημαίνει, στην περίπτωση του συγγραφικού ή καλλιτεχνικού έργου, το ένα ή περισσότερα φυσικά, ή νομικά πρόσωπα—στην περίπτωση που το νομικό πρόσωπο έχει καταστεί δημιουργός κατά πλάσμα δικαίου—τα οποία δημιούργησαν το αντικείμενο της αδειοδότησης, ή στην περίπτωση που υφίσταται ανωνυμία ή ψευδωνυμία στη δημιουργία του αντικείμενου της αδειοδότησης, το πρόσωπο που σύμφωνα με το νόμο παρουσιάζει το αντικείμενο της αδειοδότησης στο κοινό.

στ. «**Δικαιούχος Συγγενικών Δικαιωμάτων**» σημαίνει (i) ο ηθοποιός, μουσικός, τραγουδιστής, χορωδός, χορευτής, καλλιτέχνης κουκλοθέατρου, καλλιτέχνης θεάτρου σκιών, καλλιτέχνης βαριεττέ, καλλιτέχνης τσίρκου, και οποιοσδήποτε άλλος καλλιτέχνης που στην περίπτωση καλλιτεχνικής παράστασης υποκρίνεται, τραγουδάει, αποδίδει, απαγγέλλει, υποδύεται, μεταφράζει ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο συμμετέχει σε παράσταση φιλολογικών ή καλλιτεχνικών έργων ή εκφράσεων της λαϊκής παράδοσης, (ii) στην περίπτωση εγγραφής ήχου (φωνογράφημα), ο παραγωγός, είτε φυσικό είτε νομικό πρόσωπο, με πρωτοβουλία και ευθύνη του οποίου ενεργείται η πρώτη ηχογράφηση, (iii) στην περίπτωση εγγραφής εικόνας ή

εικόνας και ήχου (οπτικοακουστικό έργο) ο παραγωγός, είτε φυσικό είτε νομικό πρόσωπο, με πρωτοβουλία και ευθύνη του οποίου ενεργείται η πρώτη εγγραφή εικόνας με ή χωρίς ήχο, (iv) στην περίπτωση της αναμετάδοσης, το νομικό πρόσωπο που αναμεταδίδει.

ζ. **«Αντικείμενο της αδειοδότησης»** σημαίνει το πρωτότυπο πνευματικό συγγραφικό, καλλιτεχνικό ή επιστημονικό έργο, σε οποιαδήποτε μορφή ή υλικό φορέα και αν αποτυπωθεί, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και τα μέσα ψηφιακής αποτύπωσης, σύμφωνα με τους ορισμούς του Ελληνικού νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Για την εφαρμογή της Άδειας αυτής, το αντικείμενο της αδειοδότησης, ενδεικτικά και όχι περιοριστικά περιλαμβάνει κάθε καλλιτεχνική παράσταση, ηχητική εγγραφή (φωνογράφημα), εγγραφή εικόνας και ήχου (οπτικοακουστικό έργο), αναμετάδοση, ή βάση δεδομένων, σύμφωνα με τους ορισμούς του Ελληνικού νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Ο ορισμός «Αντικείμενο της αδειοδότησης» λαμβάνεται υπόψη στο βαθμό που η καλλιτεχνική παράσταση, ηχητική εγγραφή (φωνογράφημα), εγγραφή εικόνας και ήχου (οπτικοακουστικό έργο), αναμετάδοση, ή βάση δεδομένων προστατεύεται από το νόμο στη χώρα της δικαιοδοσίας Σας.

η. **«Εσείς»** σημαίνει το φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο ασκεί δικαιώματα βάσει της Άδειας αυτής, το οποίο δεν έχει προηγουμένως παραβιάσει τους όρους της παρούσας Άδειας σχετικά με το αντικείμενο της αδειοδότησης ή το οποίο ασκεί τα δικαιώματα βάσει της Άδειας αυτής με τη συναίνεση του δικαιούχου.

θ. **«Παρουσίαση στο κοινό»** σημαίνει η παρουσίαση του αντικείμενου της αδειοδότησης σε κύκλο ευρύτερο από το στενό κύκλο της οικογένειας και του άμεσου κοινωνικού περιβάλλοντος, που γίνεται με οποιονδήποτε τρόπο ή διαδικασία με χρήση ασύρματων ή ενσύρματων υλικών φορέων ή ψηφιακών μέσων και με τρόπο που καθένας από το κοινό μπορεί με ίδια μέσα να έχει πρόσβαση στο αντικείμενο της αδειοδότησης από τον τόπο που επιλέγει.

ι. **«Αναπαραγωγή»** σημαίνει η παραγωγή αντιγράφων, προσωρινών ή οριστικών, του αντικείμενου της αδειοδότησης με οποιονδήποτε τρόπο συμπεριλαμβανομένων των ηχητικών ή τηλεοπτικών εγγραφών και των εγγραφών του αντικείμενου της αδειοδότησης με σκοπό την παραγωγή ή/και αναπαραγωγή του επί ψηφιακών ή άλλων ηλεκτρονικών υλικών φορέων για τη διατήρησή του.

2. Νόμιμοι περιορισμοί (Exceptions). Η Άδεια αυτή δεν θίγει με οποιονδήποτε τρόπο τους νόμιμους περιορισμούς του περιουσιακού δικαιώματος και το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού βάσει του νόμου για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας ή άλλων νόμων.

3. Παροχή Άδειας. Βάσει των όρων και προϋποθέσεων της Άδειας αυτής, ο Χορηγών την Άδεια με το παρόν ιδιωτικό συμφωνητικό Σας παρέχει μια παγκόσμια, χωρίς πληρωμή (πνευματικών ή συγγενικών) δικαιωμάτων, μη αποκλειστική, διαρκή άδεια να ασκείτε τα δικαιώματα στο αντικείμενο της αδειοδότησης όπως προσδιορίζεται παρακάτω:

α. Να αναπαράγετε το αντικείμενο της αδειοδότησης, να ενσωματώνετε το αντικείμενο της αδειοδότησης σε ένα ή περισσότερα Συλλογικά Έργα και να αναπαράγετε το αντικείμενο της αδειοδότησης που έχει ενσωματωθεί σε Συλλογικά Έργα.

β. Να διανέμετε αντίγραφα και παρουσιάζετε στο κοινό το αντικείμενο της αδειοδότησης, συμπεριλαμβανομένων και των υλικών ενσωματώσεων σε Συλλογικά Έργα.

γ. Να κάνετε οποιαδήποτε χρήση ουσιαστικούς μέρους των περιεχομένων βάσης δεδομένων, στην περίπτωση που το αντικείμενο της αδειοδότησης είναι βάση δεδομένων.

Τα ανωτέρω δικαιώματα μπορούν να ασκηθούν με όλα τα τεχνικά μέσα και σε όλους τους υλικούς φορείς ενσωμάτωσης αντικείμενου της αδειοδότησης. Τα ανωτέρω

δικαιώματα περιλαμβάνουν το δικαίωμα να γίνονται αυτές οι μετατροπές οι οποίες είναι τεχνικά αναγκαίες για την άσκηση των δικαιωμάτων σε άλλα τεχνικά μέσα και υλικούς φορείς ενσωμάτωσης αντικείμενου της αδειοδότησης. Υπάρχει επιφύλαξη υπέρ του δικαιούχου για όλα τα δικαιώματα που δεν παρέχονται σαφώς από τον Χορηγούντα την Άδεια, όπως ενδεικτικά και όχι περιοριστικά αναφέρονται τα δικαιώματα της Ρήτρας 4(ε) και 4(στ).

Στην περίπτωση που ο Χορηγών την Άδεια είναι δικαιούχος του δικαιώματος ειδικής φύσης (*sui generis*) του κατασκευαστή βάσης δεδομένων σύμφωνα με τον Ελληνικό νόμο περί πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως αυτό ισχύει κατ' εφαρμογή στο Ελληνικό Δίκαιο της Οδηγίας 96/9/ΕΟΚ για τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων, ο Χορηγών την Άδεια παραιτείται αυτού του δικαιώματός του.

4. Περιορισμοί. Η παρεχόμενη άδεια βάσει της Ρήτρας 3 όπως προσδιορίζεται παραπάνω υπόκειται στους εξής περιορισμούς:

α. Μπορείτε να προβείτε σε διανομή, ή δημόσια εκτέλεση του αντικείμενου της αδειοδότησης μόνον βάσει των όρων της παρούσας Άδειας. Είστε υποχρεωμένοι να περιλάβετε ένα αντίγραφο αυτής της Άδειας ή το Κανονιστικό Αναγνωριστικό Πόρου (Uniform Resource Identifier) της Άδειας αυτής σε κάθε αντίγραφο του αντικείμενου της αδειοδότησης το οποίο διανέμετε, ή εκτελείτε δημόσια. Δεν μπορείτε να επιβάλλετε όρους στο αντικείμενο της αδειοδότησης οι οποίοι περιορίζουν τους όρους της Άδειας ή την άσκηση από τον λήπτη του αντικείμενου της αδειοδότησης των δικαιωμάτων που παρέχονται σ' αυτόν υπό τους όρους της παρούσας Άδειας. Δεν μπορείτε να χορηγήσετε άδεια περαιτέρω εκμετάλλευσης του αντικείμενου της αδειοδότησης. Πρέπει να τηρείτε άθικτες όλες τις γνωστοποιήσεις που αφορούν την Άδεια αυτή και τους περιορισμούς της ευθύνης σε κάθε αντίγραφο του αντικείμενου της αδειοδότησης που διανέμετε ή παρουσιάζετε δημόσια. Σε κάθε διανομή ή δημόσια παρουσίαση του αντικείμενου της αδειοδότησης, δεν επιτρέπεται να κάνετε χρήση οποιουδήποτε τεχνολογικού μέτρου επί του αντικείμενου της αδειοδότησης που έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της άσκησης από τον λήπτη του αντικείμενου της αδειοδότησης των δικαιωμάτων που παρέχονται σ' αυτόν υπό τους όρους της παρούσας Άδειας. Η παρούσα Ρήτρα 4(α) ισχύει για το αντικείμενο της αδειοδότησης που είναι ενσωματωμένο σε Συλλογικό Έργο, αλλά δεν απαιτείται το Συλλογικό Έργο ξεχωριστά από το ίδιο το αντικείμενο της αδειοδότησης να υπόκειται στους όρους της παρούσας Άδειας. Αν δημιουργείτε Συλλογικό Έργο, εφόσον γίνει γνωστοποίηση από τον Χορηγούντα την Άδεια, πρέπει, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατόν, να αφαιρέσετε από το Συλλογικό Έργο κάθε αναφορά σε δικαιούχο όπως αυτό απαιτείται από τη Ρήτρα 4(δ).

β. Δεν μπορείτε να ασκείτε δικαιώματα παρεχόμενα σε Σας βάσει της προαναφερόμενης Ρήτρας 3 κατά τρόπο που αποσκοπεί κυρίως σε εμπορική εκμετάλλευση ή στοχεύει σε ιδιωτική χρηματική ανταμοιβή. Η ανταλλαγή του αντικείμενου της αδειοδότησης με άλλα έργα προστατευμένα σύμφωνα με το νόμο περί πνευματικής ιδιοκτησίας μέσω συστήματος ψηφιακού μοιράσματος/ανταλλαγής αρχείων ή άλλως δεν θα θεωρείται ότι αποσκοπεί ή οδηγεί σε εμπορικό πλεονέκτημα ή ιδιωτική χρηματική ανταμοιβή, υπό τον όρο ότι δεν υπάρχει πληρωμή χρηματικής αμοιβής σχετικά με την ανταλλαγή έργων προστατευμένων σύμφωνα με το νόμο περί πνευματικής ιδιοκτησίας.

γ. Αν διανέμετε, ή παρουσιάζετε στο κοινό το αντικείμενο της αδειοδότησης ή το Συλλογικό Έργο, πρέπει, εφόσον δεν έχει υποβληθεί αίτημα σχετικό με τη Ρήτρα 4(α), να κρατήσετε άθικτες όλες τις πληροφορίες για το δικαιούχο πνευματικής ιδιοκτησίας και να παρέχετε, ανάλογα με το μέσον ή τα μέσα που χρησιμοποιείτε: (1) το όνομα (ή το ψευδώνυμο) του Πρώτου Δημιουργού (Αρχικού Δικαιούχου) ή του Δικαιούχου Συγγενικών δικαιωμάτων αν υπάρχει και/ή (2) αν ο Πρώτος Δημιουργός (Αρχικός Δικαιούχος) ή ο Δικαιούχος Συγγενικών δικαιωμάτων και/ή ο Χορηγών την Άδεια ορίσει, στους όρους χρήσης ή σε άλλο σχετικό μέσο, άλλον ή άλλους (π.χ. ένα ινστιτούτο, εκδότη, περιοδικό) αναφορικά με τις πληροφορίες για τα δικαιώματα

πνευματικής ιδιοκτησίας όσον αφορά τον Χορηγούντα την Άδεια, το όνομα αυτού ή αυτών («Δικαιούχοι»). Επίσης, τον τίτλο του αντικείμενου της αδειοδότησης αν υπάρχει, και (3) στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό, το Κανονιστικό Αναγνωριστικό Πόρου (Uniform Resource Identifier), αν υπάρχει, το οποίο ο Χορηγών την Άδεια προσδιορίζει συνδεδεμένο με το αντικείμενο της αδειοδότησης, εκτός αν αυτό το Κανονιστικό Αναγνώρισης Πόρου (Uniform Resource Identifier) δεν αναφέρεται στις πληροφορίες για την πνευματική ιδιοκτησία ή στις πληροφορίες χορήγησης άδειας για το αντικείμενο της αδειοδότησης. Αυτή η αναφορά που απαιτείται σύμφωνα με τη Ρήτρα 4(δ) μπορεί να γίνει με οποιονδήποτε εύλογο τρόπο, υπό τον όρο, όμως, ότι στην περίπτωση Συλλογικού Έργου, κατ' ελάχιστη προϋπόθεση αυτή η αναφορά θα φαίνεται όπου εμφανίζεται οποιαδήποτε άλλη ανάλογη αναφορά δικαιούχου για συγγραφικό δικαίωμα και κατά τρόπο τουλάχιστον τόσο εμφανή όπως αυτή η άλλη ανάλογη αναφορά δικαιούχου για συγγραφικό δικαίωμα. Για την άρση κάθε αμφιβολίας, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τις αναφορές που απαιτούνται από αυτή τη Ρήτρα για το σκοπό της πληροφόρησης περί το δικαιούχο πνευματικής ιδιοκτησίας όπως ορίζεται παραπάνω, και επιπλέον κατά την άσκηση των δικαιωμάτων Σας υπό τους όρους αυτής της Άδειας, δεν μπορείτε έμμεσα ή άμεσα να επικαλεστείτε ή εννοήσετε την ύπαρξη οποιασδήποτε σχέσης ή έγκρισης από τον Πρώτο Δημιουργό (Αρχικό Δικαιούχο) ή το Δικαιούχο Συγγενικών δικαιωμάτων, τον Χορηγούντα την Άδεια, ή το Δικαιούχο που αφορά Εσάς ή τις χρήσεις του αντικείμενου της αδειοδότησης από Εσάς, χωρίς ταυτόχρονα να την αποδεικνύετε με ξεχωριστή, έγγραφη άδεια του Πρώτου Δημιουργού (Αρχικού Δικαιούχου) ή του Δικαιούχου Συγγενικών δικαιωμάτων, του Χορηγούντα την Άδεια ή του Δικαιούχου.

δ. Προς άρση κάθε αμφιβολίας, οι περιορισμοί που αναφέρονται παραπάνω [4(α), 4(β), 4(γ)] δεν εφαρμόζονται σ' αυτά τα μέρη του αντικείμενου της αδειοδότησης που περιλαμβάνονται στον ορισμό «Αντικείμενο της αδειοδότησης» αυτής της Άδειας αποκλειστικά επειδή συνιστούν αντικείμενο του δικαιώματος ειδικής φύσης (sui generis) του κατασκευαστή βάσης δεδομένων σύμφωνα με τον Ελληνικό νόμο περί πνευματικής ιδιοκτησίας κατ' εφαρμογή της Οδηγίας 96/9/ΕΟΚ.

ε. Προς άρση κάθε αμφιβολίας, γίνεται δεκτό ότι:

- i. Υποχρεωτικές αδειοδοτήσεις μη δεκτικές παραίτησης: Στην περίπτωση υποχρεωτικών αδειοδοτήσεων στις οποίες δεν είναι δυνατή η παραίτηση (για παράδειγμα, αναφορικά με την είσπραξη αμοιβών για πνευματικά δικαιώματα) ο Χορηγών την Άδεια διατηρεί το δικαίωμα να εισπράττει τέτοιες αμοιβές είτε για εμπορική είτε για μη εμπορική χρήση του αντικειμένου της αδειοδότησης.
- ii. Φορείς Συλλογικής Διαχείρισης πνευματικών δικαιωμάτων: Ο Χορηγών την Άδεια παραιτείται από το δικαίωμα να εισπράττει (είτε ατομικά είτε μέσω Οργανισμού Συλλογικής Διαχείρισης πνευματικών δικαιωμάτων, στην περίπτωση που ο Χορηγών την Άδεια είναι μέλος τέτοιου φορέα) αμοιβές για πνευματικά δικαιώματα αναφορικά με μη εμπορικές χρήσεις του αντικειμένου της αδειοδότησης. Ο Χορηγών την Άδεια διατηρεί το δικαίωμα να εισπράττει (είτε ατομικά είτε μέσω Οργανισμού Συλλογικής Διαχείρισης πνευματικών δικαιωμάτων, στην περίπτωση που ο Χορηγών την Άδεια είναι μέλος τέτοιου φορέα) αμοιβές για πνευματικά δικαιώματα αναφορικά με εμπορικές χρήσεις του αντικειμένου της αδειοδότησης.

στ. Όλες οι εξουσίες του ηθικού δικαιώματος παραμένουν αναλλοίωτες στο βαθμό που προβλέπονται στον εφαρμοστέο νόμο και δεν είναι δεκτικές παραίτησης.

5. Δηλώσεις & Εγγυήσεις

ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΤΗΣ ΜΗ ΥΠΑΡΞΗΣ ΑΜΟΙΒΑΙΑ ΑΠΟΔΕΚΤΗΣ, ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗΣ, ΓΡΑΠΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ, ΚΑΙ ΣΤΟ ΜΕΓΙΣΤΟ ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΟ ΒΑΘΜΟ ΑΠΟ ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΔΙΚΑΙΟ, Ο ΧΟΡΗΓΩΝ ΤΗΝ ΑΔΕΙΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΤΗΝ ΑΔΕΙΑ ΩΣ ΕΧΕΙ ΚΑΙ ΔΕΝ ΠΡΟΒΑΙΝΕΙ ΣΕ ΔΗΛΩΣΕΙΣ Η ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΕΡΓΟ, ΣΑΦΕΙΣ, ΕΝΝΟΟΥΜΕΝΕΣ, ΘΕΣΜΙΚΕΣ Η ΑΛΛΕΣ, ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΧΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΟΙ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΤΙΤΛΟΥ, ΕΜΠΟΡΕΥΣΙΜΟΤΗΤΑΣ, ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΕΝΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ ΣΚΟΠΟ, ΜΗ-ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ Η ΑΠΟΥΣΙΑΣ ΚΡΥΦΩΝ Η ΑΛΛΩΝ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΩΝ, ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ Η ΑΠΟΥΣΙΑΣ ΛΑΘΩΝ, ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΜΩΝ Η ΟΧΙ. ΣΕ ΜΕΡΙΚΕΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΕΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ Ο ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΕΝΝΟΟΥΜΕΝΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ, ΑΥΤΟΣ Ο ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΜΗΝ ΕΧΕΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ Σ' ΕΣΑΣ.

6. Περιορισμός ευθύνης.

ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΙΣΧΥΟΝΤΑ ΝΟΜΟ, ΣΕ ΚΑΜΙΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Ο ΧΟΡΗΓΩΝ ΤΗΝ ΑΔΕΙΑ ΔΕΝ ΘΑ ΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΕΝΑΝΤΙ ΣΑΣ ΒΑΣΕΙ ΟΠΟΙΟΥΔΗΠΟΤΕ ΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΥ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΣΕ ΕΙΔΙΚΕΣ, ΤΥΧΑΙΕΣ, ΠΡΟΚΑΛΟΥΜΕΝΕΣ, ΕΠΙΒΑΛΛΟΜΕΝΕΣ ΩΣ ΠΟΙΝΗ Η ΓΙΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΙΣΜΟ ΖΗΜΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΑΔΕΙΑ Η ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ, ΑΚΟΜΗ ΚΑΙ ΑΝ Ο ΧΟΡΗΓΩΝ ΤΗΝ ΑΔΕΙΑ ΕΙΝΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΜΕΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΠΡΟΚΛΗΣΗΣ ΑΥΤΩΝ ΤΩΝ ΖΗΜΙΩΝ.

7. Καταγγελία

α. Αυτή η Άδεια και τα παρεχόμενα μ' αυτήν δικαιώματα καταγγέλλονται αυτόματα με την παράβαση εκ μέρους Σας των όρων της Άδειας αυτής. Ωστόσο, τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία έχουν γίνει αποδέκτες Συλλογικών Έργων από Εσάς βάσει της Άδειας αυτής, δεν θα υφίστανται τις συνέπειες της καταγγελίας της άδειάς τους, υπό τον όρο ότι αυτά τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα θα συμμορφώνονται πλήρως με αυτές τις άδειες. Οι Ρήτρες 1, 2, 5, 6, 7 και 8 θα παραμείνουν σε ισχύ μετά από κάθε καταγγελία της Άδειας αυτής.

β. Βάσει των ανωτέρω όρων και προϋποθέσεων, η παρούσα Άδεια είναι διαρκής (για όλη τη διάρκεια της ισχύος προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων ή συγγενικών δικαιωμάτων επί του αντικείμενου της αδειοδότησης). Άσχετα με τα ανωτέρω, ο Χορηγών την Άδεια διατηρεί το δικαίωμα να παρέχει το αντικείμενο της αδειοδότησης υπό διαφορετικούς όρους (άδειας) ή να παύσει τη διανομή του αντικείμενου της αδειοδότησης οποτεδήποτε, υπό την προϋπόθεση, ωστόσο, ότι αυτή η επιλογή δεν θα χρησιμεύει στο να καταγγέλλει την Άδεια αυτή (ή άλλη άδεια η οποία χορηγήθηκε ή απαιτείται να χορηγηθεί βάσει των όρων της παρούσας Άδειας) και η Άδεια αυτή θα συνεχίσει να είναι σε πλήρη ισχύ εκτός εάν καταγγελθεί όπως αναφέρεται ανωτέρω.

8. Γενικά

α. Κάθε φορά που διανέμετε ή παρουσιάζετε στο κοινό το αντικείμενο της αδειοδότησης ή ένα Συλλογικό Έργο, ο Χορηγών την Άδεια προσφέρει στον αποδέκτη μια άδεια στο αντικείμενο της αδειοδότησης με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις όπως η άδεια ή οποία χορηγήθηκε σε Εσάς βάσει της παρούσας Άδειας.

β. Αν μια διάταξη της παρούσας Άδειας είναι ανίσχυρη ή δεν είναι δυνατόν να επιβληθεί σύμφωνα με τον ισχύοντα νόμο, αυτό δεν θα θίγει την ισχύ ή την δυνατότητα να επιβληθούν οι υπόλοιποι όροι της Άδειας αυτής, και χωρίς άλλη ενέργεια από τους συμβαλλομένους στο παρόν συμφωνητικό, η διάταξη αυτή θα ανασυνταχθεί στο ελάχιστο αναγκαίο μέτρο για να καταστεί ισχυρή και επιβαλλόμενη μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών.

γ. Κανένας όρος ή διάταξη της παρούσας Άδειας δεν θα θεωρείται ότι έχει γίνει αντικείμενο παραίτησης από δικαίωμα και καμία παραβίαση δικαιώματος δεν θα θεωρείται ότι έχει γίνει αποδεκτή, εκτός αν αυτή η παραίτηση από δικαίωμα ή η συγκατάθεση έχουν γίνει γραπτώς και έχουν υπογραφεί από το συμβαλλόμενο μέρος το οποίο χρεώνεται αυτήν την παραίτηση ή συγκατάθεση.

δ. Η Άδεια αυτή περιέχει το κείμενο της συνολικής συμφωνίας μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών σχετικά με το αντικείμενο της αδειοδότησης για το οποίο χορηγείται άδεια. Δεν υπάρχουν συμφωνίες ή υποσχέσεις σχετικά με το αντικείμενο της αδειοδότησης που να μην ορίζονται στο παρόν. Ο Χορηγών την Άδεια δεν θα δεσμεύεται από πρόσθετες ρήτρες ή όρους που μπορεί να εμφανισθούν σε

οποιαδήποτε επικοινωνία μαζί Σας. Η Άδεια αυτή δεν μπορεί να τροποποιηθεί χωρίς αμοιβαία γραπτή συγκατάθεση του Χορηγούντος την Άδεια και Εσάς.

Σημείωμα για τον οργανισμό Creative Commons Corporation

Το νομικό πρόσωπο Creative Commons Corporation δεν είναι συμβαλλόμενο στην παρούσα Άδεια και δεν παρέχει καμία εγγύηση σχετικά με το αντικείμενο της αδειοδότησης. Το νομικό πρόσωπο Creative Commons Corporation δεν ευθύνεται απέναντί Σας ή απέναντι σε άλλο συμβαλλόμενο βάσει οποιουδήποτε νομικού συλλογισμού για ζημίες, στις οποίες ενδεικτικά και όχι περιοριστικά αναφέρονται οποιεσδήποτε γενικές, ειδικές, τυχαίες ή μη ζημίες που μπορεί να σχετίζονται από την άδεια αυτή. Ανεξάρτητα από τις ανωτέρω δύο (2) διατυπώσεις, αν το νομικό πρόσωπο Creative Commons Corporation σαφώς ταυτίζεται με τον Χορηγούντα την Άδεια, θα έχει όλα τα δικαιώματα και υποχρεώσεις του Χορηγούντος την Άδεια.

Κανένας συμβαλλόμενος δεν θα χρησιμοποιεί το εμπορικό σήμα «Creative Commons» χωρίς την προηγούμενη γραπτή συγκατάθεση του νομικού προσώπου Creative Commons Corporation, εκτός αν ο σκοπός της χρήσης είναι να δηλωθεί στο κοινό ότι το αντικείμενο της αδειοδότησης διατίθεται με την άδεια CCPL. Οποιαδήποτε επιτρεπόμενη χρήση του σήματος «Creative Commons» θα είναι σύμφωνη με τις κατευθυντήριες οδηγίες χρήσης εμπορικού σήματος του νομικού προσώπου Creative Commons Corporation όπως θα δημοσιεύεται στο δικό του δικτυακό τόπο ή άλλως όπως θα διατίθενται εκάστοτε κατόπιν αιτήσεως. Προς άρση αμφιβολιών, ο εν λόγω περιορισμός χρήσης του εμπορικού σήματος δεν αποτελεί περιεχόμενο αυτής της Άδειας.

Μπορείτε να επικοινωνήσετε με το νομικό πρόσωπο Creative Commons στη δικτυακή διεύθυνση <http://creativecommons.org/>.

8.3. Κώδικες ηθικής και δεοντολογίας

8.3.1. Αυτορρυθμιστικοί (ισχύοντες) για ΜΜΕ

[Κώδικας Επαγγελματικής Ηθικής και Κοινωνικής Ευθύνης των δημοσιογράφων-μελών της ΠΟΕΣΥ](#)

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Ο Κώδικας Επαγγελματικής Ηθικής και Κοινωνικής Ευθύνης των δημοσιογράφων-μελών των Ενώσεων Συντακτών έχει στόχο:

Να επαναβεβαιώσει και διασφαλίσει τον κοινωνικό ρόλο του δημοσιογράφου στις νέες συνθήκες, που διαμορφώνουν ο γιγαντισμός, το ολιγοπώλιο στο ιδιοκτησιακό καθεστώς, η αυξημένη εμβέλεια και επιρροή των Μ.Μ.Ε. και η παγκοσμιοποίηση της επικοινωνίας.

Να αποθαρρύνει και να αντιστέκεται σε κάθε απόπειρα κρατικού ή άλλου επηρεασμού με τον αυτό-καθορισμό κανόνων υπεύθυνης επαγγελματικής λειτουργίας.

Να κατοχυρώσει την ελευθερία της πληροφόρησης και της έκφρασης, την αυτονομία και αξιοπρέπεια του δημοσιογράφου και να θωρακίσει την ελευθεροτυπία επ' αγαθώ της δημοκρατίας και της κοινωνίας.

Προς το σκοπό αυτό, οι δημοσιογράφοι αυτοδεσμεύονται να εφαρμόσουν και να περιφρουρήσουν τις ακόλουθες θεμελιώδεις αρχές

Άρθρο 1 - Το δικαίωμα του ανθρώπου και του πολίτη να πληροφορεί και να πληροφορείται ελεύθερα είναι αναφαίρετο. Η πληροφόρηση είναι κοινωνικό αγαθό και όχι εμπόρευμα ή μέσο προπαγάνδας. Ο δημοσιογράφος δικαιούται και οφείλει:

- α. Να θεωρεί πρώτιστο καθήκον του προς την κοινωνία και τον εαυτό του τη δημοσιοποίηση όλης της αλήθειας.
- β. Να θεωρεί προσβολή για την κοινωνία και πράξη μειωτική για τον εαυτό του τη διαστρέβλωση, την απόκρυψη την αλλοίωση ή την πλαστογράφηση των πραγματικών περιστατικών.
- γ. Να σέβεται και να τηρεί το διακριτό της είδησης, του σχολίου και του διαφημιστικού μηνύματος, την αναγκαία αντιστοιχία τίτλου και κειμένου και την ακριβή χρησιμοποίηση φωτογραφιών, εικόνων και γραφικών απεικονίσεων ή άλλων παραστάσεων.
- δ. Να μεταδίδει την πληροφορία και την είδηση ανεπηρέαστα από τις προσωπικές πολιτικές, κοινωνικές, θρησκευτικές, φυλετικές και πολιτισμικές απόψεις ή πεποιθήσεις του.
- ε. Να ερευνά προκαταβολικά, με αίσθημα ευθύνης και με επίγνωση των συνεπειών, την ακρίβεια της πληροφορίας ή της είδησης που πρόκειται να μεταδώσει.
- στ. Να επανορθώνει χωρίς χρονοτριβή, με ανάλογη παρουσίαση και ενδεδειγμένο τονισμό, ανακριβείς πληροφορίες και ψευδείς ισχυρισμούς, που προσβάλλουν την τιμή και την υπόληψη του πολίτη και του ανθρώπου και να δημοσιεύει ή να μεταδίδει την αντίθετη άποψη, χωρίς, αναγκαστικά, ανταπάντηση, η οποία θα τον έθετε σε προνομιακή θέση έναντι του θιγομένου.

Άρθρο 2 - Η δημοσιογραφία, ως επάγγελμα, αλλά και κοινωνικό λειτουργήμα, συνεπάγεται δικαιώματα, καθήκοντα και υποχρεώσεις. Ο δημοσιογράφος δικαιούται και οφείλει:

- α. Να αντιμετωπίζει ισότιμα τους πολίτες, χωρίς διακρίσεις εθνικής καταγωγής, φύλου, φυλής, θρησκείας, πολιτικών φρονημάτων, οικονομικής κατάστασης και κοινωνικής θέσης.
- β. Να σέβεται την προσωπικότητα, την αξιοπρέπεια και το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής του ανθρώπου και του πολίτη. Μόνο όταν το επιτάσσει το δικαίωμα της πληροφόρησης μπορεί να χρησιμοποιεί, πάντοτε με τρόπο υπεύθυνο, στοιχεία από την ιδιωτική ζωή προσώπων που ασκούν δημόσιο λειτουργήμα ή έχουν στην κοινωνία ιδιαίτερη θέση και ισχύ και υπόκεινται στον κοινωνικό έλεγχο.
- γ. Να σέβεται το τεκμήριο της αθωότητας και να μην προεξοφλεί τις δικαστικές αποφάσεις.

- δ. Να σέβεται την κατοχυρωμένη με διεθνείς συμβάσεις προστασία των ανηλίκων και των προσώπων με ειδικές ανάγκες και με σοβαρά προβλήματα υγείας.
- ε. Να αντιμετωπίζει με διακριτικότητα και ευαισθησία τους πολίτες, όταν αυτοί βρίσκονται σε κατάσταση πένθους, ψυχικού κλονισμού και οδύνης, καθώς και αυτούς που έχουν εμφανές ψυχικό πρόβλημα, αποφεύγοντας να προβάλει την ιδιαιτερότητά τους.
- στ. Να μην αποκαλύπτει, άμεσα ή έμμεσα, την ταυτότητα των θυμάτων βιασμού, τα οποία επέζησαν της εγκληματικής πράξης.
- ζ. Να ελέγχει και να τεκμηριώνει τις πληροφορίες που αναφέρονται στον ευαίσθητο τομέα της υγείας, όπου η παραπλανητική πληροφόρηση και η εντυπωσιακή προβολή μπορούν να προκαλέσουν αδικαιολόγητη αναστάτωση στην κοινή γνώμη.
- η. Να συλλέγει και να διασταυρώνει τις πληροφορίες του και να εξασφαλίζει την τεκμηρίωσή τους (έγγραφα, φωτογραφίες, κασέτες, τηλεοπτικές εικόνες) με δημοσιογραφικά θεμιτές μεθόδους, γνωστοποιώντας πάντοτε τη δημοσιογραφική του ιδιότητα.
- θ. Να τηρεί το επαγγελματικό απόρρητο ως προς την πηγή των πληροφοριών που εξασφάλισε υπό εχεμύθεια.
- ι. Να σέβεται τους κανόνες της εμπιστευτικής πληροφόρησης (off the record) εφ' όσον ανέλαβε αυτή τη δέσμευση.

Άρθρο 3 - Η ισηγορία και η πολυφωνία, οξυγόνο της δημοκρατίας, αναιρούνται σε συνθήκες κρατικού μονοπωλιακού ελέγχου των Μ.Μ.Ε. και υπονομεύονται με τη συγκέντρωση της ιδιοκτησίας τους σε γιγαντιαίες κερδοσκοπικές επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν την κοινή γνώμη σαν καταναλωτή και προσπαθούν να χειραγωγήσουν το φρόνημα, τις συνήθειες και την εν γένει συμπεριφορά της. Γι' αυτό ο δημοσιογράφος δικαιούται και οφείλει:

- α. Να υπερασπίζεται σθεναρά το δημοκρατικό πολίτευμα, που διασφαλίζει την ελευθεροτυπία και την απρόσκοπτη άσκηση του δημοσιογραφικού λειτουργήματος.
- β. Να αποκρούει και να καταγγέλλει τις εκδηλώσεις κρατικού αυταρχισμού και τις αυθαιρέσιες των ιδιοκτητών των Μ.Μ.Ε. και ιδιαίτερα των ολιγοπωλίων.
- γ. Να υπερασπίζεται τη δημοσιογραφική ανεξαρτησία στον εργασιακό χώρο του και να αρνείται την εκτέλεση έργου, που έρχεται σε σύγκρουση με τις αρχές της δημοσιογραφικής δεοντολογίας.
- δ. Να μη δέχεται τη σύνταξη είδησης, σχολίου ή άρθρου και την παραγωγή εκπομπής κατά τις υποδείξεις των προϊσταμένων ή του εργοδότη του, αν το περιεχόμενό τους

δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και να καταγγέλλει τις εν αγνοία του παραποιήσεις του δημοσιογραφικού του προϊόντος.

Άρθρο 4 - Η υπερπροσφορά εργασίας στο χώρο της δημοσιογραφίας επιτείνει τις προϋποθέσεις για την εκδήλωση φαινομένων εκμετάλλευσης, όπως είναι: η άμισθη ή η συμβολικώς αμειβόμενη εργασία, η καταστρατήγηση συμβατικών υποχρεώσεων και κανόνων δεοντολογίας κλπ.. Γι' αυτό ο δημοσιογράφος δικαιούται και οφείλει:

- α. Να στηρίζει και να ενισχύει τις δραστηριότητες της συνδικαλιστικής του οργάνωσης, που αποσκοπούν στη βελτίωση των όρων αμοιβής και απασχόλησης στα Μ.Μ.Ε..
- β. Να αποκρούει στο χώρο εργασίας του κάθε απόπειρα περιστολής των εργασιακών δικαιωμάτων του ή παραβίασης των κανόνων δεοντολογίας.
- γ. Να μην ασκεί και να μη δέχεται οποιαδήποτε μορφή διακρίσεων, που σχετίζονται με το φύλο ή την επαγγελματική ηλικία των συναδέλφων του.

Άρθρο 5 - Η διαφάνεια στις οικονομικές σχέσεις αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της αξιοπιστίας, του κύρους και της επαγγελματικής αξιοπρέπειας του δημοσιογράφου, ο οποίος οφείλει:

- α. Να μην επιδιώκει και να μη δέχεται αμοιβή για δημοσιογραφική εργασία από απόρρητα κονδύλια κρατικών υπηρεσιών και δημόσιων ή ιδιωτικών οργανισμών.
- β. Να μην επιδιώκει και να μη δέχεται αργομισθία ή επ' αμοιβή θέση συναφή με την ειδικότητά του σε γραφεία τύπου, δημόσιες υπηρεσίες ή ιδιωτικές επιχειρήσεις, που θέτει εν αμφιβόλω την επαγγελματική αυτονομία και ανεξαρτησία του.
- γ. Να μην επιδιώκει και να μη δέχεται τη διαφημιστική χρήση του ονόματος, της φωνής και της εικόνας του, παρά μόνο για κοινωφελείς σκοπούς.
- δ. Να μη μεταδίδει και να μην αξιοποιεί ιδιοτελώς αποκλειστικές πληροφορίες που επηρεάζουν την πορεία του Χρηματιστηρίου Αξιών και την αγορά.
- ε. Να μην επιδιώκει και να μη δέχεται οποιεσδήποτε παροχές σε χρήμα και είδος, που θίγουν την αξιοπιστία και την αξιοπρέπειά του και επηρεάζουν την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του.

Άρθρο 6 - Η συναδελφική αλληλεγγύη και ο αλληλοσεβασμός των δημοσιογράφων συμβάλλουν θετικά στις συλλογικές επαγγελματικές επιδιώξεις και στην κοινωνική εικόνα του δημοσιογραφικού επαγγέλματος. Γι' αυτό ο δημοσιογράφος οφείλει:

- α. Να σέβεται την προσωπικότητα των συναδέλφων του. Να μην εκτοξεύει εναντίον τους ασύστατες κατηγορίες και να αποφεύγει τις προσωπικές αντεγκλήσεις, δημόσια και στους χώρους εργασίας.

- β. Να θεωρεί σοβαρότατη αντιεπαγγελματική πράξη κάθε λογοκλοπή.
- γ. Να μην οικειοποιείται την εργασία συναδέλφων του. Να αναφέρει πάντοτε το όνομα του συντάκτη, του οποίου χρησιμοποιεί κείμενα ή αποσπάσματα κειμένων.
- δ. Να μην μονεύει την πηγή των πληροφοριών, που έχουν ήδη δημοσιευθεί ή μεταδοθεί.

Άρθρο 7 - Ο γιγαντισμός των Μ.Μ.Ε. και η παγκοσμιοποίηση της επικοινωνίας αύξησαν σημαντικά τον παιδευτικό και πολιτισμικό ρόλο του ηλεκτρονικού και του γραπτού Τύπου. Με τις πρόσθετες ευθύνες του στις νέες συνθήκες, ο δημοσιογράφος οφείλει:

- α. Να συμβάλλει στην αναβάθμιση του δημοσιογραφικού λόγου, αποφεύγοντας γραμματικές, συντακτικές και λεκτικές κακοποιήσεις.
- β. Να αποφεύγει τη χυδαιογραφία, τη χυδαιολογία και τη γλωσσική βαρβαρότητα, τηρώντας, ακόμη και στη σάτιρα και τη γελοιογραφία, τους κανόνες της επαγγελματικής ηθικής και της κοινωνικής ευθύνης.
- γ. Να προστατεύει την ελληνική γλώσσα από την κατάχρηση ξένων λέξεων και όρων.
- δ. Να συμβάλλει δημιουργικά στην προστασία της εθνικής μας παράδοσης και τη διασφάλιση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

Άρθρο 8 - Οι υποχρεώσεις των δημοσιογράφων που απορρέουν από αυτόν τον Κώδικα, δεν συνιστούν περιορισμό της ελευθερίας της έκφρασης.

8.3.2. Προτεινόμενοι κώδικες δεοντολογίας για bloggers

[A bloggers' code of ethics](http://Cyberjournalist.net) (Cyberjournalist.net)

Be Honest and Fair

Bloggers should be honest and fair in gathering, reporting and interpreting information.

Bloggers should:

- Never plagiarize.
- Identify and link to sources whenever feasible. The public is entitled to as much information as possible on sources' reliability.
- Make certain that Weblog entries, quotations, headlines, photos and all other content do not misrepresent. They should not oversimplify or highlight incidents out of context.
- Never distort the content of photos without disclosing what has been changed. Image enhancement is only acceptable for technical clarity. Label montages and photo illustrations.

- Never publish information they know is inaccurate -- and if publishing questionable information, make it clear it's in doubt.
- Distinguish between advocacy, commentary and factual information. Even advocacy writing and commentary should not misrepresent fact or context.
- Distinguish factual information and commentary from advertising and shun hybrids that blur the lines between the two.

Minimize Harm

Ethical bloggers treat sources and subjects as human beings deserving of respect.

Bloggers should:

- Show compassion for those who may be affected adversely by Weblog content. Use special sensitivity when dealing with children and inexperienced sources or subjects.
- Be sensitive when seeking or using interviews or photographs of those affected by tragedy or grief.
- Recognize that gathering and reporting information may cause harm or discomfort. Pursuit of information is not a license for arrogance.
- Recognize that private people have a greater right to control information about themselves than do public officials and others who seek power, influence or attention. Only an overriding public need can justify intrusion into anyone's privacy.
- Show good taste. Avoid pandering to lurid curiosity.

Be cautious about identifying juvenile suspects, victims of sex crimes and criminal suspects before the formal filing of charges.

Be Accountable

Bloggers should:

- Admit mistakes and correct them promptly.
- Explain each Weblog's mission and invite dialogue with the public over its content and the bloggers' conduct.
- Disclose conflicts of interest, affiliations, activities and personal agendas.
- Deny favored treatment to advertisers and special interests and resist their pressure to influence content. When exceptions are made, disclose them fully to readers.
- Be wary of sources offering information for favors. When accepting such information, disclose the favors.
- Expose unethical practices of other bloggers.
- Abide by the same high standards to which they hold others.

[Assertions of Ethical Decision-Making in Digital Media](#) (Media Bloggers Association)

1.) Online publishing has the opportunity to serve audiences in new and meaningful ways.

Journalists have an important responsibility to explore that potential as part of their constitutionally protected responsibilities to hold the powerful accountable and to serve as public watchdog.

2.) Journalism values in such areas as truth, community and democracy will endure only if we embrace dramatic changes in the pressures and competition we face and the products we publish. Journalists should accept the challenge and embrace the opportunity to build new business models that will flourish in an era of digital media. Journalism's highest values can endure only if they stand on a sound economic foundation. It is essential that the journalists who adhere to those values be proactive -- not just reactive -- participants in the process of innovation.

3.) Written ethics guidelines based on those values are an essential ingredient in the decision-making required in various forms of emerging media. Such guidelines will be most useful if framed as aspirations as opposed to rules and if compiled or revised with the active participation of the audience. Ethics guidelines should not be considered the exclusive province of those who describe themselves as journalists. Their utility is tied to the act of journalism as opposed to the résumé of its creator.

4.) Transparency is a necessary dimension of the relationship that journalists and news organizations maintain with their audiences.

Transparency must be linked with accountability -- institutional as well as individual.

5.) Limited resources, the novelty of online publishing or a lack of protocols cannot become an excuse for shoddy work or causing harm.

8.4. Χρονολογική εξέλιξη των νέων μέσων

Βασισμένο στο [A Timeline of the History of Blogging](#) -- New York Magazine

12/1990	http://info.cern.ch/, the “read-write web”
6/1993	NCSA's oldest archived What's New list of sites.
6/1993	Netscape begins running it's What's New! list of sites.
1/1994	Justin Hall launches Justin's Home Page which would become Links from the Underground.
4/1997	Dave Winer launches Scripting News. His company, Userland, will release Frontier, Manila and Radio Userland, all website and blog content software.
9/1997	Slashdot launches their news for nerds.
12/1997	Jorn Barger coins the term web log.
10/1998	Open Diary founded
11/1998	Cameron Barrett publishes the first list of blog sites on Camworld.
4/1999	Peter Merholz coins the term blog after announcing he was going to pronounce web blogs as "wee-blog". This was then shortened to blog.
1999	Livejournal, Metafilter, Indymedia launch
Αρχές 1999	Brigitte Eaton starts the first portal devoted to blogs with about 50 listings.
7/1999	Metafilter's earliest archives.
7/1999	Pitas launches the first free build your own blog web tool.
8/1999	Pyra releases Blogger which becomes the most popular web based blogging tool to date, and popularizes blogging with mainstream internet users.
1/2000	Boing Boing is born.
7/2000	AndrewSullivan.com launches.
2001	Radio Userland podcasts
2/2002	Heather Armstrong is fired for discussing her job on her blog, Dooce. “Dooceed” becomes a verb “Fired for blogging.”
8/2002	Nick Denton launches Gizmodo, the first in what will become a blog empire. Blogads launches, the first broker of blog advertising.
12/2002	Talking Points Memo highlights Trent Lott’s racially charged comments; thirteen days later, Lott resigns from his post as Senate majority leader.
12/2002	Gawker launches, igniting the gossip-blog boom.
3/2003	“Salam Pax,” an anonymous Iraqi blogger, gains worldwide audience during the Iraq war.
6/2003	Google launches AdSense, matching ads to blog content.
8/2003	The first avalanche of ads on political blogs.
9/2003	Jason Calacanis founds Weblogs, Inc., which eventually grows into a portfolio of 85 blogs.
1/2004	Denton launches Wonkette.
3/2004	Calacanis poaches Gizmodo writer Peter Rojas from Denton. Denton proclaims himself “royally shafted” on his personal blog.
12/2004	Merriam-Webster declares “blog” the “Word of the Year.” Wikinews launches
1/2005	Study finds that 32 million Americans read blogs.
2/2005	YouTube launches
3/2005	monitor.vrypan.net, ο πρώτος ελληνικός blog aggregator
5/2005	The Huffington Post launches.
10/2005	Calacanis sells his blogs to AOL for \$25 million.
12/2005	An estimated \$100 million worth of blog ads are sold this year.
1/2006	Time leases Andrew Sullivan’s blog, adding it to its Website.
2/2006	The Huffington Post surges to become fourth most-linked-to blog.
7/2006	NewAssignment.net
12/2006	YouWitness News (Yahoo + Reuters)